

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA**

OLGA ŠČIUROVA

**EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS
ĮTAKA UTENOS REGIONO DARBO RINKAI**
Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
doc. dr. G. Kazėnas**

Vilnius, 2009

**MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY
FACULTY OF STRATEGIC MANAGEMENT AND POLICY
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE**

OLGA ŠČIUROVA

**THE INFLUENCE OF REGIONAL POLICY OF
EUROPEAN UNION ON UTENA REGION
LABOUR MARKET**

Final master work

**Supervisor
doc. dr. G. Kazėnas**

Vilnius, 2009

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS
ĮTAKA UTENOS REGIONO DARBO RINKAI
Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62603S203

Vadovas

doc. dr. G. Kazėnas
2009 12

Recenzentas

doc. dr. A. Kulakauskas
2009 12

Atliko
ESAmn8-04 gr. stud.

O. Ščiurova
2009 12

Vilnius, 2009

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. DARBO RINKOS POKYČIŲ ĮVERTINIMAS EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS KONTEKSTE.....	9
1.1. ES regioninės politika – galimybės darbo rinkai.....	9
1.1.1. Europos Sąjungos regioninės politikos priemonės darbo rinkai	10
1.1.2. Lietuvos regioninė politika ES kontekste.....	18
1.2. Darbo rinkos pokyčių vertinimo problematika.....	26
1.2.1. Darbo rinkos charakteristika.....	26
1.2.2. Darbo rinkos prognozavimo ir įvertinimo mokslinių sprendimų nepakankamumas ..	27
1.2.3. Darbo rinkos sudedamieji.....	29
1.3. ES paramos įtakos šalies darbo rinkai įvertinimo esamos metodikos ir rekomendacijos ...	31
2. EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS ĮTAKOS UTENOS REGIONO DARBO RINKAI ANALIZĖ.....	42
2.1. Tyrimo objektas.....	42
2.2. Tyrimo rezultatai	43
2.2.1. ES regioninė politikos priemonių Utenos regiono darbo rinkai plėsti pagal tinkamumo, rezultatyvumo ir poveikio kriterijus, naudojant SMART ir antinių šaltinių analizės metodus vertinimas.....	43
2.2.2. ES regioninė politikos priemonių Utenos regiono darbo rinkai plėsti analizė.....	50
IŠVADOS.....	66
ANOTACIJA.....	74
ANOTATION.....	75
SANTRAUKA	76
SUMMARY	78
PRIEDAI	80

PRIEDAI

1 PRIEDAS Regioninio planavimo priemonės	81
2 PRIEDAS Darbo rinką charakterizuojančių rodiklių prognozavimas pagal HERMIN metodiką .	82
3 PRIEDAS Darbo rinką charakterizuojančių rodiklių prognozavimas pagal ECOMOD metodiką	84
4 PRIEDAS Užimtumo rodiklių skaičiavimo metodika pagal įgyvendinančias institucijas.....	85
5 PRIEDAS Sukurtų darbo vietų skaičiavimo palyginimas ES šalyse	87
6 PRIEDAS Remiantis analizės rezultatais ir vertinimo išvadamis suformuluotos rekomendacijos 2007 - 2013 m. ES struktūrinės paramos administravimo laikotarpiui užimtumui vertinti	88
7 PRIEDAS ES intervencijų įtakos darbo rinkai vertinimo metodikų taikymas Utenos regiono atveju galimybių analizė.....	91
8 PRIEDAS Regioninė projektų atranka 2007-2013 m.....	95
9 PRIEDAS Apklausa apie Europos Sąjungos regioninės politikos įtaką Utenos regiono darbo rinkai.....	98

LENTELĖS IR PAVEIKSLAI

1 lentelė. Darbo rinką charakterizuojantis rodikliai	30
2 lentelė. ES politikos poveikio vertinimo kriterijai.....	32
3 lentelė. Ekonometrinio modeliavimo ir statistinės analizės rizikos bei jų valdymo priemonės.....	36
4 lentelė. Apklausos metodo rizikos ir jų valdymo priemonės.....	37
5 lentelė. Interviu metodo rizikos ir jų valdymo priemonės.....	38
6 lentelė. Įgyvendinančių institucijų ES paramos poveikio darbo rinkai vertinimo rodiklių skaičiavimo palyginimas	39
7 lentelė. 2007-2013 m. veikslių programų užimtumo rodiklių apibendrinimas	40
8 lentelė. Paramos poveikio įvertis sukurtoms (grynosioms) darbo vietoms apskrityse.....	43
9 lentelė. Utenos regiono savivaldybių projektų vykdytojų nuomonė apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse	52
10 lentelė. Utenos regiono organizacijų projektų vykdytojų nuomonė apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse	54
11 lentelė. Utenos regiono savivaldybių projektų vykdytojų nuomonių nuokrypis nuo bendro regioninio apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse.....	56
12 lentelė. Utenos regiono organizacijų projektų vykdytojų nuomonių nuokrypis nuo bendro regioninio apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse.....	57
13 lentelė. Utenos regiono savivaldybių organizacijų nuomonė apie 2007-2013 metų Struktūrinės paramos veikslių programos regioninio planavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai.....	59
14 lentelė. Utenos regiono savivaldybių organizacijų nuomonių nuokrypis nuo bendro regiono apie 2007-2013 metų Struktūrinės paramos veikslių programos regioninio planavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai	60
15 lentelė. Utenos regiono savivaldybių ir organizacijų nuomonė apie 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai.....	61
16 lentelė. Utenos regiono savivaldybių organizacijų nuomonių nuokrypis nuo bendro regiono apie 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai.....	62
1 pav. Darbo rinkos prognozavimo schema	29
2 pav. Struktūrinių fondų intervencijų poveikio užimtumui apskaičiavimo sistemos schema	34
3 pav. Vidutine 1-am apskrities gyventojui tenkanti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų suma pagal pasirašytas paramos sutartis, Lt.....	44
4 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų pasiskirstymas apskrityse pagal pasirašytas paramos sutartis	44
5 pav. Regioninės plėtros uždavinių medis pagal 2004-2006 m. BPD	45
6 pav. Regioninės plėtros uždavinių medis pagal 2007-2013 m. Nacionalinę bendrąją strategiją.....	47
7 pav. Darbo jėgos aktyvumo lygio, nedarbingumo bei užimtumo lygio pokyčiai Utenos regione 2000-2008 metais	49
8 pav. Tarptautinė migracija Utenos regione 2001-2008 metais.....	49
9 pav. Utenos regiono vyrų, moterų ir bendras užimtumo lygis 2000-2008 metais	50

IVADAS

Šiuolaikinis raidos etapas surištas su nauju požiūriu į darbo jėgą – kaip į vieną iš svarbiausių šalies ekonomikos resursų. Šis naujas požiūris – realus žmogaus faktoriaus vaidmens augimo liudijimas, kai akivaizdus yra tiesioginis ryšys tarp gamybos rezultatų ir darbo jėgos kokybės, motyvacijos ir charakterio bendrąja prasme ir atskirai kiekvieno darbuotojo. Pirmą kartą istorijoje gamybinės jėgos žengia į tokį raidos etapą, kai evoliucija galima tik žymos dalies profesijų darbuotojų kūrybinio aktyvumo sąlygose. Darbo jėgai iškeliami visiškai nauji, palyginus su praeitimi, reikalavimai. Darbo rinka tampa svarbiausia nacionalinės ir pasaulinės rinkos civilizacijos grandimi.

Skatinti augimą ir užimtumą visuose Europos Sąjungos regionuose bei miestuose – svarbiausias 2007–2013 m. sanglaudos politikos ir jos priemonių uždavinys. Didžiausia visų laikų ES investicija, kuri per septynerius metus bus įgyvendinta vykdant sanglaudos politiką, siekia 347,4 mlrd. eurų ir yra skirta regionų augimui bei darbo vietų kūrimui skatinti. Apskaičiuota, kad sanglaudos priemonėmis būtų galima vidutiniškai 6 proc. padidinti naujųjų valstybių narių augimą ir sukurti 2 mln. naujų darbo vietų. Norint efektyviai įsisavinti paramos lėšas, būtina išanalizuoti dabartinę situaciją. Todėl pats laikas aptarti pirminius regioninės politikos rezultatus. Buvo atlikinėjami įvairūs tyrimai nustatyti kaip gi ES paramą paveiks Lietuvos ekonomiką. Nustatyta, kad ES finansinė parama turėjo reikšmingą tiesioginį ir teigiamą poveikį BVP augimui.

Bet kol kas labai mažai kalbama apie ES regioninės politikos įtaką Lietuvos darbo rinkai, nors ši tema yra daug **aktualesnė** ir artimesnė paprastam šalies gyventojui, negu BVP augimas. Norint kuo tiksliau įvertinti poveikį, bus analizuojami tam tikri rodikliai, kurie turėtų atskleisti ES regioninės politikos instrumentų daromą poveikį darbo rinkai. **Problema** yra tame, kad dažnai yra sunku įvertinti ar tam tikri pokyčiai darbo rinkoje yra susiję su ES struktūrine parama, ar tai yra natūralios ekonominės raidos rezultatas.

Darbo tikslas – išanalizuoti Europos Sąjungos regioninės politikos įtaką Utenos regiono darbo rinkai remiantis kokybine ekspertų apklausa.

Pagrindiniai **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, nagrinėjančią ES regioninės politikos įtaką darbo rinkai;
2. išanalizuoti teorinius ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo metodus ir modelius;
3. atlikti ES regioninės politikos įtakos Utenos regiono darbo rinkai analizę.

Darbo objektas – ES regioninė politika ir darbo rinka Utenos regione.

Tyrimo hipotezė – nedaugelis Europos Sąjungos regioninės politikos priemonių gali pretenduoti į konkrečias regioninės politikos priemones darbo rinkai plėsti, šios priemonės nėra specifinės ir aiškios, dėl to poveikis darbo rinkai sunkiai apibrėžiamas.

Tyrimo metodai – mokslinės literatūros analizė ir sintezė, palyginimas, apibendrinimas, antrinių šaltinių, statistinių duomenų analizė, kiekybinio apdorojimo metodai. Tyrimui atlikti bus naudojamas empirinis metodas – anketavimas. Tyrimas bus organizuojamas Utenos regiono savivaldybių administracijose, verslo centruose, teritorinėse darbo biržose bei privačiose įstaigose.

Magistro darbo struktūrą sudaro turinys, įvadas, dvi dėstomosios dalys, išvados ir rekomendacijos, literatūros ir šaltinių sąrašas, anotacijos ir santraukos lietuvių ir anglų kalbomis bei priedai. Pirmoje darbo dalyje „Darbo rinkos pokyčių įvertinimas Europos Sąjungos regioninės politikos kontekste bus pateikta Lietuvos bei užsienio autorių literatūros apžvalga tiriamą temą, aptartos pagrindinės sąvokos, bus pasiūlyta problemos sprendimo metodika, o antroje darbo dalyje „Europos Sąjungos regioninės politikos įtakos Utenos regiono darbo rinkai analizė“ bus atliktas tyrimas, kurio metu bus įvertinta ES regioninės politikos įtaka Utenos regiono darbo rinkai.

Pagrindinės sąvokos: darbo rinka, ES regioninė politika.

1. DARBO RINKOS POKYČIŲ ĮVERTINIMAS EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS KONTEKSTE

1.1. ES regioninės politika – galimybės darbo rinkai

Lietuvos ūkio reforma, įtvirtinanti rinkos santykius, vyksta visose visuomeninio gyvenimo srityse. Pasaulinė patirtis siūlo tik vieną būdą rinkos ekonomikos poreikius atitinkančiam ir patenkinančiam užimtumui formuoti. Tai – rinkos santykių įtvirtinimas organizuojant užimtumo procesus, darbo rinkos formavimasis. Viena iš svarbiausių socialinių ir ekonominių problemų – yra darbo rinkos reguliavimas¹.

Tarptautiniu mastu užimtumo ir nedarbo klausimus reguliuoja 1919 m. spalio 29 d. įkurta Tarptautinė darbo organizacija². Nuo 1997 m. Europos Sąjungoje, kai nedarbas tapo bendra Europos problema (jo lygis XX a. paskutinio dešimtmečio viduryje siekė beveik 11 proc., užimtumo klausimus imta koordinuoti centralizuotai³.

1998 m. Amsterdamo sutartyje užimtumo skatinimas buvo pripažintas prioritetiniu Europos Sąjungos (toliau ES) uždaviniu. Tai paskatino parengti keletą „užimtumo gairių“, kurios buvo sugrupuotos į keturias prioritetines temas: gebėjimas įsidarbinti, verslumas, prisitaikymas ir lygios galimybės. Europos užimtumo strategija, kaip pagrindinis Lisabonos strategijos komponentas, priklauso nuo nuolatinės darbo rinkos stebėsenos, atliekamos pasitelkus metines Užimtumo Europoje ataskaitas. Europos užimtumo strategija visada apėmė regioninę užimtumo politikos plėtrą, tačiau per pastaruosius metus atsirado nemažai regioninių ir vietinių veiksmų planų, padedančių bendruomenėms prisitaikyti prie demografinių ir sektorialių užimtumo pokyčių. Vietinė plėtra ypač svarbi darbo vietų kūrimui, švietimo ir mokymo programų sklaidai, ypač ten, kur teikiamos socialinės integracijos, įskaitant labiausiai pažeidžiamų piliečių įtraukimą, paslaugas. Remiantis strategija plėtojamos įvairios užimtumo politikos priemonės, kuriomis pabrėžiamas vietinis atsinaujinimas, abipusio pasitikėjimo atkūrimas tarp vietinės, regioninės, nacionalinės ir ES valdžios, skatinamas suvokimas, kad didesnių įgaliojimų suteikimas vietose stiprina ir centrinės valdžios politikos efektyvumą, tvirtina demokratiją ir skatina socialinę sanglaudą. Ateityje vietinė plėtra bus žymiai daugiau integruota į nacionalinę ir ES politiką⁴.

¹ Snieška V., Baublienė V., Bernatonytė D. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 315.

² Dambrauskienė G., Mačernyte-Panomariovienė I. TDO ir Lietuva: Konvencijų priėmimas, ratifikavimas, vykdymas. - Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2001. P. 7; Snieška V., Baumilienė V., Čiburienė J. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 446.

³ Snieška V., Baublienė V., Bernatonytė D. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 446.

⁴ Background details and essential information about the European Union. Užimtumas// <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/lithuanian/C22/95/>; prisijungimo laikas: 2009-10-10.

Lisabonos strategija⁵ 2005 metais nustatė naują Europos Sąjungos strateginį tikslą – padidinti užimtumą ir pagerinti jo kokybę.

Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje⁶ numatytos prioritetingos priemonės Europos Komisijos pateiktoms rekomendacijoms įgyvendinti, vienas iš jų „Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei“, jam įgyvendinti nustatyti šie uždaviniai:

- pritraukti ir išlaikyti žmones darbo rinkoje;
- siekti aktyvesnio mokymosi visą gyvenimą;
- plėtoti aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą;
- siekti efektyvesnio viešojo administravimo.

Lietuvoje užimtumo politiką formuoja ir kontroliuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos darbo birža. Daugumos valstybių užimtumo ir darbo rinkos politika siekiama:

- Užimtumo stabilizavimo ir žemo infliacijos lygio suderinimo
- Darbo jėgos paklausos ir pasiūlos atitikimo maksimizavimo
- Aktyvių darbo rinkos programų plėtimo
- Nuolatinio ilgalaikio nedarbo mažinimo
- Nuolatinio įdarbinimo tarnybų ir informacinės sistemos tobulinimo⁷.

Kad galėtume geriau suprasti ir įvertinti Europos Sąjungos regioninės politikos įtaką darbo rinkai, kituose poskyriuose nagrinėsime darbo rinkos sąvoką, jos įtakojančius veiksnius, charakterizuojančius rodiklius bei susipažinsime su ES regioninės politikos priemonėmis darbo rinkai.

1.1.1. Europos Sąjungos regioninės politikos priemonės darbo rinkai

Šiuolaikinė ekonomika paremta ne tiek žaliavomis ar fiziniu darbu, bet ir žiniomis. Norėdama sėkmingai konkuruoti su naujomis augančios ekonomikos šalimis Europa turi kurti dinamiškai, žinių visuomenei reikalingų darbo vietų. Todėl reikia investuoti į švietimą, mokslą bei į pokyčių tempą atitinkančią užimtumo politiką ir žvelgti į ES per pasaulinės ekonomikos

⁵ Strategijos, programos, studijos, Lisabonos strategijos įgyvendinimo klausimai// <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/lisabona.php>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁶ Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti. P. 27 // http://www.esparama.lt/ES_Paramas/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/Strategija_2007-03-30.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁷ Snieška V., Baumilienė V., Čiburienė J. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 447.

krizės prizmę. ES valstybės šį uždavinį sprendžia glaudžiai bendradarbiaudamos, siekdamos bendrų tikslų ir vykdydamos tarpusavyje susijusių krypčių politiką⁸.

Europos Sąjungos struktūriniai fondai – regioninės politikos, kuriomis siekiama sumažinti regionų išsivystymo skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą, finansiniai instrumentai.

Dėl ekonominių ir socialinių skirtumų Europos Sąjungos regionai turi nevienodas plėtojimosi galimybes⁹.

ES regioninė politika – tai priemonių visuma, nukreipta į mažiau išsivysčiusių regionų plėtrą bei tarpregioninės sanglaudos skatinimą, siekiant spartesnio bendro šalies ekonominio augimo ir visuomenės gyvenimo kokybės gerinimo. ES regioninės politikos įgyvendinimas ES valstybėse yra finansuojamas iš ES struktūrinių fondų. Vienas iš jų – Europos socialinis fondas, kuris remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas. Pagrindiniai šio fondo tikslai - užkirsti kelią nedarbui ir su juo kovoti, plėtoti žmonių išteklius ir integraciją į darbo rinką, mažinti socialinę atskirtį, skatinti aukštesnį užimtumo lygį, skatinti moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimą¹⁰.

Europos Sąjunga yra viena turtingiausių pasaulio dalių, tačiau skirtinguose jos regionuose pajamos ir galimybės labai skiriasi. Vykdydama regioninę politiką ES dalį turtingų regionų išteklių perveda į skurdesnius. Taip siekiama pažangos atsiliekančiuose ES regionuose, kad šie galėtų pasivyti kitus. Regioninė politika yra finansinio solidarumo priemonė bei galingas sanglaudos ir ekonominės integracijos veiksnys. Solidarumo tikslas – suteikti realios naudos skurdžiausiems piliečiams ir regionams. Siekiant sanglaudos, pabrėžiamas principas, kad mums visiems naudinga tai, jog mažinami ES regionų pajamų ir gerovės skirtumai.

Lyginant skirtingas ES šalis, gerovės lygis labai nevienodas. Vienas iš regioninės politikos prioritetų – 2004 m. ir 2007 m. į ES įstojusių šalių gyvenimo lygį kuo greičiau priartinti prie vidutinio ES gyvenimo lygio. Regionų skirtumų priežastys įvairios. Juos gali lemti dėl geografinio atokumo, neseniai įvykusių socialinių bei ekonominių pokyčių arba abiejų veiksnių derinio kylančios ilgalaikės kliūtys. Šios nepalankios padėties poveikį dažnai akivaizdžiai rodo socialinis skurdas, prastos kokybės mokyklos, didesnis nedarbo lygis ir nepakankamai išvystytos infrastruktūros. Dalis kai kurių ES valstybių narių problemų yra buvusios centralizuotos planinės ekonomikos sistemos palikimas. Per minėtųjų šalių stojimo į ES procesą ES pertvarkė savo

⁸ Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato informacija. EGF-Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas// <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=326&langId=lt&gclid=CNGx09zWxZ4CFQUUzAodPVxgqQ>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁹ Brazas A. Europos Sąjungos Struktūriniai fondai ir regioninė politika. - Vilnius: Pradai, 1999. P. 3.

¹⁰ Lietuvos darbo birža. Įgyvendinami Europos sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai// http://www.ldb.lt/Informacija/ESParama/Puslapiai/esf_projektai.aspx; prisijungimo laikas: 2009-10-03.

regionines politikos išlaidas. 2007–2013 m. išlaidos bus 36 proc. ES biudžeto: beveik 350 mlrd. eurų per septynerius metus. Daugiausia dėmesio skiriama trimis tikslams: konvergencijai, konkurencingumui ir bendradarbiavimui, kuriais pagrįsta vadinamoji sanglaudos politika. Didžioji lėšų dalis bus skirta valstybėms narėms Vidurio ir Rytų Europoje, taip pat kitiems ypatingų reikmių turintiems ES valstybių regionams. 2007–2013 m. 51 proc. visų regioninių išlaidų bus skirta 12 šalių, kurios į ES įstojo 2004 m. ir 2007 m., nors jose gyvena mažiau negu ketvirtadalis visų ES gyventojų. Lėšos skiriamos iš trijų fondų, atsižvelgiant į pagalbos pobūdį ir naudos gavėją. Europos regioninės plėtros fondo (toliau ERPF) lėšomis finansuojamos su bendra infrastruktūra, naujovėmis ir investicijomis susijusios programos. ERPF lėšomis gali naudotis skurdžiausi ES regionai. Europos socialinio fondo (toliau ESF) lėšomis finansuojami profesinio mokymo projektai ir kitos su pagalba ieškant darbo ir darbo vietų kūrimu susijusios programos. ESF, kaip ir ERDF, paramą gali gauti visos ES valstybės narės. Sanglaudos fondo lėšomis finansuojami aplinkos ir transporto infrastruktūros, taip pat atsinaujinančios energijos plėtros projektai. Šio fondo finansavimas skiriamas toms šalims, kurių gyvenimo lygis yra mažesnis negu 90 proc. ES vidurkio¹¹.

Didžioji regioninių išlaidų dalis skiriama regionams, kurių bendrasis vidaus produktas (toliau BVP) mažesnis negu 75 proc. ES vidurkio, siekiant padėti jiems pagerinti savo infrastruktūras ir didinti ekonomikos bei žmonių pajėgumus. Daugiausia minėtųjų lėšų skiriama 17 iš 27 ES šalių. Kita vertus, visos 27 šalys gali gauti finansavimą naujovėms ir moksliniams tyrimams, tvariam vystymuisi, profesiniam rengimui mažiau pažengusiuose regionuose remti. Nedidelė lėšų dalis skiriama tarpvalstybinio ir regioninio bendradarbiavimo projektams.

Regioninę politiką siekiama derinti su vadinamąja ES Lisabonos darbotvarke ir skatinti augimą bei darbo vietų kūrimą:

- į šalis ir regionus pritraukti daugiau investicijų, gerinant prieinamumą, teikiant kokybiškas paslaugas ir saugant aplinką;
- skatinti naujovių diegimą, verslininkystę ir žinių ekonomikos vystymąsi, kuriant informacijos ir ryšių technologijas;
- kurti daugiau ir geresnių darbo vietų, skatinant kuo didesnę užimtumą, siekiant geresnio darbininkų prisitaikymo ir daugiau investuojant į žmogiškąjį kapitalą¹².

Siekdama šių tikslų Lietuvos darbo birža pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos (toliau VP) pirmojo prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonės „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ veiklų grupę „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės“ nuo 2008 m. birželio 2 d. įgyvendina projektą „Bedarbių

¹¹ Europos Sąjungos portalas. Gerovės skirtumų mažinimas// http://europa.eu/pol/reg/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

¹² Ten pat.

užimtumo didinimas“. Nuo 2008 m. lapkričio 10 d. pradėtas įgyvendinti projektas „Parama socialinėms įmonėms“ pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos pirmojo prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonės „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ veiklų grupę „Parama socialinėms įmonėms“. Pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos pirmojo prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonės „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ veiklų grupę „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės“ pradėtas įgyvendinti projektas „Įsidarbinimo galimybių didinimas“. Nuo 2009 m. sausio 1 d. pradėtas įgyvendinti projektas „Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimas“ pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos pirmojo prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ įgyvendinimo priemonės „Neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos kūrimas ir įgyvendinimas“ veiklų grupę „Profesinės reabilitacijos paslaugų teikimas“. Pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos pirmojo prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ įgyvendinimo priemonės „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ veiklų grupę „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės“ nuo 2009 m. sausio 1 d. pradėtas įgyventi projektas „Laikino užimtumo rėmimas“¹³.

Šiuo metu veikia keletas užimtumo iniciatyvų ir strategijų:

Europos užimtumo strategija (toliau EUS) buvo sukurta 1997 m. po Liuksemburgo susitikimo užimtumo klausimais. EUS visada apėmė regioninę užimtumo politikos plėtrą, tačiau per pastaruosius metus atsirado nemažai regioninių ir vietinių veiksmų planų, padedančių bendruomenėms prisitaikyti prie demografinių ir sektorinių užimtumo pokyčių. Vietinė plėtra ypač svarbi darbo vietų kūrimui, švietimo ir mokymo programų sklaidai, ypač ten, kur teikiamos socialinės integracijos, įskaitant labiausiai pažeidžiamų piliečių įtraukimą, paslaugas. Remiantis EUS plėtojamos įvairios užimtumo politikos priemonės, kuriomis pabrėžiamas vietinis atsinaujinimas, abipusio pasitikėjimo atkūrimas tarp vietinės, regioninės, nacionalinės ir ES valdžios, skatinamas suvokimas, kad didesnių įgaliojimų suteikimas vietose stiprina ir centrinės valdžios politikos efektyvumą, tvirtina demokratiją ir skatina socialinę sanglaudą. Ateityje vietinė plėtra bus žymiai daugiau integruota į nacionalinę ir ES politiką¹⁴.

ES regionų komitetas įsteigė Verslaus Europos regiono apdovanojimą. Tai pirmasis bandymas nustatyti ir apdovanoti verslius Europos Sąjungos regionus ir skatinti vietos ir regionų valdžios institucijas aktyviau remti smulkųjį verslą visoje Europoje. Regionų komiteto pirmininkas Luc Van den Brande, pristatydamas šią gražią iniciatyvą Europos regionų ir miestų

¹³ Lietuvos darbo birža. Įgyvendinami Europos sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai// http://www.ldb.lt/Informacija/ESParama/Puslapiai/esf_projektai.aspx; prisijungimo laikas: 2009-10-03.

¹⁴ Background details and essential information about the European Union. Užimtumas// <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/lithuanian/C22/95/>; prisijungimo laikas: 2009-10-10.

savaitės OPEN DAYS renginyje, kuris spalio 7 d. vyko Briuselyje, pasakė: „Šių metų OPEN DAYS tema yra „Pasauliniai iššūkiai, europiniai sprendimai“. Verslaus Europos regiono projektu Komitetas, bendradarbiaudamas su Europos Komisija, pradėjo naują ekonomikos augimo ir naujų darbo vietų kūrimo regionuose etapą. Tai yra labai konkreti veikla siekiant paremti mažas ir vidutines įmones, kurios yra ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo ir inovacijų pagrindas; 98 proc. šių įmonių iki šiol vykdo savo veiklą vietose ir yra stipriai susijusios su vietove, kurioje yra įsikūrusios – ir socialine, ir ekonomine prasme“¹⁵.

Lisabonos strategija – ES tvaraus ekonomikos augimo skatinimo ir darbo vietų kūrimo strategija – skatinama diegti naujoves įmonėse ir investuoti į žmones, siekiant kurti žiniomis grindžiamą visuomenę. Ypatingas dėmesys skiriamas mokymuisi visą gyvenimą bei mokslinių tyrimų ir vystymosi skatinimui. Lisabonos strategijos svarba dar labiau išaugo 2008 m. Europą ištikus ekonominei krizei. Ji padės atgaivinti ekonomiką, nes ją įgyvendinant būtų skatinama paklausa ir atkurtas pasitikėjimas Europos ekonomika. ES taip pat stengiasi, kad artimiausiu laiku ekonomikos krizė kuo mažiau paveiktų užimtumą, ir rūpinasi geresnėmis ilgalaikėmis ES darbuotojų perspektyvomis. Tai daroma geriau derinant darbo pasiūlą su paklausa ir numatant darbo rinkos poreikius. Pavyzdžiui, jei šiuo metu tekstilės pramonėje dirba per daug žmonių, bet turizmo srityje darbuotojų gali trūkti, tekstilės pramonės darbuotojus būtų galima perkvalifikuoti¹⁶.

Įgyvendinant Lisabonos strategijos tikslus užimtumo sferoje, užtikrinami pagrindiniai ES politikos principai¹⁷:

- lygios galimybės visiems – ES bendrais teisės aktais draudžiamas diskriminavimas dėl lyties, rasinės ar etninės kilmės, negalios, seksualinės orientacijos, amžiaus ir religijos ar tikėjimo. ES taiko konkrečias strategijas, skirtas kovoti su diskriminavimu bei ksenofobija ir skatinti socialinę įtraukti.
- investavimas į žmones – darbo vietų kūrimo ir augimo skatinimo strategijos pagrindas – investavimas į žmones.
- teisė į judrumą. Vienas iš Europos Sąjungos svarbiausių laimėjimų – suteikta galimybė piliečiams pasinaudoti savo teise gyventi ir dirbti bet kurioje valstybėje narėje užtikrinant, kad jie gaus socialines išmokas, įskaitant sveikatos priežiūrą. Siekdamas, kad darbuotojų judrumas būtų paprastesnis, visų ES šalių viešosios įdarbinimo tarnybos pranešimus apie laisvas darbo vietas skelbia EURES – centrinėje darbo paieškos svetainėje, kurioje pateikta

¹⁵ Jones C. Europos Sąjungos regionų komitetas. Skatinti verslumą: Regionų komitetas įsteigė Verslaus Europos regiono apdovanojimą//<http://www.cor.europa.eu/pages/PressTemplate.aspx?view=detail&id=51e25b26-7670-43cf-a90e-e110ce9c8037>; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

¹⁶ Europos Sąjungos portalas. Užimtumas ir socialiniai reikalai// http://europa.eu/pol/socio/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

¹⁷ Ten pat.

per 1 mln. laisvų darbo vietų skelbimų. Europos ekonominėje erdvėje. EURES tinklas skatina geografinį ir darbinį mobilumą, teikdamas informaciją, konsultacijas ir pagalbą Europos piliečiams, norintiems dirbti kitoje šalyje, ir darbdaviams, pageidaujantiems įdarbinti darbuotojus iš užsienio¹⁸.

Progress – tai nauja ES užimtumo ir socialinio solidarumo programa, vykdoma kartu su ESF nuo 2007 iki 2013 metų. Ši programa pakeitė 2006 metais pasibaigusias keturias ankstesnias, kurios racionalizuojant ir supaprastinant ES finansavimą buvo apjungtos į vieną¹⁹.

Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas (toliau EGF) skirtas remti dėl esminių su globalizacija susijusių struktūrinių pasaulio prekybos tendencijų pokyčių (nuo 2009 m. įtraukiama ir pasaulio finansų ir ekonomikos krizės priežastis) atleistus darbuotojus, kai dėl jų atleidimo regiono ar vietos ekonomika patiria žymų neigiamą poveikį. Pagrindinis EGF tikslas - individualios darbo rinkos priemonės, padedančios darbuotojams kuo greičiau grįžti į darbo rinką. EGF pradėjo veikti nuo 2007 m. sausio 1 d., kai jo veiklą patvirtino Europos Parlamentas ir Europos Taryba, ir tęs savo veiklą iki 2013 metų. 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1927/2006, įsteigiantis Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą, nurodė EGF pagalbos teisinį pagrindą ir nustatė tvarką valstybėms narėms, pageidaujančioms kreiptis pagalbos²⁰.

Anksčiau nurodytos priemonės yra tiesiogiai nukreipti į užimtumo skatinimą. Be abejo, kitos priemonės didina užimtumą netiesiogiai. Plečiant savo veiklą – įmonė sukuria papildomas darbo vietas, kelia savo darbuotojų kvalifikaciją, vykdo mainų programą. Viešosios įmonės modernizuojant viešąją infrastruktūrą skelbia konkursus, pagal kuriuos laimėjusi įmonė sukuria laikinąsias darbo vietas ir t. t. Žemiau trumpai aptarsim tokias priemones, kurios yra priskiriami prie regionines politikos priemonių.

Mažinti skurdą ir nedarbą yra vienas svarbiausių ekonominės plėtros uždavinių. Ir tai dažniausiai daroma didinant darbo paklausą arba perkvalifikuojant darbininkus, t y. parengiant dirbti tokiose darbo rinkose, kuriose jie patys nepajėgus dalyvauti. Vienas svarbiausių ekonominės plėtros regione tikslų yra naujų vietų kūrimas. Šį tikslą galima pasiekti skatinant

¹⁸ EURES - tinklas, padedantis darbuotojams peržengti sienas// http://www.ldb.lt/eures/index.aspx?page=/lt/apie_eures/&menu_id=202; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

¹⁹ Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato informacija. Programa PROGRESS//<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327&langId=lt>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

²⁰ Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato informacija. EGF-Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas// <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=326&langId=lt&gclid=CNGx09zWxZ4CFQUUzAodPVxgqQ>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

regione įsikurti naujas, savo veiklą plėsti arba neversti mažinti savo veiklos jau veikiančias organizacijas²¹.

Atsižvelgiant į naujus poreikius, atsiranda ir naujosios regioninės politikos priemonės ir finansų inžinerijos. 2007–2013 m. laikotarpiu valstybės narės ir regionai galės naudoti tris naujas regioninės politikos priemones, padėsiančias jiems patikimai ir veiksmingai valdyti lėšas ir geriau naudotis finansų inžinerijos priemonėmis. Glaudžiau bendradarbiaujant Europos Komisijai, Europos investicijų bankui (toliau EIB) ir kitoms finansų institucijoms bus geriau ugdomi nacionalinių ir regioninių institucijų gebėjimai²²:

- JASPERS (Bendra parama projektams Europos regionuose remti) – partnerystės programa, skirta Europos Komisijos, EIB ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendradarbiavimui plėtoti, siekiant kaupti žinias ir padėti valstybėms narėms bei regionams rengti didelius projektus;

- JEREMIE (Jungtiniai Europos išteklių nuo labai mažų iki vidutinių įmonių) – Europos Komisijos, EIB ir Europos investicijų fondo iniciatyva, skirta visų Europos regionų labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių plėtros finansavimo galimybėms gerinti;

- JESSICA (Bendra Europos parama tvariam augimui miestų vietovėse) – Europos Komisijos, bendradarbiaujančios su EIB ir Europos plėtros banko taryba, iniciatyva, skirta tvariosioms investicijoms miestų zonose skatinti.

Sanglaudos politika skatina įvairių ES valstybių narių ir kitų valstybių regionus bei miestus dirbti kartu ir mokytis vieniems iš kitų, kuriant bendras programas, projektus bei tinklus. Tam 2007–2013 m. laikotarpiui parengta daug iniciatyvų. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslas, kurį finansuoja ERPF, remia tarpvalstybinio, tarptautinio ir tarpregioninio bendradarbiavimo programas. Šiam tikslui skirtas 8,7 mlrd. eurų biudžetas sudaro 2,5 proc. visų 2007–2013 m. sanglaudos politikos lėšų. Be to, parengta nauja priemonė tarpvalstybiniam bendradarbiavimui stiprinti ir keletas kitų priemonių, kuriomis remiamas regionų vystymas ES išorinio pasienio teritorijose ir bendradarbiavimas su šalimis kandidatėmis, potencialiomis kandidatėmis bei trečiosiomis šalimis. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslas apima įvairias kryptis²³:

²¹ Mačys G. Regionų ekonomika, politika ir valdymas Lietuvoje. - Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2005. P. 17.

²² Regionai ir miestai siekia, kad ekonomika augtų, o užimtumas didėtų: 2007–2013 m. sanglaudos ir regioninės politikos reglamentų apžvalga. P. 4 // http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/memo_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

²³ Bendras darbas regiono labui: 2007-2013 metų regioninė politika. P. 24-25 // http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-19.

- 53 tarpvalstybinės programos, vykdomos ES pasienio regionuose. Jomis skatinamas verslumas ir mažosios bei vidutinės įmonės, tarpvalstybinis turizmas, turizmas ir kultūra, aplinkos valdymas, transporto, informacijos ir ryšių tinklai, vandens, atliekų ir energijos valdymas, bendras sveikatos, kultūros bei švietimo infrastruktūrų naudojimas ir teismų bei administracijų bendradarbiavimas.

- 13 tarptautinio bendradarbiavimo programų vykdoma platesnėse bendradarbiavimo zonose, tokiose kaip Baltijos jūros, Alpių ir Viduržemio jūros regionai. Didžiausias dėmesys skiriamas tarpregioniniams projektams, susijusiems su inovacijomis, aplinkos apsauga ir rizikos prevencija, pasiekiamumu ir tvariuoju miestų vystymusi.

- Tarpregioninio bendradarbiavimo programa (INTERREG IVC) skatinamas įvairių šalių regionų ir vietos institucijų keitimasis patirtimi. Išskiriami du prioritetai: inovacijos bei žinių ekonomika ir aplinkos apsauga bei rizikos prevencija. Kaip ir URBACT II programa, ši programa yra ES iniciatyvos „Regionų ekonominiai pokyčiai“, kurios paskirtis – skatinti regionų bei miestų tinklų kūrimą ir ekonomikos modernizavimą naudojantis gerąja patirtimi, pagrindas.

- URBACT II programa padeda vietos ir regionų veikėjams keistis patirtimi ir nagrinėti miesto politikos temas. Ja skatinami kurti bendrus įvairių miestų teminius tinklus ir darbo grupes, rengti konferencijas bei priemones.

- Europos teritorijų planavimo stebėsenos tinklas (ESPON) teikia mokslinę informaciją, reikalingą regionams vystyti, pasitelkiant taikomuosius mokslinius tyrimus, analizes ir priemones.

- Vykdamas INTERACT II programą, teikiamos bendradarbiavimo programoms valdyti reikalingos paslaugos ir priemonės. Įgyvendinant regionų bendradarbiavimo projektus, gali iškilti sunkumų dėl skirtingų nacionalinių mokesčių sistemų arba darbo bei planavimo įstatymų. Europos teritorinio bendradarbiavimo grupė (ETBG) – tai nauja priemonė, leidžianti įvairių šalių regionų ir vietos valdžios institucijoms steigti juridinio asmens statusą turinčias bendradarbiavimo grupes. Ši priemonė gali būti naudojama tokiose srityse kaip tarpvalstybinis transportas, sveikatos priežiūros paslaugos arba bendri tyrimai ir projektai. ETBG nariais gali būti nacionalinės arba regionų viešosios įstaigos. Parengtos dvi priemonės, kuriomis 2007–2013 m. bus skatinamas regionų vystymasis šalyse kandidatėse, potencialiose kandidatėse ir trečiojoje šalyse:

- Pasirengimo narystei pagalbos priemonė (IPA) grindžiama ES šalių kandidačių– Buvusios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Kroatijos bei Turkijos– ir potencialių kandidačių – Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Juodkalnijos bei Serbijos, įskaitant Kosovą – partneryste. Ja remiamos administracinės, socialinės ir ekonominės reformos, taip pat regionų ir tarpvalstybinis bendradarbiavimas.

- Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės (ENPI) paskirtis – stiprinti ES ir šalių partnerių – Alžyro, Armėnijos, Azerbaidžano, Baltarusijos, Egipto, Gruzijos, Izraelio, Jordanijos, Libano, Libijos, Maroko, Moldavijos, Palestinos Vadovybės, Rusijos Federacijos, Sirijos, Tuniso ir Ukrainos – bendradarbiavimą bei ekonominę integraciją. Ši priemonė remia partnerystę, kuria skatinamas geras valdymas ir socialinis bei ekonominis vystymasis. Priemonė apima ir 15 tarpvalstybinio bendradarbiavimo (CBC) projektų, vykdomų ES kaimyninių šalių pasienio regionuose.

Be to, 2006 m. Europos Komisija pradėjo struktūrizuotą dialogą apie regioninę politiką su Kinija, o 2007 m. – su Rusija.

Anksčiau nurodytos priemonės yra reglamentuotos visiems šalims – narėms, kiekvienos iš jų įgyvendinamos šalyse atsižvelgiant į nacionalinę regioninę politiką ir jos įgyvendinimo priemones. Kitame poskyryje bus atlikta Lietuvos regioninę politiką reglamentuojančių teisės aktų apžvalga ir jų vaidmuo įgyvendinant bendrą ES regioninę politiką užimtumui didinti.

1.1.2. Lietuvos regioninė politika ES kontekste

Pagal A. Kilijonienę ir Ž. Simonavičienę²⁴ Lietuvoje regioninė politika dar tik kuriama. Šiame procese iškyla daug problemų. Nėra moksliskai pagrįstos regioninių plėtros programų metodikos ir rekomendacijų, kaip diegti programinę regiono vadybą. Regionų vadybos silpnoji vieta – kompleksinis regiono socialinių ir ekonominių rezultatų vertinimas. Taigi ši tema yra svarbi vykdant šalies ekonominę ir socialinę plėtrą. Kadangi nėra bendros vertinimo metodikos, kuri būtų pagrįsta integruotais rodikliais, apskaičiuotais, remiantis tų pačių informacijos šaltinių duomenimis, rezultatų vertinimai yra gana subjektyvūs. Tokie rezultatai netinka ar mažai tinka lyginant regionus. Lietuvos integracija į Europos Sąjungą spartina regionų plėtros problemų sprendimą. Dėmesys regionams – būtina ES valstybių politikos dalis. Vertinant regioninės politikos įgyvendinimą klaidų tikimybė padidėja dėl šių priežasčių:

- Sudėtinga investicijas, kitas iniciatyvas koordinuoti tarp įvairių institucijų (šakiniai interesai, daugybė planų, prasta informacijos sklaida).
- Statistiniai duomenys (trūksta rodiklių skirtumams parodyti, vėluoja statistiniai duomenys).
- Savivaldybių biudžetų pajamų gavimo principai nesusieti su veiklos rezultatais (vietinių mokesčių įvedimas).
- Žemės valdymo klausimai (stringančios reformos trukdo plėtrai).
- Pasirengimo, gebėjimų, bendradarbiavimo tradicijų skirtumai.

²⁴ Kilijonienė A., Simonavičienė Ž. Regioninės politikos įgyvendinimo vertinimo metodologija. P. 11/http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_1392 3137.N_4_33.PG_11-18/DS.002.0.02.ARTIC; prisijungimo laikas: 2009-10-01.

Regioninės politikos įgyvendinimas daug priklauso ir nuo vietos, regiono iniciatyvų, kurie yra atsakingi už teritorijos išteklių apsaugą, įvairovės skatinimą, t. y. už teritorijos patrauklumo didinimą

Lietuvoje galima išskirti keletą regioninės politikos formavimo etapų:

Iki 1997 m. – regioninė politika suprantama kaip teritorinių-administracinių vienetų funkcijų bei atsakomybės sričių nustatymas. Regioninės politikos uždaviniu laikomas šalies regionų išskyrimas, t.y. teritorinis-administracinis suskirstymas. 1997 m. Europos Komisijos dokumente Agenda 2000 konstatuojama, kad Lietuvoje regioninė politika neegzistuoja ir nevykdoma (tokia, kaip suvokiama ES).

1998-2000 m. – pripažįstamas reikalingumas aktyviai vykdomai regioninei politikai, orientuotai į ekonominių ir socialinių išsivystymo skirtumų mažinimą. Regioninė politika suprantama horizontaliu požiūriu, kaip „valstybės įgyvendinama regionų atžvilgiu diferencijuota veikla, kuria siekiama subalansuoti visų šalies regionų socialinės-ekonominės plėtros sąlygas. Regioninė politika yra neatskiriama ūkio šakose bei socialinėje srityje vykdomos valstybės politikos dalis, ji yra koordinuojamojo pobūdžio” (apibrėžimas pagal 1998-07-21 priimtą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 902 „Dėl Lietuvos regioninės politikos metmenu”).

Nuo 2000 m. vidurio – suvokimas regioninės politikos kaip savarankiškos, vertikalios, intervencinio pobūdžio politikos. Tai atsispindi 2001 m. liepos 20 d. priimtame Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatyme.

Nuo 2001 m. – naujai peržiūrima regioninės politikos samprata bei tikslai. Regioninę politiką siekiama vykdyti per atskirų ūkio šakų strategijas ir programas, į kurias integruotas regioninis matmuo (horizontalusis požiūris); regionines programas specifinėms regioninėms problemoms spręsti (vertikalus požiūris); vietines ir regionines plėtros iniciatyvas, finansuojamas iš savivaldybių biudžetų (vertikalus požiūris)²⁵.

Europos Sąjungos regioninė (dar vadinama struktūrine) politika, kurios priemonėmis siekiama sumažinti gerovės lygio (vertinant pagal BVP vienam gyventojui) skirtumus tarp labiausiai ir mažiausiai išsivysčiusių ES regionų. ES regioninės politikos požiūriu Lietuva laikoma vienu regionu, kurio artėjimo prie vidutinio ES ekonominio išsivystymo lygio yra siekiama. Pagrindinis ES regioninės politikos įgyvendinimo instrumentas – struktūriniai fondai. Pagal Regioninės plėtros įstatymą, nacionalinė regioninė politika yra valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionų socialinei ir ekonominei plėtrai, siekiant mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus bei

²⁵ Bagdzevičienė R., Krišpinovičius S., Rutkauskas A. V. ir kt. Regionų ekonomikos plėtotės strategija P. 15 //http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/11.%20regionu%20ekonomikos%20pletotes%20strategija.doc; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą.

2005 m. gegužės 23 d. Vyriausybės nutarimu buvo patvirtinta Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija²⁶, kuria siekiama sudaryti sąlygas vykdyti kryptingą nacionalinę regioninę politiką Lietuvoje. Vidaus reikalų ministerija yra paskirta koordinuoti Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijos įgyvendinimą.

Regionų ekonomikos plėtotės strategija²⁷ yra sudedamoji Nacionalinės ilgalaikės Lietuvos ekonomikos plėtotės strategijos²⁸ dalis. Jos pagrindinė paskirtis – subalansuoti Lietuvos ūkio plėtotę regionų aspektu, siekiant tolygaus visų regionų ekonomikos plėtojimo ir jų ekonominės bei socialinės sanglaudos. Ši strategija parengta atliekant ilgalaikės Lietuvos ekonomikos plėtotės strategijos sudedamųjų dalių (pramonės, transporto, žemės ūkio, smulčiojo ir vidutinio verslo ir kt.) įvertinimą regionų aspektu ir siūlant tinkamiausią numatomų šalies ekonomikos plėtotės priemonių išdėstymą ir pritaikymą regionuose. Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys regionų ekonominės plėtotės planavimo dokumentų rengimą, yra Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas, Strateginio planavimo metodika, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas²⁹.

Lietuvos regioninės politikos ilgalaikis tikslas – užtikrinti aukštą gyvenimo kokybę visos šalies teritorijos gyventojams. Regioninė politika – tai svarbi viešosios politikos dalis, kuria siekiama sumažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų. Vykdamas regioninę politiką, labiau išsivystę regionai pasidalija dalimi savo išteklių su skurdesniais. Lietuvos regioninės politikos strateginis tikslas plėtros laikotarpiu iki 2013 metų – padidinti teritorinę socialinę sanglaudą, t.y. pasiekti, kad nė vienoje Lietuvos apskrityje³⁰:

²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimas Nr. 575 “Dėl Lietuvos Regioninės politikos iki 2013 metų strategijos“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=256343&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

²⁷ Bagdzevičienė R., Krišpinovičius S., Rutkauskas A. V. ir kt. Regionų ekonomikos plėtotės strategija. P. 2 // <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/11.%20regionu%20ekonomikos%20pletotes%20strategija.doc>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

²⁸ Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/Strategija_2007-03-30.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

²⁹ Bagdzevičienė R., Krišpinovičius S., Rutkauskas A. V. ir kt. Regionų ekonomikos plėtotės strategija. P. 2 // <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/11.%20regionu%20ekonomikos%20pletotes%20strategija.doc>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimas Nr. 575 “Dėl Lietuvos Regioninės politikos iki 2013 metų strategijos“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=256343&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

- vidutinis gyvenimo standartas, apskaičiuotas pagal samdomojo darbo pajamas vienam namų ūkio nariui per metus, nebūtų žemesnis nei 75 procentai samdomojo darbo pajamų vienam namų ūkio nariui per metus šalyje;
- nedarbo lygis nebūtų daugiau kaip 35 procentais aukštesnis už vidutinį šalies nedarbo lygį.

Lietuvos regioninės politikos prioritetinė kryptis yra tolygi Lietuvos teritorinė ekonominė plėtra, t.y. kryptingas ir koordinuotas ilgalaikės ekonominės plėtros skatinimas ir konkurencingumo didinimas žemo gyvenimo lygio teritorijų apsuptuose regioniniuose centruose, kurie, turėdami ekonominį potencialą ir infrastruktūrą, gali atlikti regioninių augimo centrų funkcijas ir jų plėtra gali užtikrinti didesnę teritorinę socialinę sanglaudą regione, o kartu ir Lietuvoje³¹.

Kaip jau buvo minėta, Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijos vienas iš uždavinių yra skatinti žmogiškųjų išteklių plėtrą. Uždavinio įgyvendinimo priemonės yra šios:

- modernizuoti profesinio mokymo įstaigas, tobulinti profesinį rengimą;
- skatinti universitetinio ir neuniversitetinio aukštojo mokslo (kolegijų) įstaigų mokslo programų orientavimą į regioninių centrų aukštos kvalifikacijos specialistų poreikį;
- kelti darbuotojų kvalifikaciją, ugdyti jų administracinius gebėjimus.

Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programa³² patvirtinta Vyriausybės 2007 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1269. Programos paskirtis – sudaryti sąlygas įgyvendinti kryptingą nacionalinę politiką. Viena iš jos priemonių skirtų darbo rinkai yra „Įgyvendinant vietinių užimtumo iniciatyvų projektus, subsidijuoti darbo vietų steigimą probleminių teritorijų bedarbiams įdarbinti“³³.

Regioninei projektų atrankai 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos laikotarpiu skirtos 23 veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonės (žr. 1 priedą). Šioms priemonėms skirta apie 2,46 mlrd. Lt, tai yra apie 12,5 proc. visos ES struktūrinių fondų paramos³⁴.

2007 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas³⁵ buvo papildytas nustatant regionų plėtros taryboms įgaliojimus svarstyti savivaldybių ir apskrities

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimas Nr. 575 “Dėl Lietuvos Regioninės politikos iki 2013 metų strategijos“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=256343&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

³² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1269 “Dėl regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007–2010 metų programos“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=310272&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

³³ Regioninės plėtros planavimo dokumentai. Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programa//<http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=170>; prisijungimo laikas 2009-12-01.

³⁴ Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros 2000 m. liepos 20 d. įstatymas Nr. VIII-1889// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298580; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

viršininko administracijos siūlymus dėl regiono socialinės ir ekonominės plėtros projektų, atrinkti projektus ir teikti savo išvadas finansavimą skiriančioms institucijoms.

Regionų plėtros tarybos atranka projektus daugelyje aktualių regionams ir savivaldybėms sričių. Regionų projektų atranka taikoma socialinės infrastruktūros ir paslaugų plėtros, aplinkos apsaugos, administracinių gebėjimų gerinimo, ūkiui svarbios infrastruktūros kūrimo ir kitose srityse.

Vykdamas regioninę politiką ir siekiant strateginio tikslo didinti užimtumą ir gerinti jo kokybę, Lietuvoje įgyvendinama Socialinė apsaugos plėtotės ir užimtumo strategija.

Užimtumo ir socialinės apsaugos plėtotė yra nepaprastai svarbi siekiant bendrųjų ilgalaikių ekonomikos plėtotės tikslų. Viena, ji pati yra išvestinė iš bendros ūkio raidos ir nuo jos priklauso: sėkminga ūkio raida sukuria darbo vietas, taip pat suteikia galimybes užtikrinti reikiamą socialinės apsaugos lygį tiems žmonėms, kurie dėl nuo jų nepriklausomų priežasčių negali pragyventi iš darbo ir kitokių pajamų. Tačiau, kita vertus, teisinga užimtumo ir socialinės apsaugos politika iš esmės gali paskatinti visos šalies ūkio plėtotę. Užimtumo iniciatyvos, palankių sąlygų samdomam ir savarankiškam užimtumui sudarymas yra vienas iš svarbiausių ekonomikos plėtotę lemiančių veiksnių. Racionali socialinės apsaugos politika, teisingai derinanti pajamų netekusių žmonių apsaugą su paskatų darbui sudarymu taip pat ženkliai gali veikti šalies ekonomikos raidą. Pagal Socialinės apsaugos plėtotės ir užimtumo ekonominių veiksnių strategiją³⁶, Valstybės misija užimtumo ir socialinės politikos srityje – sudaryti sąlygas kiekvienam šalies gyventojui, norinčiam ir galinčiam dirbti, savo darbu užsitikrinti tinkamą pragyvenimo lygį. Nuosekliai įgyvendinti aktyvią užimtumo bei žmogiškųjų išteklių plėtojimo politiką, kuri užtikrintų darbo rinkos poreikius atitinkančią darbo jėgos kvalifikaciją ir lankstumą bei sudarytų prielaidas stabiliam užimtumui. Išplėtoti ir palaikyti nuolatinio mokymosi sistemą.

Pagal Socialinės apsaugos plėtotės ir užimtumo ekonominių veiksnių strategiją, užimtumo didinimo, nedarbo mažinimo ir darbo vietų kokybės tobulinimo krypties pagrindiniai veiksmai yra³⁷:

- užimtumo gebėjimų didinimas (darbo rinkos politikos aktyvinimas, darbo rinkos institucijų veiklos tobulinimas, profesinio rengimo tobulinimas bei nuolatinio mokymosi sistemos plėtojimas);

³⁵ Europos Sąjungos struktūrinės paramos regioninės plėtros aspektas// <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/vykdytojams/vykdymas/regioninis>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

³⁶ Medaiskis T., Biliūnaitė L., Dobravolskas A. ir kt. Socialinės apsaugos plėtotės ir užimtumo ekonominių veiksnių strategija. P. 23 // <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/14.%20socialines%20apsaugos%20pletotes%20ir%20uzimtumo%20ekonominiu%20veiksniu%20strategija.doc>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

³⁷ Ten pat. P 25.

- darbo vietų kūrimo skatinimas (palankių sąlygų sudarymas naujoms darbo vietoms kurtis, vietinių užimtumo iniciatyvų skatinimas);
- gebėjimų pritaikyti prie pokyčių didinimas (lanksčių darbo organizavimo ir apmokėjimo formų plėtojimas, darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, struktūrinių pokyčių padarinių švelninimas);
- lygių vyrų ir moterų galimybių politikos stiprinimas;
- užimtumo politikos integravimo didinimas;
- saugių ir sveikų darbo sąlygų sudarymas darbo vietose, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų mažinimas bei prevencija;
- darbo santykių ir socialinės partnerystės tobulinimas.

Siekiant strateginio tikslo „Siekti subalansuoti darbo rinką, didinti jos lankstumą bei saugumą, gerinti darbuotojų kvalifikaciją ir gebėjimus pritaikyti prie pokyčių“, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2009 metais vykdė šias programas³⁸:

1.2. Užimtumo didinimo programos lėšos skiriamos vietinių užimtumo iniciatyvų projektams įgyvendinti; socialinėms įmonėms remti; bedarbių profesiniam mokymui aktyvių darbo rinkos politikos priemonių pagalba; Europos socialinio fondo agentūrai išlaikyti; įmonių socialinei atsakomybei skatinti; profesinių sąjungų koordinacinių centrų steigimui regionuose remti; teritorinių darbo biržų infrastruktūros plėtrai bei ekonominės migracijos reguliavimo priemonėms įgyvendinti.

1.4. Profesinio sveikatos pakenkimo prevencijos ir saugos darbe gerinimo programos lėšos skiriamos nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai stiprinti, vertinti darbo priemonių atitiktį privalomiems saugos reikalavimams, atitikties vertinimo įstaigose sustiprinus jų materialinę-techninę bazę bei išplėtus jų akreditavimo sritį ir kt.

1.5. Žmogiškųjų išteklių plėtros programos lėšos skiriamos darbuotojų ir įmonių pritaikymui prie rinkos poreikių didinti: žmogiškųjų išteklių kvalifikacijai tobulinti įmonėse bei viešajame sektoriuje; kompiuterinio raštingumo ir verslumo įgūdžiams tobulinti; socialiniam dialogui skatinti; socialinių partnerių gebėjimams ugdyti; šeimos ir darbo įsipareigojimams derinti; teikti paramą iš žemės ūkio veiklos besitraukiantiems darbuotojams perorientuoti ir perkvalifikuoti; emigrantų sugrįžimui skatinti; taip pat socialinių darbuotojų kvalifikacijai tobulinti.

1.81. Specialiosios mokslinių tyrimų programos finansavimo šaltinis - Darbo ir socialinių tyrimų instituto, kurio steigėjas yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, pajamos, gaunamos už atliktus mokslinius tyrimus.

³⁸ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinis pranešimas. P. 10
[//http://www.socmin.lt/index.php?132610553](http://www.socmin.lt/index.php?132610553); prisijungimo laikas 2009-12-01.

2008 m. buvo žengtas naujas svarbus žingsnis teritoriniams nedarbo bei užimtumo skirtumams mažinti. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2007-2008 metų planą³⁹, 2008 m. liepos mėnesį patvirtino Darbo jėgos migracijos šalies viduje skatinimo 2008-2010 metų programą⁴⁰ ir rekomendavo savivaldybėms ir akcinei bendrovei „Lietuvos geležinkeliai“ dalyvauti įgyvendinant programą. Šioje programoje keliamas tikslas - skatinti šalies gyventojų teritorinį mobilumą, kad būtų didinamas gyventojų užimtumas, gerinamas darbo pasiūlos ir paklausos suderinamumas bei darbdavių apsirūpinimas tinkamais darbuotojais. Teritoriniai nedarbo lygio bei darbo pasiūlos ir paklausos skirtumai rodo, kad laisvų darbo vietų užpildymo šalies žmogiškaisiais ištekliais galimybės nėra iki galo panaudojamos. Esant tam tikrų profesijų darbuotojų pertekliui vienoje šalies teritorijoje, dalis darbo vietų kitose teritorijose galėtų būti užpildomos didinant gyventojų teritorinį mobilumą. Dėl nepakankamo gyventojų teritorinio mobilumo egzistuoja gana didelis struktūrinis nedarbas pagal profesijas. Tai sąlygoja problemas darbdaviams apsirūpinant tinkamais darbuotojais, o ieškantys darbo asmenys dažnai negali susirasti darbo, atitinkančio jų kvalifikaciją. Gyventojų teritorinio mobilumo galimybes varžo nepakankamai pritaikytas kelionėms į darbą viešasis transportas, nepritaikyti grafikai, dideli būsto kainų ir darbo užmokesčio skirtumai, ilgai trunkanti kelionė į darbą ir atgal. Programai įgyvendinti iškelti uždaviniai: sudaryti sąlygas ir įgyvendinti priemonės, skatinančias gyventojų teritorinį mobilumą ir modernizuoti viešojo transporto sistemą. Programos priemonėse numatoma parengti teisės aktus, kurie iš dalies kompensuotų kelionės į darbą išlaidas bei pragyvenimo išlaidas, kai bedarbiai įsidarbina įmonėse, nutolusiose nuo gyvenamosios vietos. Taip pat numatoma rengti teritorinį mobilumą skatinančias programas. Siekiant geriau pritaikyti transportą kelionėms į darbą, numatoma atnaujinti viešojo keleivinio transporto priemonės, modernizuoti geležinkelio transportą.

Siekiant pagerinti profesinio mokymo kokybę ir sudaryti sąlygas efektyviai teikti profesinio mokymo paslaugas regiono ir vietos bendruomenėms, yra parengta Profesinio mokymo regionuose infrastruktūros suaugusiems asmenims ir jaunimui plėtojimo koncepcija⁴¹. Šia koncepcija siekiama įgyvendinti priemonės, kurios padėtų pagerinti profesinio mokymo

³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 416 „Dėl ekonominės migracijos reguliavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2008 metų plano patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=296517&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 9 d. nutarimas Nr. 725 „Dėl darbo jėgos migracijos šalies viduje skatinimo 2008–2010 metų programos patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=325071&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁴¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl profesinio mokymo regionuose infrastruktūros suaugusiems asmenims ir jaunimui plėtojimo koncepcijos patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=320812&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

kokybę ir sudarytų sąlygas efektyviai teikti profesinio mokymo paslaugas regiono ir vietos bendruomenėms. Profesinio mokymo regionuose infrastruktūros (suaugusiems asmenims ir jaunimui) plėtra bus vykdoma, įgyvendinant profesinio mokymo įstaigų parengtus investavimo projektus. Įgyvendinant investavimo į profesinio mokymo regionuose infrastruktūrą projektus, bus siekiama esminių kokybinių pokyčių įstaigose, į kurias investuojama.

2003 m. liepos 22 d. buvo priimtas Europos Tarybos sprendimas dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, kuriame buvo išdėstyti svarbiausios Užimtumo gairės⁴². Vienas iš tikslų yra „Kovoti su regioniniais užimtumo skirtumais“. Valstybės narės turi įgyvendinti bendrą politiką, galinčią panaikinti regioninius užimtumo ir nedarbo skirtumus. Darbo vietų kūrimo potencialą vietos lygyje, įskaitant socialinėje ekonomikoje, reiktų remti, o visų susijusių dalyvių partnerystę skatinti. Valstybės narės:

- skatins palankias sąlygas privataus sektoriaus veiklai bei investicijas į atsiliekančius regionus,
- užtikrins, kad valstybinė parama atsiliekančiuose regionuose bus sutelkta į investavimą į žmogiškąjį ir žinių kapitalą, taip pat į adekvačią infrastruktūrą
- Reikia pilnai išnaudoti Sanglaudos ir struktūrinių fondų bei Europos investicijų banko potencialą⁴³.

Konkrečioms valstybėms skirtiems integruotuose rekomendacijose⁴⁴. Lietuvos pažangos vertinime teigiama, kad iš dabartinių darbo rinkos duomenų matyti, kad 2008 m. užimtumo augimas buvo neigiamas ir, kaip numatoma, nedarbo lygis viršys 5 proc. Jau dabar daugėja atvejų, kai iš karto atleidžiama daug darbuotojų, pirmiausia žemesnės kvalifikacijos darbuotojų, nekvalifikuoto jaunimo, kaimo gyventojų ir vyresnio amžiaus darbuotojų. Gali labiau išryškėti regioniniai skirtumai užimtumo srityje.

Atsižvelgdama į Komisijos atliktą pažangos įvertinimą, ES Taryba rekomenduoja Lietuvai tęsti struktūrinių reformų įgyvendinimą. Visų pirma Lietuvai rekomenduojama⁴⁵:

stiprinti makroekonominį stabilumą įgyvendinant ribojamąją fiskalinę politiką, pagal kurią būtų atidžiai nustatomi išlaidų prioritetai;

- stiprinti makroekonominį stabilumą įgyvendinant ribojamąją fiskalinę politiką, pagal kurią būtų atidžiai nustatomi išlaidų prioritetai;

⁴² Commission of the European communities. Integrated guidelines for growth and jobs (2008-2010)// http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-report-integrated-guidelines_en.pdf; prisijungimas: 2009-12-01.

⁴³ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinis pranešimas // <http://www.socmin.lt/index.php?132610553>; prisijungimo laikas 2009-12-01.

⁴⁴ Europos Sąjungos Tarybos rekomendacija „Dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių atnaujinimo 2009 m. ir dėl valstybių narių užimtumo politikos įgyvendinimo” P. 41 // <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lt/09/st06/st06638.lt09.pdf>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁴⁵ Ten pat, P. 43

- išlaikyti išorės konkurencingumą, užtikrinant, kad darbo užmokesčio kitimas atitiktų našumo didėjimą;
- užtikrinti, kad moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai (toliau vadinama - MTTP), ir inovacijų sistemos struktūrinės reformos įgyvendinimui toliau būtų teikiama pirmenybė ir numatomi pakankami finansiniai įsipareigojimai, taip pat daugiau dėmesio skiriama žmogiškiesiems ištekliams MTTP srityje ir aktyvesnei įmonių veiklai inovacijų srityje;
- sustiprinti pastangas reformuoti švietimo ir mokymo sistemas, kad jos būtų kokybiškos ir atitiktų darbo rinkos poreikius, taip pat skatinti pirmiausia vyresnio amžiaus darbuotojų mokymąsi visą gyvenimą.

Norėdami, kad Europos Sąjungos regioninės politikos priemonės skirtos darbo rinkai tobulinti būtų efektyvios, šiuolaikinės ir optimalios, turėtume daug dėmesio skirti tų priemonių įtakai darbo rinkos įvertinimui. Kituose skyriuose bus nagrinėjami darbo rinkos pokyčių vertinimo sprendimai (bus aptarta darbo rinkos sąvoka, pabrėžta darbo rinkos įvertinimo ir prognozavimo problema) bei jų įgyvendinimo patirtis Europos Sąjungos paramos kontekste.

1.2. Darbo rinkos pokyčių vertinimo problematika

1.2.1. Darbo rinkos charakteristika

Prieš 10 metų darbo rinkos sąvoka buvo vartojama tik darbo biržose ir mokslo įstaigose. Šiandien ši sąvoka jau žinoma kiekvienam savarankiškam piliečiui. Moksleivis darbo rinką domisi pasirinkdamas profesiją, darbuotojas – ieškodamas patrauklios darbo vietos ar keldamas savo kompetenciją, darbdavys – norėdamas išlikti versle⁴⁶.

Pagal V. Navicką⁴⁷, darbo rinką – sudedamoji rinkos ekonomikos dalis, be savo pagrindinės funkcijos – darbo jėgos tarp ekonominių veiklų, profesijų, teritorijų, įmonių paskirstymo, atlieka dar dvi socialines ekonomines funkcijas: paskirsto gyventojų pajamas darbo apmokėjimo forma ir tokiu būdu skatina darbinę veiklą ir visiems formaliai sudaro vienodas galimybes pasinaudoti teise į darbą ir profesinį tobulėjimą.

Darbo rinkos politika turi derinti du kriterijus: turi būti efektyvi ir socialiai teisinga. Socialinis užimtumo problemos aspektas yra jos orientacija į žmogų, į jo interesus ir poreikius darbo sferoje. Galima išskirti mažiausiai keturis socialinius užimtumo aspektus⁴⁸:

1. Neatskiriamas užimtumo ryšys su pagrindine konstitucine piliečių teise – teise į darbą;
2. Lemiamas užimtumo veiksnys užtikrinant tinkamą žmonių gyvenimo lygų;

⁴⁶ Mileška A. Ką žinote apie darbo rinką, ir ar reikia ja domėtis?// <http://akademija.manager.lt/blog/category/darbo-rinka/page/3>; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

⁴⁷ Navickas V. Europos Sąjungos rinkų ypatumai. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 47.

⁴⁸ Ten pat.

3. Naujos darbinės orientacijos, kuri yra atskiro žmogaus ir visuomenės gerovės augimo pagrindas, ugdymas;

4. Darbinėje veikloje tobulėja žmogus kaip asmenybė, atsiskleidžia ir vystosi jo profesiniai sugebėjimai.

Taigi valstybės užimtumo politika suprantama kaip tiesioginio ir netiesioginio poveikio visuomenės socialinei ekonominei raidai priemonių visuma, siekiant tam tikrų apibrėžtų tikslų. Socialinių tikslų realizavimas neturi riboti ekonominės pažangos, o ekonominiai tikslai – ignoruoti socialinių. Tai ir yra visos problemos sudėtingumas. Todėl neperdėtai galima tvirtinti, jog darbo rinkos reguliavimas yra vienas sudėtingiausių ir sunkiausiai realizuojamų socialinės ekonominės politikos uždavinių⁴⁹.

Darbo rinka, autoriaus nuomone, yra darbo paslaugų pirkimo ir pardavimo objektų interesų suderinimas, kuris natūraliai reguliuoja socialines ir ekonomines geroves: pajamas, kvalifikaciją, asmeninę pažangą ir tobulėjimą ir t. t. Autoriaus nuomone, užimtumo problema yra viena svarbiausių iš makroekonominių problemų šiais laikais, kadangi vis daugėja technologinių inovacinių sprendimų kaip optimizuoti gamybą, o dažniausiai šie sprendimai būna ne į darbuotojų naudą: naujos technologijos pakeičia rankų darbą. To pasekmėje ir atsiranda didėjantis nedarbas, skurdas, emigracija ir kitos socialinės bei ekonominės pasekmės. Todėl labai svarbu kurti daugiau darbo vietų, kelti gyventojų kvalifikaciją, remti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą, naudojant vidinius ir išorinius resursus. Tame ir turi būti šalies politika.

1.2.2. Darbo rinkos prognozavimo ir įvertinimo mokslinių sprendimų nepakankamumas

Juozas Bagdonavičius teigia⁵⁰, kad darbo rinkos prognozavimas – tai moksliskai pagrįsti spėjimai apie darbo rinkos padėtį artimesnėje ar tolimesnėje ateityje, apie jos pagrindinių rodiklių ir parametrų pokyčius, raidos tendencijas, alternatyvius vietas ar kitos padėties pasiekimo būdus ir terminus. Darbo rinkos prognozavimas grindžiamas esamos padėties analize ir raidos perspektyvų įvertinimu socialinėje, ekonominėje, demografinėje, gamybinėje, mokslo ir technikos srityse. Darbo rinkos rodikliai yra darbo rinkos sąvokų kiekybinės charakteristikos. Kiekvienas daiktas ar reiškinys turi kiekybinį ir kokybinį apibrėžtumą. Kokybinis apibrėžtumumas (sąvoka, definicija) nusako reiškinio esmę, kiekybinis tos esmės kiekis – svoris, dažnumas, trukmė ir kt. rodikliai – gali būti reiškiamas natūriniais ir santykiniais dydžiais. Ne kiekvieną sąvoką galima išreikšti kiekybiškai koku nors rodikliu. Abstraktesnės sąvokos išreiškiamos kitomis, konkretesnėmis sąvokomis, kurias tiesiogiai galima išreikšti konkrečiais rodikliais.

⁴⁹ Navickas V. Europos Sąjungos rinkų ypatumai. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 47.

⁵⁰ Bagdanavičius J., Vaitelienė A. Statistikos metodai socialiniuose-ekonominiuose tyrimuose. - Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007. P. 140.

Darbo rinkos atskiras savybes ir parametrus paprastai apibūdina gana abstrakčios sąvokos, kurių kiekybinės charakteristikos išreiškiamos ne vienu, bet keliais rodikliais.

Kalbėdami apie darbo rinkos prognozavimą ir įvertinimą, turime omeny, jos charakterizuojančių rodiklių ir priklausančių veiksnių vertinimą. Didžiausias dėmesys skiriamas nedarbui ir užimtumui.

Pagal B. Martinkų, A. Sakalą ir A. Svanivičienę⁵¹, gyventojų užimtumo prognozė sudaroma, vadovaujantis kompleksiniu požiūriu į gyventojų užimtumo priklausomybę nuo įvairių demografinių, ekonominių ir socialinių procesų.

Lietuvoje nedarbo lygis nustatomas remiantis Statistikos departamento atliekamų gyventojų užimtumo tyrimų duomenimis. Apklausiama apie 12 tūkst. gyventojų. Deja, nedaug yra teorijų, kurie leistų tikslingai apskaičiuoti situaciją darbo rinkoje, juk dažnai organizuoti surašymą būtų per didelės išlaidos⁵².

Lietuvos darbo biržos nuomone⁵³, prognozavimas – svarbi darbo rinkos monitoringo dalis. Atsižvelgiant į prognozės rezultatus, planuojama užimtumo tarnybos veikla, numatomas darbo rinkos profesinio mokymo poreikis. Šis įrankis leidžia siekti efektyvesnio darbo jėgos pasiūlos ir paklausos suderinamumo

Siekdama atskleisti ir numatyti galimus darbo rinkos pokyčius, Lietuvos darbo birža nuo 1995 m., kasmet atlieka ateinančių metų darbo jėgos užimtumo prognozę pagal metodiką, parengtą kartu su Švedijos nacionalinės darbo rinkos tarnybos ekspertais.

Lietuvos darbo birža 2009 m. darbo rinkos prognozę⁵⁴ atliko įvertinusi makroekonominių bei demografinių rodiklių tendencijas ir remdamasi darbdavių apklausos rezultatais.

Prognozavimo sistema yra nuolat tobulinama. 2003 m. įgyvendinus Phare/Dvynių projektą „Pasirengimas Europos užimtumo strategijai“, Švedijos nacionalinės darbo rinkos tarnybos ekspertai (Ulf Goranson ir Lasse Gustavsson) pateikė rekomendacijas prognozavimui tobulinti. Buvo parengtas Darbo rinkos prognozavimo vadovas. Pakeitimai buvo padaryti imties skaičiavime, patobulinta anketa ir sustiprinta analizės dalis⁵⁵.

Prognozavimo procesą galime suskirstyti į tris etapus:

⁵¹ Martinkus B, Sakalas A., Savanevičienė A. Darbo išteklių ekonomika ir valdymas. - Kaunas: Technologija, 2000. P. 68.

⁵² Snieška V., Baumilienė V., Čiburienė J. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 427

⁵³ Buckaitė I. Įsidarbinimo galimybių barometras Lietuvoje// <http://www.pmmc.lt/refernet/docs/Cedefop-Info-job-barometer-LT.doc>; prisijungimo laikas: 2009-10-18. P. 1.

⁵⁴ Lietuvos darbo biržos Darbo pasiūlos ir paklausos skyrius. Darbo rinkos prognozė 2009 metams//http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/metine_prognoze.aspx; prisijungimo laikas: 2009-10-20.

⁵⁵ Buckaitė I. Įsidarbinimo galimybių barometras Lietuvoje// <http://www.pmmc.lt/refernet/docs/Cedefop-Info-job-barometer-LT.doc>; prisijungimo laikas: 2009-10-18. P. 1.

- Pokyčių analizė – demografinių ir makroekonominių rodiklių analizė. Ji atskleidžia tik bendras rinkos tendencijas.
- Darbdavių apklausa sudaro prognozės pagrindą. Respondentų atrankos metodas – stratifikuota atsitiktinė atranka. Apklausos rezultatų reprezentatyvumas pasiekiamas, proporcingai parenkant darbo rinkos dalyvius pagal nuosavybės formas, ekonomines veiklas ir dirbančiųjų skaičių.

Prognozės ir barometro rengimas. Pokyčių analizės ir darbdavių apklausos duomenys leidžia numatyti darbo rinkos tendencijas, darbo steigimą ir likvidavimą pagal ekonomines veiklas ir profesijų grupes. Barometras – tai trumpalaikė (1 metų) profesijų prognozė, paremta ekspertiniu vertinimu. Jo pagrindą sudaro užimtumo tarnyboje registruotos darbo jėgos pasiūlos (bedarbių) ir paklausos (laisvų darbo vietų) bei prognozės rezultatų analizė. Profesijų prognozė apima nacionalinį lygį (šalyje) ir atskirose apskrityse. Tai instrumentas planuoti profesinio mokymo poreikį darbo rinkoje ateinantiems metams. Lietuvos darbo biržos darbo pasiūlos ir paklausos skyrius siūlo mišrų darbo rinkos prognozavimo metodą⁵⁶ (žr. 1 pav.).

Šaltinis: LDB darbo pasiūlos ir paklausos skyrius

1 pav. Darbo rinkos prognozavimo schema

1.2.3. Darbo rinkos sudedamieji

Darbo rinka yra charakterizuojama įvairiais kiekybiniais ir kokybiniais rodikliais. Lietuvos darbo birža ir Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas teikia įvairias ataskaitas, vykdo tyrimus. Darbo rinka charakterizuojantys rodikliai yra pavaizduoti 1 lentelėje:

⁵⁶ Buckaitė I. Įsidarbinimo galimybių barometras Lietuvoje// <http://www.pmmc.lt/refernet/docs/Cedefop-Info-job-barometer-LT.doc>; prisijungimo laikas: 2009-10-18. P. 1.

1 lentelė. Darbo rinką charakterizuojantys rodikliai

Tiesioginiai	Netiesioginiai
– nedarbas (arba nedarbo lygis),	– makroekonominiai rodikliai (BVP, infliacija, eksportas, TUI)
– užimtumas (arba užimtumo lygis),	– skurdo lygis
– migracija (tiksliau darbo jėgos judėjimas),	– gyventojų sergamumo ir mirtingumo lygis
– gyventojų kvalifikacija,	– emigracija (dėl nepasitenkinimo)
– darbo užmokestis,	– nusikaltimų, savižudybių skaičius
– laisvų darbo vietų struktūra ir jų kiekis (vakansijos)	– gyventojų, vartojančių svaiginamuosius skaičius
– profsąjungų veikla	– kiti
– kiti	

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Nedarbas, pagal V. Sniešką⁵⁷, yra viena iš svarbiausių makroekonominių problemų, nes gali sukelti didžiulius makroekonominius ir mikroekonominius nuostolius, be to, stabdo asmenybės tobulėjimą, jos integraciją į valstybės socialinį ir ekonominį gyvenimą. Todėl nedarbo problema yra politinių ir ekonominių diskusijų objektas. Nedarbo problema „kelia didelį ne tik pavienių šalių, bet ir Europos Sąjungos, Tarptautinės darbo organizacijos susirūpinimą. Akivaizdu, kad nedarbas yra socialinė-ekonominė problema.“. A. Jakutis⁵⁸ vadina nedarbą vienu iš „ekonomikos sveikatos indikatorių“⁵⁹. Be to jis paaiškina nedarbą, kaip „visuomenės išteklių švaistymu ir darbo neturinčių žmonių egzistavimo sąlygų ardymas“.

Darbo užmokestis – darbo įvertinimas pinigais, kurį sudaro pagrindinė alga, priemokos, priedai ir premijos. Darbo užmokesčio išaldymas – valstybės antiinfliacinė politika, siekianti išsaugoti esamą darbo užmokesčio lygį, neatsižvelgiant į prekių ir paslaugų kainų didėjimą. Dėl to mažėja realus darbuotojų darbo užmokestis. Pagal O. Blanchardą⁶⁰, darbo užmokestį arba vienašališkai nustato įmonės, arba jis susiformuoja per darbdavio ir darbuotojų derybas. Darbo užmokestį neigiamai veikia nedarbo lygis, o teigiamai – laukiamas kainų lygis.

Labai didelę įtaką nedarbui turi migracija. Jei išvyksta bedarbiai, V. Sniešką ją vadina „nedarbo eksportu“⁶¹. Pagal neoklasikinę ekonomikos teoriją, migraciją veikia „stūmimo“ ir „traukos“ jėgos. Pagrindinis makroekonominis migracijos veiksnys yra darbo jėgos paklausos ir pasiūlos skirtumai tarptautinėse rinkose, migracijos priežastis – skirtingas darbo užmokestis skirtingose valstybėse⁶².

Migracija, autoriaus nuomone, parodo darbo rinkos nesuderinamumo rodiklis. Jeigu vienoje šalyje yra didelė emigracija, reiškia toje šalyje yra nesuderinta darbo rinkos paklausa ir pasiūla. Būtent darbas priverčia žmones migruoti. Šiuo metu ES vyksta didžiulė migracija: rytai

⁵⁷ Snieška V., Baumilienė V., Čiburienė J. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 422.

⁵⁸ Jakutis A., Petraškevičius V., Stepanovas A. ir kt. Ekonomikos teorijos pagrindai. - Kaunas: Smaltijos leidykla, 2000. P. 247.

⁵⁹ Kitas yra infliacija (Jakutis, 1999. P. 247.)

⁶⁰ Blanchard O. Makroekonomika. - Vilnius: Tyto alba, 2007. P. 141.

⁶¹ Snieška V., Baumilienė V., Čiburienė J. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2005. P. 434

⁶² Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Tyrimas „Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams“// http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyčiams/3324; prisijungimo laikas: 2009-10-11. P. 7.

juda į Europos Sąjungos šiaurę ir į vidurį. Iš šiaurės ir centro žmonės juda į pietus ir į vakarus. ES darbo rinka yra visiškai nesubalansuota. Lietuvoje vyksta didžiulė emigracija, prasideda imigracija, kuri irgi neleidžia darbo rinkai subalansuoti. Imigrantai sutinkantys dirbti už mažesnę algą negu Lietuvos gyventojai, užima kitų vietų, dažniausiai tai vyksta ten, kur nėra reikalaujama išsilavinimo ar kalbos žinojimo. Lietuvos bedarbiai išvažiuoja, kita darbo jėga atvažiuoja ir tokiu būdu bendras nedarbo rodiklis mažėja, bet tai, deja, nėra geros užimtumo politikos ženklas. Aišku, šiuo metu, esant laisvam asmenų judėjimui Europos Sąjungos teritorijoje vienu žmonių emigravimas ir kitų imigravimas yra savireguliacijos procesas, tame ir yra laisvo asmenų judėjimo prasmė, kad žmogus galėtų išsirinkti, bet savireguliacijos procesas traktuojamas su nuliniu migracijos ir emigracijos saldo.

Technologijų raida – tai opiausia problema darbo rinkai. Su technika, mašinomis dirbti lengviau, jie nereikalauja darbo užmokesčio pakilimo, jie reikalauja tik viena kartą investuoti. Tokiu būdu labai daug žemos kvalifikacijų specialistų praranda savo darbo vietas. Todėl galima kalbėti apie nedarbo rūšį, kuris atsiranda dėl technologinių inovacinių sprendimų. ES parama yra nukreipta į inovacines technologijas, jas palaiko ir remia, bet visada yra reikalaujama, kad būtų sukurtos naujos darbo vietos, arba bent jau nepanaikintos senos, todėl vertinimuose galime sutikti terminą „išsaugotos darbo vietos“.

Šiame poskyryje trumai aptariame darbo rinkos charakteristiką, ją charakterizuojančius rodiklius bei susipažinome su Lietuvoje esančiomis situacijai darbo rinkai vertinimo ir prognozavimo metodais. Norint pasiekti nustatyto darbo tikslo, toliau apžvelgsime ES politikos poveikio Lietuvai vertinimus ir vertinimo rekomendacijas įvairiais pjūviais, tam, kad parinkti mums tinkamą ir optimaliąją metodiką, norint vertinti ES regioninės politikos įtaką konkrečiaus regiono darbo rinkai.

1.3. ES paramos įtakos šalies darbo rinkai įvertinimo esamos metodikos ir rekomendacijos

1988 m. buvo įvykdyta ES struktūrinių fondų reforma, kurios esmė buvo, kad visi struktūriniai fondai turi prisidėti prie sanglaudos siekio, per daugiamečių programavimą ir suformuluotus aiškius sanglaudos politikos prioritetinius tikslus. Europa, baimindamasi, kad ne visos šalys narės galės lygiavertiškai pasinaudoti bendrosios rinkos teikiamais pranašumais, inicijavo paramos priemones mažiau išsivysčiusiems šalims. Paramos tikslas tapo padėti visiems ES regionams lygiavertiškai dalyvauti ES bendrojoje rinkoje⁶³.

⁶³ UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai. Tyrimas „Integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikas 2002-2006 metais (ex-post) vertinimas“ galutinė ataskaita. P. 38-39// http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/GALUTINE_ATASKAITA_ex_post_tyrimas.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-12.

Pagal UAB „EKT“ nuomonę⁶⁴, ES parama kaip narystės Europos Sąjungoje efektas moksliniuose tyrimuose vertinama nevienareikšmiškai. Vieni tyrimai apibūdina, kad jos ilgalaikis poveikis šalies konkurencingumui yra nedidelis, kitos studijos skaičiuoja milijardinę naudą iš finansinės paramos. Galima tik pabrėžti, kad beveik visi tyrimai išskyrė ES paramą kaip vieną svarbesnių narystės ES veiksnių. Kitas klausimas, kiek šis veiksnys veikia naujas ES nares.

2 lentelė. ES politikos poveikio vertinimo kriterijai

Vertinimo kriterijus	Vertinimo esmė	Vertinimo esmė darbo rinkai
Tinkamumas	Vertinama programos tikslų ir tikslinių grupių poreikių atitiktis ir tinkamumas sprendžiant socialines ir ekonomines problemas. Tinkamumas gali būti vertinamas rengiant (pradinis tinkamumas) ir įgyvendinant (tęstinis tinkamumas) programą. Tinkamumo vertinimo metu papildomai gali būti vertinamas programos nuoseklumas – prioritetų ir priemonių tarpusavio ryšys ir jų indėlis siekiant bendrų programos tikslų.	Tinkamumo kriterijus rodo, kiek struktūrinių fondų intervencijos, susijusios su užimtumo didinimu, buvo naudingos regionams/tikslinėms grupėms ir kiek jos atitiko pastarųjų poreikius.
Rezultatyvumas	Vertinant rezultatyvumą dažniausiai analizuojami programos (ar jos dalies) produkto ir rezultato rodikliai, lyginant planuotus rodiklius su faktiniais. Rezultatyvumas gali būti matuojamas programai pasibaigus arba programos įgyvendinimo metu (rezultatyvumo tikimybė). Siekiant įvertinti programos rezultatyvumą gali būti renkami papildomi duomenys rodikliams apskaičiuoti.	Rezultatyvumo (našumas) kriterijus rodo, kokia apimtimi buvo pasiekti programos įgyvendinimo pradžioje numatyti (ar vėliau pakeisti) tikslai ir rezultatai ir ar tai buvo atlikta veiksmingiausiu būdu.
Efektyvumas	Vertinant programos (ar jos dalies) efektyvumą analizuojamas finansinių ir kitų (personalo, laiko ir pan.) sąnaudų ir rezultatų (produkto bei rezultato rodiklių) santykis. Kokybinis efektyvumo vertinimas gali apimti ES struktūrinių fondų paramos administravimo sistemos (ar jos dalių) efektyvumo vertinimą.	Efektyvumo kriterijus rodo sąnaudų ir rezultatų užimtumo srityje santykį, t.y. išlaidos vienai darbo vietai.
Poveikis	Vertinimo metu nustatomi tiesioginiai ir netiesioginiai programos padariniai (nauda arba žala). Paprastai poveikis vertinamas pasibaigus programos įgyvendinimui. Įgyvendinant programą gali būti vertinama poveikio tikimybė. Teigiamą programos poveikį parodo naudingumo kriterijus.	Poveikio (kriterijus rodo ilgalaikio struktūrinių fondų poveikio tikslinėms grupėms ar regionams užimtumo srityje apimtį ir pobūdį
Naudingumas	Vertinama, kiek programos padariniai prisidėjo prie tikslinių grupių poreikių tenkinimo bei socialinių ir ekonominių problemų sprendimo. Programos naudingumas vertinamas neatsižvelgiant į programos tikslus, todėl šį kriterijų naudinga taikyti tada, kai programos tikslai nėra aiškiai apibrėžti arba kai pasireiškia daug neplanuotų padarinių.	Naudingumas parodo kaip priemonės darbo rinkai paveikė tikslines grupes, arba kaip kitos priemonės paveikė netiesiogiai darbo rinką.
Tvarumas (tęstinumas)	Vertinama programos padarinių tęstinumo tikimybė pasibaigus programos finansavimui. Programos padarinių tvarumas yra susijęs su darnaus vystymosi koncepcija: programos poveikis turi būti subalansuotas aplinkos, socialiniu ir ekonominiu požiūriu.	Tvarumas parodo kaip priemonės bus naudingos ir veiks užimtumą po projektų pabaigos, derinant jį su darnaus vystymosi koncepcija

Šaltinis: papildyta autoriaus pagal VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto atliktą Europos Sąjungos struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimą

⁶⁴ UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai. Tyrimas „Integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikas 2002-2006 metais (ex-post) vertinimas“ galutinė ataskaita. P. 41// http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/GALUTINE_ATASKAITA_ex_post_tyrimas.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-12.

Pagrindiniai vertinimo kriterijai, pagal kuriuos vertinama ES paramos poveikis yra tinkamumo, rezultatyvumo (našumo), efektyvumo, poveikio, tęstinumo bei tvarumo⁶⁵. 2 lentelėje pateikti šių vertinimo kriterijų esmės aprašymas⁶⁶ ir vertinimo esmės darbo rinkai aprašymas⁶⁷:

Šiems kriterijams įvertinti, pagal VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto atliktą „Europos Sąjungos struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimą“⁶⁸, Centre for Strategy & Evaluation Services kartu su VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ „ES programų Lietuvoje priežiūros gaires Struktūrinių fondų intervencijų poveikį užimtumui“ tyrimą⁶⁹, UAB „EKT“ „Integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikas 2002-2006 metais (ex-post) vertinimas“ tyrimą⁷⁰, Vertinimo gaires⁷¹, išskiriami šie ES paramos įtakos darbo rinkos vertinimo metodai:

1. ES parama gali dvejopai veikti užimtumą: jei ji sukuria papildomą paklausą ar gamybos plėtrą, tai paramos poveikis bus teigiamas, jei ES parama per papildomas investicijas vien didina darbo našumą (dėl investicijų sąlygoto kapitalo dalies produkcijoje augimo ar/ir bendrojo veiksmų našumo didėjimo) ar jį didina daugiau nei sukuria papildomos paklausos, tai poveikis užimtumui yra neigiamas (kitoms sąlygoms esant vienodoms, išaugęs darbo našumas mažina darbuotojų poreikį). Remiantis teorija, kuri teigia, kad pagrindinė nedarbo priežastis trumpu laikotarpiu yra visuminės paklausos nepakankamumas, o ilgu laikotarpiu darbo rinkos

⁶⁵ Nakrošis V., Jarmalavičiūtė N, Burakienė D. Ką ir kaip mes vertiname? Trumpai apie Europos sąjungos finansuojamų programų vertinimą. P. 35// http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Leidinys_KA_KAIP_IR_KO_DEL_VERTINAME.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 12// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

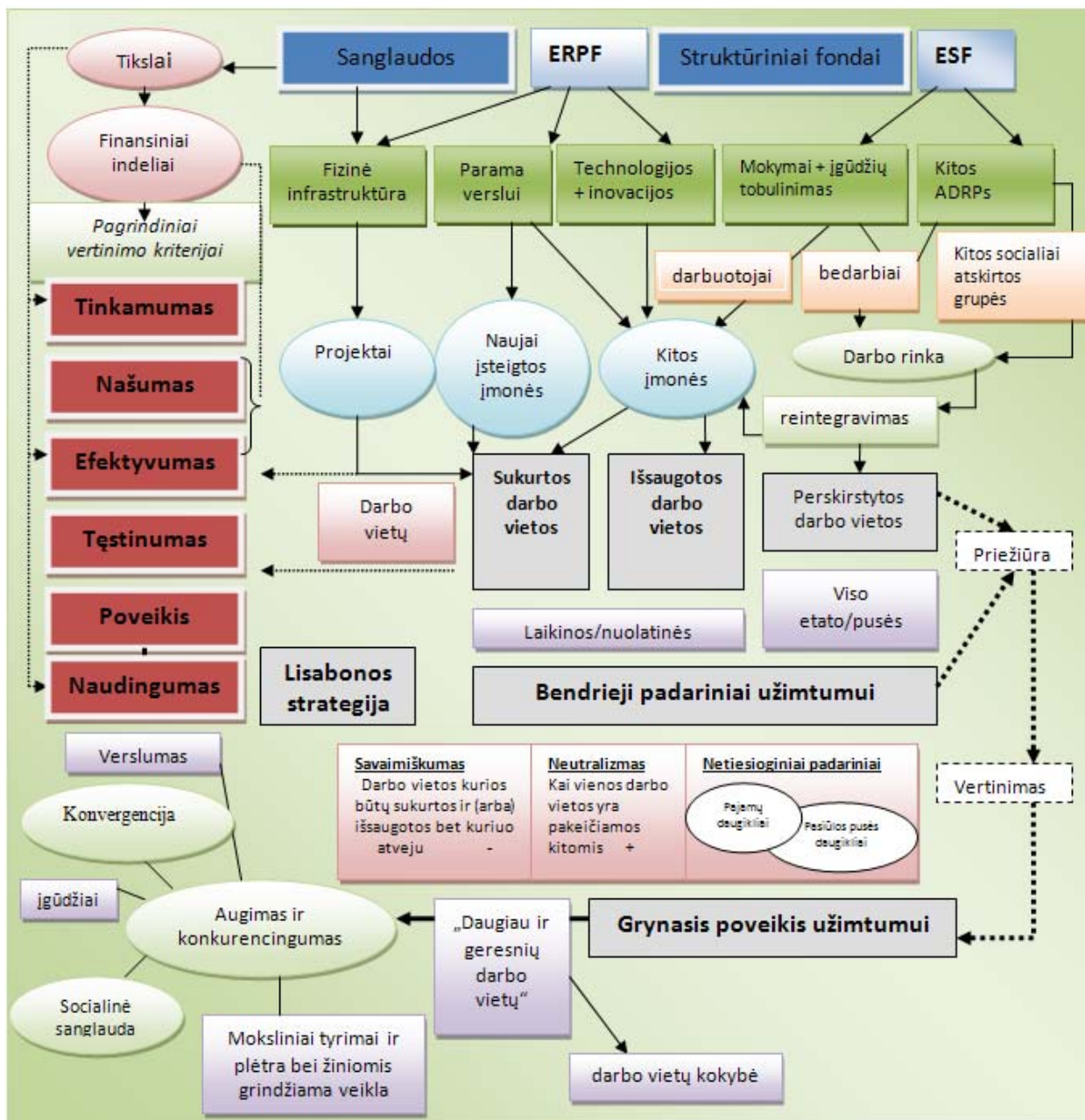
⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, Centre for Strategy & Evaluation Services. ES programų Lietuvoje priežiūros gaires Struktūrinių fondų intervencijų poveikį užimtumui tyrimas// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/prieziuros_rodikliu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-18.

⁷⁰ UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“. Tyrimas „Integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikas 2002-2006 metais (ex-post) vertinimas“ galutinė ataskaita. // http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/GALUTINE_ATASKAITA_ex_post_tyrimas.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-12.

⁷¹ VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės// http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

situaciją lemia pasiūlos pusės efektai, formuluojamas loginis užimtumo modelis⁷². Siūloma vertinti pagal žemiau pateiktą apskaičiavimo sistemos schemą⁷³ (žr. 2 pav.).

Šaltinis: VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, Centre for Strategy & Evaluation Services. ES programų Lietuvoje priežiūros gaires Struktūrinių fondų intervencijų poveikį užimtumui tyrimas, p. 59

2 pav. Struktūrinių fondų intervencijų poveikio užimtumui apskaičiavimo sistemos schema

Loginis užimtumo modelis nagrinėja tiesioginį ir netiesioginį poveikį darbo rinkai. Mokslininkai siūlo vertinti darbo rinkos pokyčius įvairiais pjūviais, bandant atsiribuoti nuo kitų

⁷² Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 14// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m_medis/administravimo_sistema/bpd_igyvandinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

⁷³ VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, Centre for Strategy & Evaluation Services. ES programų Lietuvoje priežiūros gaires Struktūrinių fondų intervencijų poveikį užimtumui tyrimas. P. 59// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m_medis/administravimo_sistema/bpd_igyvandinimo_vertinimas/files/prieziuros_rodikliu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-18.

šalyje vykstančių ekonominių bei socialinių pokyčių, naudojant anksčiau pateiktą schemą ir taikant žemiau pateiktus metodus.

2. Ekonometrinis modeliavimas.

UAB „EKT“ atliktame tyrime⁷⁴ nurodyta, kad pagal Europos komisijos (toliau EK) rekomendacijas, ES struktūrinių fondų paramos paskirstymas turi būti pagrįstas kiekybiškai. Kadangi EK nuomone, tik makroekonominis modeliavimas gali imituoti kompleksiškus sąryšius tarp makroekonominių kintamųjų, investavimo sričių prioritetų teminis vertinimas Lietuvoje yra atliekamas taikant makroekonometrinį modeliavimą. Investavimo sričių prioritetams parinkti yra naudojamas makroekonometrinis modelis, sukurtas: vadovaujantis EK rekomenduojamomis metodologinėmis nuostatomis; remiantis kitų šalių išankstinių vertinimų patirtimi taikant makroekonometrinį modeliavimą (daugiausia EcoRet ir HERMIN modeliais); naudojantis kitais pasiūlos pusę akcentuojančiais makroekonometriniais modeliais (daugiausia Murphy modeliu); remiantis kitų makroekonominių modelių sudarymo patirtimi Lietuvoje (LitMod, LEMM). Lietuvai sudarytas makroekonometrinis modelis leidžia analizuoti ES SF sukeltus paklausos ir pasiūlos pusės efektus bei atsižvelgti į svarbiausius ES SF sąlygojamus pasiūlos pusės pirminius impulsus (infrastruktūrai, MTEP, žmogiškiesiems ištekliams, privačioms ir valdžios investicijoms ir pan.), – pastarieji identifikuoti remiantis išankstinio vertinimo studijų patirtimi kitose šalyse, vadovaujantis bendrąja SF poveikio logika bei konsultuojantis su Finansų ministerijos Europos Sąjungos programų valdymo departamento Struktūrinių fondų valdymo skyriumi. Be to, sukurtas makroekonometrinis modelis įgalina atsižvelgti ir į galimus sektorinius apribojimus (modelis kurtas pagal principą iš apačios į viršų, angl. bottom-up).

Vienas geriausia žinomų Europoje makroekonominių modelių, prognozuojančių ES finansinės paramos poveikį šalies ūkiui, yra HERMIN modelis. Šis modelis vertina struktūrinių fondų įtaką šalies biudžetui ir darbo rinkai. 2 priede pateikta darbo rinką charakterizuojančių rodiklių prognozė⁷⁵. Trečiame priede pateikta darbo rinką charakterizuojančių rodiklių prognozė pagal ECOMOD metodiką⁷⁶.

Mokslininkai⁷⁷ aprašo šio metodo naudojimo riziką ir jos valdymo priemonės (žr. 3 lentelę).

⁷⁴ UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“. Būsimų Europos Sąjungos Struktūrinių fondų paramos sričių vertinimo galutinė ataskaita. P. 12// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Busimu_paramos_sriciu_vertinimas.pdf; prisijungimo laikas 2009-10-19.

⁷⁵ Bradley J. and etc. Analysis of the Impact of Cohesion Policy: A note explaining the HERMIN based simulations // http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/study_en.htm; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

⁷⁶ Bayar A. Study on the Economic Impacts of Convergence Interventions (2007-2013)// http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/lithuania_tfp_062007.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-10.

⁷⁷ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės. P. 44//

3 lentelė. Ekonometrinio modeliavimo ir statistinės analizės rizikos bei jų valdymo priemonės

Rizikos	Rizikų valdymo priemonės
Šiam metodui taikyti reikia daug statistinių duomenų kurie dažnai nėra prieinami.	Papildomų duomenų rinkimas, pasitelkiant kitus kiekybinius metodus (pvz., apklausas).
Netinkamas prielaidų pasirinkimas.	Prielaidų patikrinimas naudojantis kitais metodais. Pavyzdžiui, fokusuotos grupinės diskusijos gali būti pasirinktos kaip viena iš tokių priemonių.
Ekonometrinio modeliavimo rezultatai yra naudojami neminint prielaidų ir natūralių modelio apribojimų.	Reikalingas tinkamas modelio ir jo prielaidų paaiškinimas. Taip pat reikia detalizuoti, ką gauti rezultatai paaiškina ir ko ne.

Šaltinis: VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės, p. 44

3. Antrinių šaltinių analizė

Šio metodo privalumai yra šie⁷⁸:

- „Horizonto išplėtimas“. Esančios informacijos tam tikra tema analizė gali atskleisti naujus ir netikėtus dalykus, pateiktų naujų idėjų problemų sprendimui, pasiūlyti novatoriškus požiūrius;
- „Stovėjimas ant milžinų pečių“. Tai reiškia, jog galima gauti naudos iš kelių svarbiausių tos srities mokslininkų;
- Laiko taupymas. Esamos informacijos analizė gali būti atlikta per daug trumpesnę laiką negu renkant duomenis specialiai;
- Efektyvumas kainos atžvilgiu. Pigiau analizuoti jau surinktą informaciją negu rinkti ją iš naujo.

Tačiau antrinių šaltinių analizės trūkumas yra tas, kad šie dokumentai nepateikia visos vertinimui reikalingos informacijos. Be to, antriniuose šaltiniuose pateikta informacija gali būti pasenusi, nepatikima ar neaktuali.

4. SMART metodika leidžia įvertinti, ar viešosios politikos tikslai, uždaviniai, rodikliai, kriterijai yra specifiški (angl. specific), išmatuojami (angl. measurable), pasiekiami (angl. achievable), patikimi (angl. reliable) ir savalaikiški (angl. timed), t. y. ar jie yra kokybiški⁷⁹.

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁷⁸ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės. P. 48-49// http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁷⁹ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 17// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

5. Ekspertų grupės nuomonės kaip duomenų šaltinio pasitelkimas yra naudingas metodas sprendžiant vertinimo problemas. Ekspertai pasirenkami, remiantis jų srities kvalifikacija, žiniomis ir patirtimi⁸⁰.

6. Projektų vykdytojų apklausa.

Tradicinis empirinis kiekybinis tyrimų metodas yra apklausa. Jos tikslas – iš nedidelės populiacijos dalies (imties) gauti išvadas apie visos populiacijos elgesį. Visa populiacija dažniausiai tiriama tik atliekant gyventojų surašymą. Taikant šį metodą per trumpą laiką ir su nedidelėmis lėšų sąnaudomis galima apklausti daug respondentų. Metodo trūkumas – respondentų nuomonės subjektyvumas. Subjektyvumą galima bandyti išlyginti, didinant ekspertų nuomonių imtį.

Apklauskos privalumai yra šie:

- Įvairiapusiškumas: gerai parengta apklausa gali padėti identifikuoti esminius vertinamos srities aspektus ir suteikti platesnį supratimą apie vertinamą objektą;
- Efektyvumas: apklausų metodas yra santykinai pigus, reikalauja mažai laiko ir leidžia surinkti informaciją iš didelio žmonių skaičiaus;
- Galimybė apibendrinti: naudojantis šiuo metodu galima daryti apibendrinimus, nes tam tikros tiriamos grupės rezultatų išvados gali būti taikomos visai populiacijai;
- Galimybė palyginti: jeigu išvengiama metodologinių problemų, respondentų grupės atsakymai gali būti palyginami.

Išskiriamos tokios metodo⁸¹ rizikos ir jų valdymo priemonės (žr. 4 lentelę):

4 lentelė. Apklauskos metodo rizikos ir jų valdymo priemonės

Rizikos	Rizikų valdymo priemonės
Kadangi apklausų respondentus dažnai sudaro labai skirtingos grupės, kai kurie klausimyno klausimai tam tikroms grupėms gali būti neaktualūs.	Galima atlikti bandomąją apklausą su keletu respondentų. Tai leidžia išsiaiškinti, ar respondentai supranta klausimus ir ar jų atsakymai suteikia naudingą informaciją.
Netinkamai suformuota imtis neleidžia užtikrinti gautų duomenų reprezentatyvumo.	Imtis turi būti sudaroma, vadovaujantis atrankos taisyklėmis.
Nepakankamas anketas užpildžiusių skaičius, kai taikomos internetinės apklauskos. Patirtis rodo, jog atsakymų dalis į internetines apklaukas siekia apie 30-40 proc.	Siekiant padidinti atsakiusių skaičių, būtina siųsti pirminius elektroniniu paštu ar priminti, skambinant respondentams.
Nepakankamas atrankos pagrindas. Galimų respondentų kontaktai nėra prieinami, nes tokia informacija nerenkama įgyvendinant programas.	Šią riziką valdyti vertintojams labai sudėtinga, taip pat reikalauja didelių laiko išteklių (pvz., rinkti iš projektų vykdytojų informaciją apie mokymų dalyvius) ir surinktas atrankos pagrindas gali būti nereprezentatyvus, jeigu nepilnai surenkami duomenys. Jeigu įgyvendinant programas renkama išsami informacija, tokia rizika gali būti valdoma, o vertinimo galimybės padidinamos.

Šaltinis: VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės, p. 43

⁸⁰ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 17// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m_medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertini_mas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

⁸¹ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės. P. 43// http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

7. Lyginamoji analizė, pagrįsta gairėmis, remiasi įvairiomis gairėmis, kurios gali būti susijusios su geriausiais standartais ar teisiniais reikalavimais, rezultatais ir procesu. Lyginimo metodas – tai socialinis tyrimas, kai derinama informacija, gauta:

- įvairiais istorinio vystymosi laikotarpiais;
- įvairių socialinių sistemų (institūtų, grupių, teritorijų, administracinių vienetų, šalių ir t.t.);
- skirtingų autorių ar tyrimo kolektyvų;
- įvairiais rinkimo ar matavimo metodais.

Lyginimo metodu galima siekti įvairių metodologinių ar metodinių uždavinių sprendimo būdų: aprašomojo (panašumo ar skirtumo nustatymo) arba analitinio (aiškinimo, numatymo, praktinių rekomendacijų). Šios aplinkos ir lemia lyginimo būdų, viso tyrimo analizės ir organizavimo realizavimą.

8. Interviu. Šis vertinimo metodas naudotas vertinant intervencijų tinkamumą bei rezultatyvumą⁸². 5 lentelėje nagrinėtos metodo rizikos⁸³:

5 lentelė. Interviu metodo rizikos ir jų valdymo priemonės

Rizikos	Rizikų valdymo priemonės
Vertintojas gali veikti respondentų atsakymus.	Ši rizika valdoma tinkamai parengiant interviu atliekančius asmenis.
Interviu gauti rezultatai apibendrinami populiacijai.	Tai yra kokybinis metodas, jo metu gauta informacija negali būti apibendrinama populiacijai. Kokybišką interviu panaudojimą užtikrina vertintojų kompetencija ir kvalifikacija. Siekiant daryti apibendrinimus populiacijai turi būti taikomi papildomi metodai (pvz., apklausos).

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės, p. 46.

Kadangi Lietuvoje nėra vienos visiems reikalaujamos ES paramos poveikio darbo rinkai vertinimo metodikos, kiekviena įgyvendinanti institucija⁸⁴, naudoja savo vertinimo

⁸² VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės. P 45 // http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

⁸³ Ten pat, P. 46.

⁸⁴ Admnistravimo sistema//http://www.esparama.lt/lt/bpd/administravimo_sistema; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

Įgyvendinančios institucijos vykdo tiesioginį paramos administravimą, paslaugų organizavimą ir teikimą piliečiams ir privačiam sektoriui (paramos suteikimo sutarties pasirašymas, įgyvendinimo priežiūra, apskaita, ataskaitų rengimas). Įgyvendinančių institucijų funkcijas atlieka: Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA) – verslo plėtros, energetikos ir turizmo projektams, Transporto investicijų direkcija (TID) prie Susisiekimo ministerijos – transporto projektams, Aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA) – aplinkosaugos projektams, Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA) – sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo bei socialinės apsaugos infrastruktūros, informacijų paslaugų plėtros ir techninės pagalbos projektams, Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra (ESFA) – socialinės integracijos ir žmonių išteklių plėtros projektams, Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (NMA) – žemės ūkio, kaimo plėtros ir žuvininkystės projektams.

metodą. Ketvirtame priede pateikta užimtumo rodiklių skaičiavimo metodika pagal įgyvendinančias institucijas, o 6 lentelėje galime matyti rodiklių skaičiavimo palyginimą⁸⁵.

6 lentelė. Įgyvendinančių institucijų ES paramos poveikio darbo rinkai vertinimo rodiklių skaičiavimo palyginimas

Darbo vietų tipai ir palyginimo kriterijai	FM	APVA	CPVA	LPVA	NMA	TID
Projektą administruojantis personalas	-	I, R	R	I, R	-	R
Projekto darbuotojai pagal paslaugų sutartis	-	I, R	R	I	-	R
Projekto darbuotojai pagal darbų sutartis	-	I, R	R	I	-	R
Projekto vykdytojo organizacijoje arba ūkyje projekto metu įsidarbinę asmenys	R	-	R	-	I	R
Projekto vykdytojo organizacijoje arba ūkyje po projekto įsidarbinę asmenys	I	-	I	-	I	R
Ne projekto vykdytojo sukurtos darbo vietos	I	-	-	-	-	-
Ar praktikoje skaičiuoja darbo vietas išdirbo laiko pagrindu	Taip	Taip	Taip	Ne	Ne	Ne
Ar renka užimtumo duomenis projekto įgyvendinimo metu	-	Taip	Taip	Taip	Taip	Ne
Ar atlieka darbo vietų rodiklio kokybės kontrolę	-	Ne		Taip	Taip	Ne
Ar turėjo darbo vietų rodiklio skaičiavimo metodines taisykles (išskyrus instrukcijas ataskaitose ir Finansų ministro įsakymą)	-	Ne	Taip	Ne	Taip	Ne

„I“ – skaičiuojamas kaip poveikio lygio rodiklis,

„R“ – skaičiuojamas kaip rezultatų lygio rodiklis,

„-“ (brūkšnelis) - ne arba nėra informacijos, kad tokios darbo vietos būtų įskaičiuojamos.

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. 2008, p. 72

Taigi iš aukščiau pateiktos lentelės matyti, kad TID taikė ypač plačią bendrai sukurtų darbo vietų sampratą, o LVPA labai siaurą. Tuo tarpu LVPA sukurtų papildomų darbo vietų skaičius apėmė palyginti didelį įvairių darbuotojų ratą, o NMA – priešingai – labai ribotą. Nepaisant įgyvendinančių institucijų pateiktų darbo vietų rodiklių apibrėžimų, savitas rodiklių interpretacijas taikė patys vykdytojai. Atlikus kelis interviu su projektų administravimo paslaugas teikiančiomis įmonėmis, nustatyta, kad pastarųjų administruojamų projektų užimtumo rodiklių skaičiavimui buvo taikomos specifinės metodikos, kurios nepilnai atitinka rekomenduojamas įgyvendinančių institucijų⁸⁶. Apibendrinant užimtumo rodiklių skaičiavimo metodologijas galima teigti, kad rodiklių pasiekimo reikšmės tarp įgyvendinančių institucijų yra nepalyginamos. Be to, dėl nepakankamos stebėsenos kokybės kontrolės, rodikliai kartais buvo savitai interpretuojami ir projektų vykdytojų, nepriklausomai nuo įgyvendinančios institucijos pateiktos metodologijos.

⁸⁵ Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 72// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

⁸⁶ Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 72// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

Kaip jau buvo kalbėta, Lietuvoje nėra vienodos taikytinos ES politikos įtakos darbo rinkai metodikos, yra sukurtos rekomendacijos ir atlikti tyrimai, kuriems nėra iškelta sudėtingų techninių specifikacijų, tai yra taikoma metodų parinkimo laisvė. Tokia situacija yra visos ES mastu. Pateikiamos tik rekomendacijos, todėl kiekvienoje šalyje yra suformuluoti įvairūs įtakos darbo rinkai vertimo metodai. Penktame priede yra pateiktas sukurtų darbo vietų skaičiavimo palyginimas ES šalyse⁸⁷.

Naujuoju programavimo laikotarpiu Veiksmų programų užimtumo stebėsenos rodikliai pasižymi ne tik kiekybinėmis, bet ir kokybinėmis charakteristikomis. Remiantis Europos Komisijos rekomendacijomis dėl poveikio užimtumui stebėsenos 2007-2013 m. programavimo laikotarpiu, galima išskirti keturis bazinius rodiklius bei išanalizavus 2007-2013 m. Veiksmų programas pagal nurodytų rodiklių požymius, nustatyta, kad naujuoju programavimo laikotarpiu poveikio užimtumui stebėseną apims sukurtų darbo vietų skaičių, po mokymų įsidarbinusių ir kvalifikaciją pakėlusių dirbančių asmenų skaičių⁸⁸ (žr. 7 lentelę). Remiantis analizės rezultatais ir vertinimo išvadomis suformuluotos rekomendacijos 2007 - 2013 m. ES struktūrinės paramos administravimo laikotarpiui užimtumui vertinti, kurios pateiktos 6 priede⁸⁹.

7 lentelė. 2007-2013 m. veiksmų programų užimtumo rodiklių apibendrinimas

Rodiklio klasifikacija pagal EK	Rodiklis (gali būti sutrumpintas ar performuluotas)	Už rodiklį atsakinga tarpinė institucija
Sukurtos darbo vietos – tai naujos darbo vietos, kurios buvo sukurtos dėl Struktūrinių fondų intervencijos. Taigi šios darbo vietos gali būti nuolatinės arba laikinos	sukurtos naujos darbo vietos	ŪM, SADM
	pagal darbo sutartis įdarbinti asmenys	ŠMM
	pagal darbo sutartis įdarbinti ir toliau išdirbę daugiau nei 6 mėn. po projekto pabaigos	ŠMM
	asmenys, atlikę darbus	ŪM
Išlaikytos darbo vietos – tai esančios darbo vietos, kurios būtų prarastos be Struktūrinių fondų intervencijos	-	-
Naudos gavėjai, susiradę darbą	asmenys, įdarbinti per 6 mėnesius po dalyvavimo mokymuose	SADM
„Geresnės“ darbo vietos, arba kitaip - naudos gavėjų, kurie intervencijų metu patobulino savo kvalifikaciją, reikalingą darbui, skaičius	sėkmingai baigusieji mokymą	ŠMM, SADM, VRM
	mokyme dalyvavę asmenys patobulinę kvalifikaciją	ŠMM, SADM, FM, VRM
	mokymo kursus, suteikiančius ir tobulinančius profesinę kvalifikaciją, specialiąsias profesines žinias ir įgūdžius, lanke asmenys	SADM
	įgytų žinių, gebėjimų pritaikomumas darbo vietoje po 6 mėnesių po mokymo	SADM

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. p. 75, papildyta autoriaus

⁸⁷ Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 74// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

⁸⁸ Ten pat, P.75.

⁸⁹ Ten pat, P. 95-97.

Trumpai apžvelgus esamas ES intervencijų įtakos darbo rinkai ir unikalias (visiems sritims taikomus) vertinimo metodikas, toliau bus analizuojama kiekvieno iš jų galimybė vertinat ES regioninės politikos įtaką Utenos regionui (žr. 7 priedą).

Kaip jau buvo minėta, darbo rinkos pokyčių prognozavimas vykdant valstybės ekonominę bei socialinę politiką, yra labai svarbus, norint teisingai įvertinti esamą padėtį ir suprognozuoti ateitį. ES paramos poveikio darbo rinkai vertinimui gali būti naudojami įvairūs ekonometriniai metodai, matematinis modeliavimas, prognozavimas ir t. t. Bet autoriaus nuomone, jie nelabai tinka šiuolaikinei situacijai Lietuvoje tirti, nes šalyje dabar yra sunki finansinė padėtis, kuri žiniasklaidoje daugiau vadinama krize. Be to, Lietuvos Respublikos regionai turi ne tokią ilgą „statistinę istoriją“, kad tikėtis, kad prognozavimo metodai remiantis praeities informacija būtų tikslūs ir rezultatai patikimi.

Šiame skyriuje buvo trumpai aptarta darbo rinkos charakteristika, susipažindinta su Europos Sąjungos regioninės politikos formavimo etapais, esamais instrumentais darbo rinkai plėsti. Išanalizuota mokslinė literatūra, nagrinėjanti ES regioninės politikos įtaką darbo rinkai, kokybiniai ir kiekybiniai vertinimo metodai, esami Europos Sąjungos paramos poveikio darbo rinkai vertinimo metodai ir modeliai, išnagrinėtos įvairių įgyvendinančių institucijų vertinimo metodikos.

Kitame skyriuje atliksime ES regioninės politikos priemonių skirtų darbo rinkai plėsti įtakos Utenos darbo rinkai analizę, taikant 7 priedo lentelėje apertus metodus.

2. EUROPOS SAJUNGOS REGIONINĖS POLITIKOS ĮTAKOS UTENOS REGIONO DARBO RINKAI ANALIZĖ

2.1. Tyrimo objektas

Utenos regiono administracinis centras – Utena, plotas – 7201 kv. km (11 % Lietuvos ploto), gyventojų – 172 580 (5,1 % Lietuvos gyventojų).

Anykščių rajonas yra vienas didžiausių respublikoje. Administracinis centras – Anykščiai, plotas – 1765 km² (24,5 % apskrities ploto), gyventojų – 32 137 (18,6 % apskrities gyventojų), seniūnijos – Andrioniškio, Anykščių, Debeikių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių, Svėdasų, Traupio, Troškūnų, Viešintų.

Ignalinos rajonas. Rajoną puošia 209 ežerai, 516,12 kv. km miškų. Rajone yra daugiau nei pusė Aukštaitijos nacionalinio parko teritorijos. Administracinis centras – Ignalina, plotas – 1447 km² (20,1 % apskrities ploto), gyventojų – 20 147 (11,7 % apskrities gyventojų), seniūnijos – Ceikinių, Didžiasalio, Dūkšto, Ignalinos miesto, Ignalinos, Kazitiškio, Linkmenų, Mielagėnų, Naujojo Daugėlišio, Rimšės, Tverčiaus, Vidiškių.

Molėtų rajonas. Administracinis centras – Molėtai, plotas – 1367 km² (19 % apskrities ploto), gyventojų – 23 187 (13,4 % apskrities gyventojų), seniūnijos – Alantos, Balninkų, Čiulėnų, Dubingių, Giedraičių, Inturkės, Joniškio, Luokesos, Mindūnų, Suginčių, Videniškių.

Utena – seniausias ir didžiausias apskrities miestas, įkurtas 1261 metais. Pramonės miestas – čia susitelkusios beveik visos pajėgiausios ir svarbiausios apskrities pramonės įmonės. Administracinis centras – Utena, plotas – 1230 km² (17,1 % apskrities ploto), gyventojų – 47 934 (27,8 % apskrities gyventojų), seniūnijos – Daugailių, Kuktiškių, Leliūnų, Saldutiškio, Sudeikių, Tauragnų, Utenos miesto, Užpalių, Vyžuonų.

Zarasų rajonas yra pačiame Šiaurės Rytų Lietuvos pakraštyje, prie Varšuvos -Sankt-Peterburgo kelio. Centras – Zarasai (nuo Utenos-52 km, 8352 gyventojai).

Visaginas – jauniausias ne tik apskrities, bet ir Lietuvos miestas, kuris buvo pastatytas kartu su Ignalinos AE. Administracinis centras – Visaginas, plotas – 58 kv. km (0,8 % apskrities ploto), gyventojų – 28 582 (16,6 % apskrities gyventojų).⁹⁰

⁹⁰ Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvos regionų portretas// http://regionai.stat.gov.lt/start_lt.html; prisijungimas: 2009-12-01; Utenos apskrities viršininko administracija. Utenos paskirtis// <http://www.utena.aps.lt/ava/selectPage.do;jsessionid=9968875A9B07687185F71E4EEC3BFE33?docLocator=08D CF0FE2E5711D999C8746164617373&inlanguage=lt&pathId=1>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

2.2. Tyrimo rezultatai

2.2.1. ES regioninė politikos priemonių Utenos regiono darbo rinkai plėsti pagal tinkamumo, rezultatyvumo ir poveikio kriterijus, naudojant SMART ir antinių šaltinių analizės metodus vertinimas

Sunku kalbėti apie konkrečias ES regioninės politikos priemones Utenos regiono darbo rinkai. Jos yra bendros visiems regionams. Kalbant apie 2007-2013 metų paramą, esminis žingsnis buvo lėšų paskirstyme tam, kad viešosios įstaigos nekonkuruotų tarpusavy šalies mastu ir nekonkuruotų su privačiomis įstaigomis. Todėl Utenos regionui, kaip ir kitiems Lietuvos regionams, buvo paskirstytos lėšos pagal regioninio planavimo priemones⁹¹ (žr. 8 priedą).

Aštuntoje lentelėje galime matyti 2004-2006 metų ES struktūrinės paramos poveikio įvertinimą darbo vietoms regionuose. Kaip matome, pagal paramos pasiskirstymą tarp apskričių iš įsisavintų iki 2007 m., Vilniui teko daugiau nei ketvirtadalis įsisavintų lėšų, o sukurtų laikinų ir nuolatinų darbo vietų čia buvo sukurta dar kiek daugiau – apie 30 proc. Kauno apskrčiai taip pat tenka nemaža sukurtų visų darbo vietų dalis (apie 13 proc.). Tačiau santykinai didelė parama teko bei atitinkamai buvo sukurtos susijusios darbo vietos ir BPD laikotarpio pradžioje labai probleminėse nedarbo lygio požiūriu apskrityse (Šiaulių, Alytaus, Utenos). Pastebėtina, jog prie santykinai didesnio darbo vietų sukūrimo šiose apskrityse taip pat prisidėjo ne tik apskričių tiesiogiai gauta didesnė parama, bet ir jose įsikūrusios stambios statybų bei kelių tiesimo bendrovės, dalyvavusios įgyvendinant projektus, finansuotus ne tik minėtose apskrityse⁹².

8 lentelė. Paramos poveikio įvertis sukurtoms (grynosioms) darbo vietoms apskrityse

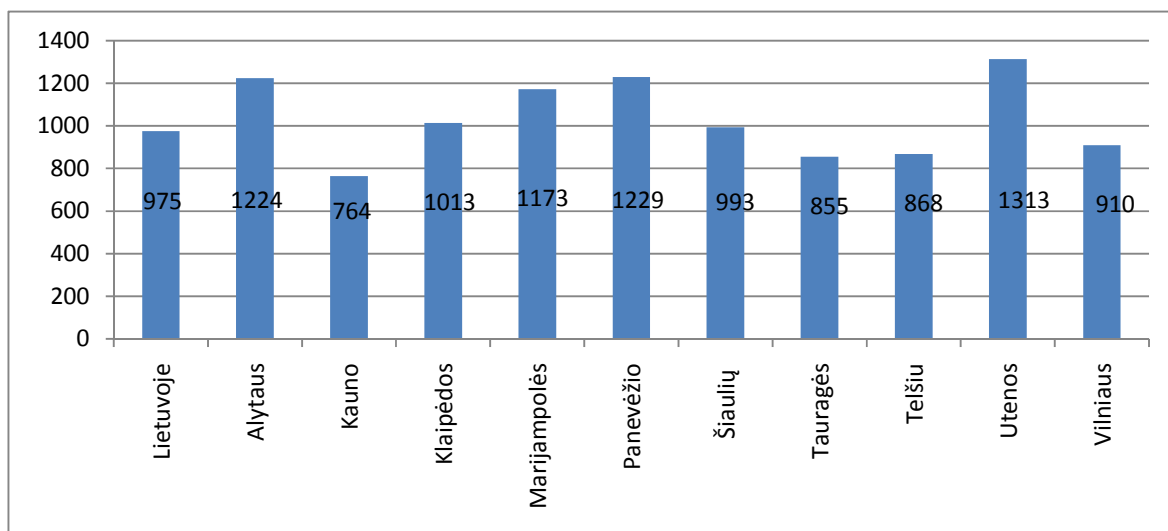
Apskritis	Nedarbo lygis, %			Sukurtos visos darbo vietos (2007 m. laikotarpio pabaigai)		Sukurtų ar išsaugotų (grynujų) darbo vietų įvertis 2008 m. laikotarpio pabaigai	
	2003	2007	Skirtumas (proc.)	Laikinos ir nuolatinės	Nuolatinės	Laikinos ir nuolatinės	Nuolatinės
Alytaus	13,6	3,3	10,3	2526	1719	3735	2452
Kauno	12,1	4,2	7,9	2299	1107	3401	1579
Klaipėdos	12,5	4,1	8,4	1421	673	2102	960
Marijampolės	7,5	2	5,5	698	330	1032	470
Panevėžio	11,4	6,5	4,9	1112	518	1644	738
Šiaulių	16,9	4,4	12,5	2807	1372	4151	1957
Tauragės	9,5	3,4	6,1	497	242	736	345
Telšių	12,5	4,3	8,2	498	237	736	338
Utenos	15,3	4,4	10,9	823	407	1217	581
Vilniaus	11,7	4,5	7,2	5423	2583	8020	3683

Šaltinis: VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2008, p. 56

⁹¹ Utenos apskrities viršininko administracija. Regioninė projektų atranka 2007-2013 m. // [http://www.utena.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/ES%20parama%20regionui/REGIONINE%20PROJEKTU%20ATRANKA%20\(2007-2013\)\(12\).pdf](http://www.utena.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/ES%20parama%20regionui/REGIONINE%20PROJEKTU%20ATRANKA%20(2007-2013)(12).pdf); prisijungimas 2009-12-01.

⁹² Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 56 // http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvandinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

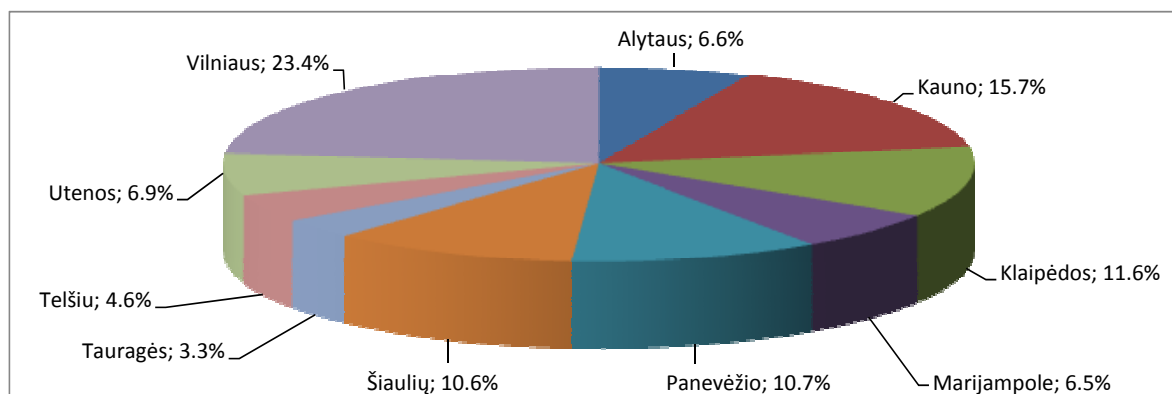
Vertinant 2004-2006 metų ES struktūrinės paramos pagal BPD Utenos regionui⁹³, galime matyti, kad Utenos regionui atiteko didžiausia paramos suma apskrities gyventojui (žr. 3 pav.) Tai gali būti IAE uždarymo socialinių-ekonominių pasekmių mažinimo tikslu, bei santykinai nedideliame regione gyventojų skaičiui. Be to, tai pat gali būti siejama su tuo, kad viena iš regiono savivaldybių (Visagino) turi labai didelį gyventojų tankį.

Šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinė parama. BVP įgyvendinimo ataskaitos

3 pav. Vidutine 1-am apskrities gyventojui tenkanti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų suma pagal pasirašytas paramos sutartis, Lt

Iš 4 paveikslo matome, kad Utenos regionui atiteko 6,9 proc. visų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų pagal pasirašytas paramos sutartis.

Šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinė parama. BVP įgyvendinimo ataskaitos

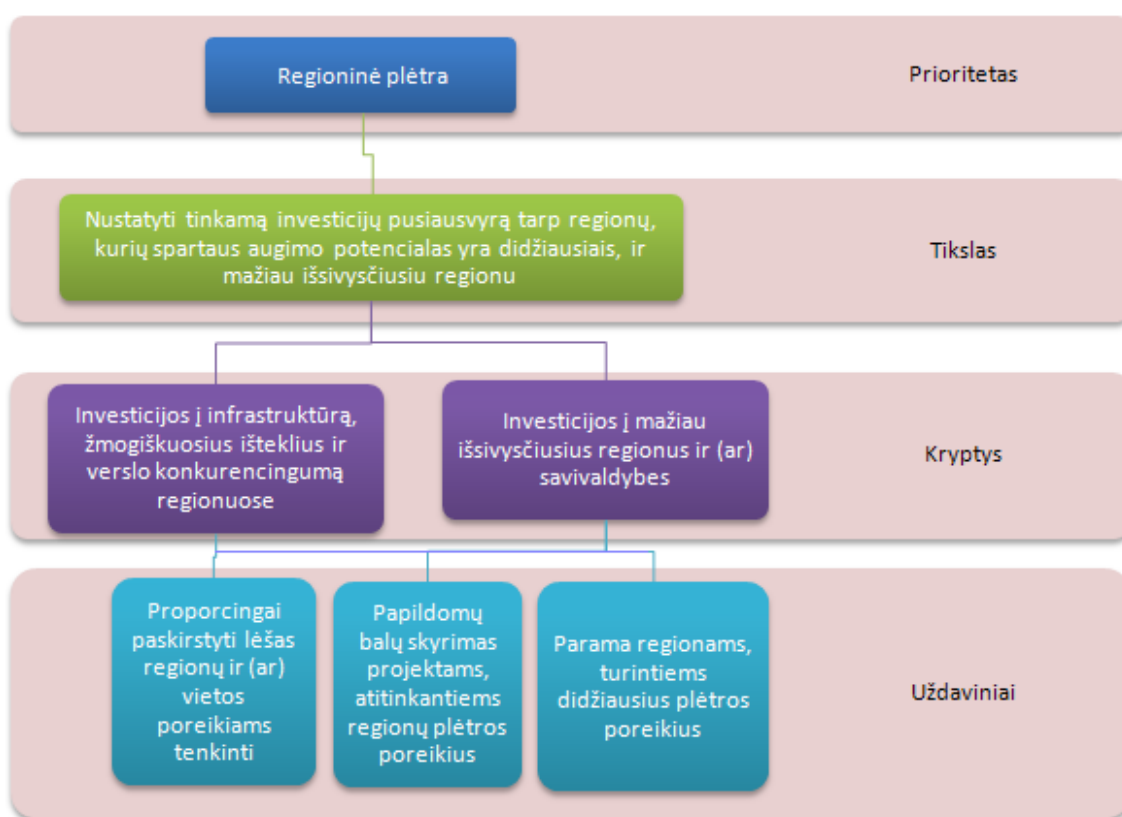
4 pav. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų pasiskirstymas apskrityse pagal pasirašytas paramos sutartis

2004-2006 m. laikotarpiu nebuvo išskirta kuri nors prioritetinga kryptis ar priemonė, išimtinai nukreipta į konkrečią valstybės teritoriją, bet pačioje paramos (BPD) strategijoje buvo

⁹³ Europos Sąjungos struktūrinė parama. BVP įgyvendinimo ataskaitos// http://www.esparama.lt/lt/bpd/BPD_ataskaitos/regionai; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

atsižvelgiama į regioninį aspektą. Minėtu laikotarpiu BPD buvo keliamas tikslas „nustatyti tinkamą investicijų pusiausvyrą tarp regionų, kurių spartaus augimo potencialas yra didžiausias, ir mažiau išsivysčiusių regionų“. BPD pabrėžta, kad ši pusiausvyrą yra svarbiausias prioritetinių krypčių ir priemonių įgyvendinimo tikslas. Regioninę plėtrą buvo mėginama įgyvendinti per dvi pagrindines kryptis: investicijos į infrastruktūrą, žmogiškuosius išteklius ir verslo konkurencingumą regionuose (vyravo); bei investicijos į mažiau išsivysčiusius regionus ir (ar) savivaldybes. Siekiant įgyvendinti šias kryptis buvo įgyvendinami šie uždaviniai⁹⁴ (žr. 5 paveikslą):

1. proporcingas ES paramos lėšų paskirstymas tarp regionų ir (ar) vietos projektų (pvz., vietinės reikšmės kelių infrastruktūros finansavimas pagal 2004-2006 m. BPD 1.1 priemonę „Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas“);

Šaltinis: VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimas įsisavinant Europos Sąjungos struktūrinę paramą vertinimo ataskaita. P. 43.

5 pav. Regioninės plėtros uždavinių medis pagal 2004-2006 m. BPD

⁹⁴ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimas įsisavinant Europos Sąjungos struktūrinę paramą vertinimo ataskaita. P. 43// http://www.esparama.lt/ES_Paramą/bpd_2004_2006m_medis/administravimo_sistema/bpd_igyvandinimo_vertini_mas/files/HP_ataskaita_2008.03.31_FINAL.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

2. atrankos metu papildomų balų skyrimas projektams, atitinkantiems regionų plėtros poreikius (pvz., papildomas balas skirtas projektams, turėjusiems teigiamą poveikį regioninių plėtros skirtumų mažinimui);

3. ES struktūrinių fondų paramos sutelkimas regionuose, kuriuose yra didžiausi plėtros poreikiai tam tikrose srityse (pvz., parama Ignalinos AE regionui arba Rytų ir Pietryčių Lietuvos regionui, pasižyminčiam blogesniais gyventojų sergamumo rodikliais).

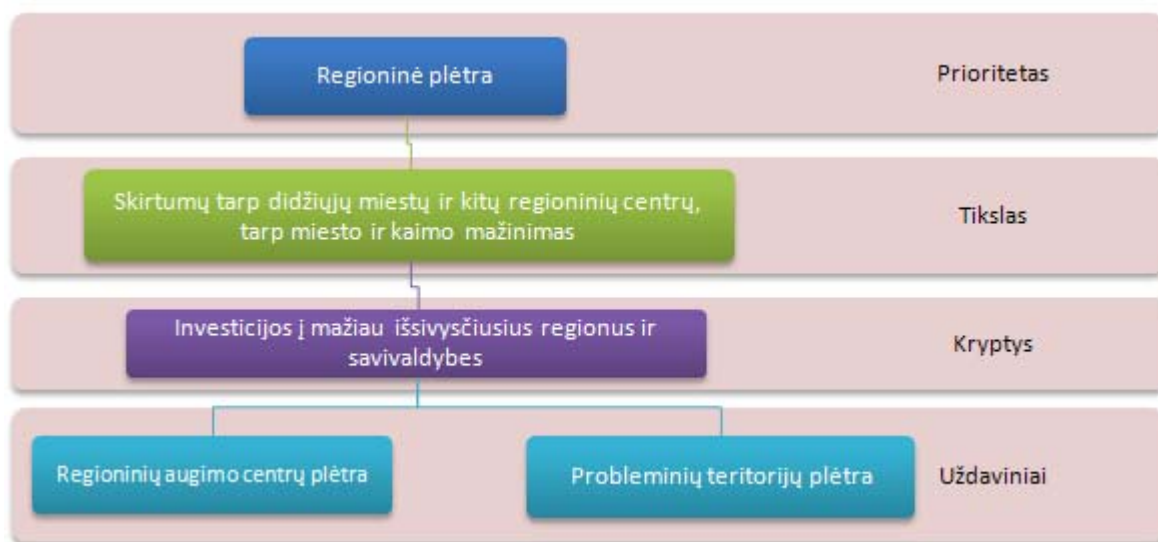
2007-2013 m. 2007-2013 m. Nacionalinė bendroji strategija regioninės plėtros prioriteto srityje kelia panašų tikslą kaip 2004-2006 m. laikotarpiu - „mažinti skirtumus tarp didžiųjų miestų ir kitų regioninių centrų, tarp miesto ir kaimo“. Tačiau minėti apibendrinti 2004-2006 m. BPD uždaviniai regioninės plėtros srityje gerokai skiriasi nuo suformuluotųjų Nacionalinėje bendrojoje strategijoje (žr. 6 paveikslą). Toliau išvardijami svarbiausi pokyčiai 2007-2013 m. laikotarpiu⁹⁵.

- Regioninei plėtrai skiriamas atskiras Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioritetas „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“. Tokiu būdu parama regioninei plėtrai planuojama ne tik sektoriniu ar horizontaliu (visose priemonėse), bet ir kompleksiniu ar vertikaliu būdu (atskiroje priemonėje). Paramos planavimą vykdys regionų plėtros tarybos.

- Dalis paramos likusiuose veiksmų programų prioritetuose skiriama išimtinai regioninei dimensijai. Į vietos savivaldos kompetenciją patenkančią paramą galės skirstyti (vykdyti pirminę projektų atranką ir sudaryti regionų projektų sąrašus) regionų plėtros tarybos. Tokiu būdu mėginant decentralizuoti paramos skirstymo procesą labiau atsižvelgiama į subsidiarumo principą.

- Skirstant likusią ES struktūrinę paramą, bus atsižvelgiama į dvi dimensijas: regioninių augimo centrų bei LR Vyriausybės išskirtų probleminių (socialinės plėtros) teritorijų plėtrą. Siekiama ne tik plėtros minėtose vietovėse viduje, bet ir teigiamo poveikio didesnei teritorijai, turint galvoje ir periferines kaimo vietoves. Tokiu būdu didinama paramos regioninei plėtrai koncentracija.

⁹⁵ VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimas įsisavinant Europos Sąjungos struktūrinę paramą vertinimo ataskaita. P. 86// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/HP_ataskaita_2008.03.31_FINAL.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

Šaltinis: VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimas įsisavinant Europos Sąjungos struktūrinę paramą vertinimo ataskaita. P. 86

6 pav. Regioninės plėtros uždavinių medis pagal 2007-2013 m. Nacionalinę bendrąją strategiją

Regioninės politikos suvokimas ir traktavimas kito nuo pernelyg siauro bei neaiškaus 2004-2006 m. laikotarpio iki platesnio ir labiau apibrėžto 2007-2013 m. Prie netinkamo regioninės politikos įgyvendinimo ankstesniu laikotarpiu prisidėjo tiek šalies įstatymų bazės trūkumai, tiek atskirų institucijų vaidmuo ir jų skirtingas suvokimas, tiek priežiūros sistemos trūkumai.

Vertinant 2004-2006 metų ES struktūrinės paramos priemonės⁹⁶, kurios skirtos darbo rinkai – tai „Žmogiškųjų išteklių plėtra“, galime nagrinėti jas pagal projektus, kurie buvo įgyvendinti Utenos regione. Iš viso pagal šį prioritetą buvo įgyvendinama 182 projektai Utenos regione bendrai sumai 50,9 mln. Lt, iš kurių ES lėšos sudarė 36,9 mln. Lt. Iš jų pagal priemonę „2.1. Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“ buvo įgyvendinami 5 projektai: „Bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“ (projekto tikslas: išplėsti darbo biržų teikiamas paslaugas, taikant tikslinių bedarbių grupių profesinį konsultavimą, orientuojant pasirinkti paklausią darbo rinkoje profesiją, profesinį mokymą, suteikiantį galimybę įgyti darbdavių reikalavimus atitinkančią profesinę kvalifikaciją), „Lietuvos darbo biržos administracinių gebėjimų plėtra“ (projekto tikslas: Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų personalo kvalifikacijos tobulinimas bei darbo kokybės gerinimas, siekiant priartinti Lietuvos darbo biržos ir jos teritorinių darbo biržų teikiamų paslaugų kokybę prie Europos Sąjungos užimtumo tarnybų teikiamų paslaugų lygio), „Bedarbių užimtumo rėmimas [bedarbių užimtumo rėmimas]“ (projekto tikslas – taikant aktyvios darbo rinkos politikos priemones padėti pasirinktų tikslinių grupių bedarbiams įgyti darbinius įgūdžius bei praktinę patirtį ir integruotis į darbo rinką),

⁹⁶ Europos Sąjungos struktūrinė parama. Projektų žemėlapis// <http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

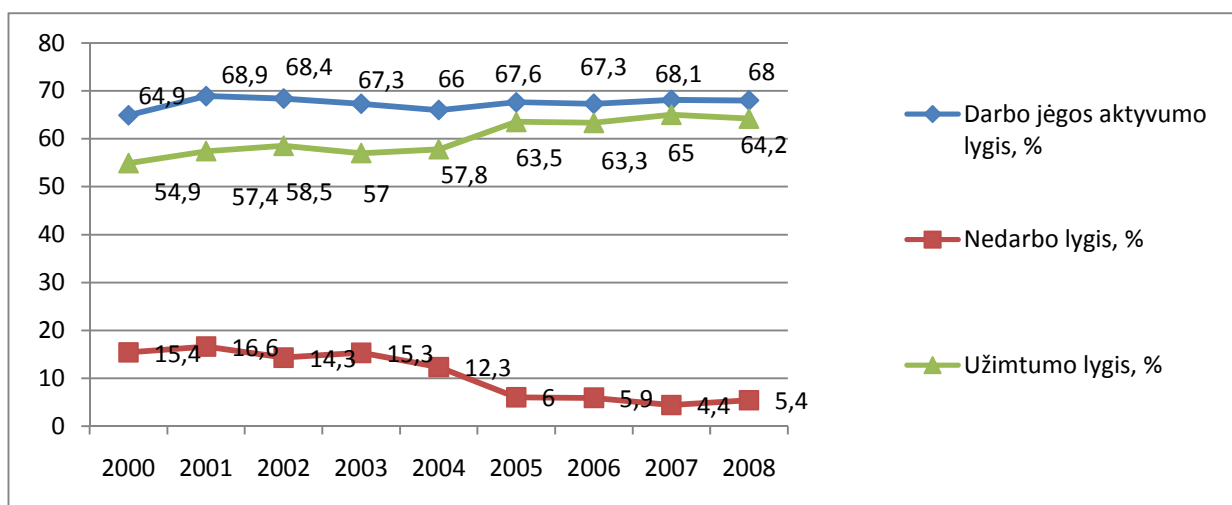
„Lietuvos darbo biržos paslaugų efektyvumo tyrimai ir personalo kompetencijų tobulinimas“ (tikslas – stiprinti darbo biržos personalo kompetencijas bei didinti aktyvių darbo rinkos programų bei atviro informavimo paslaugų efektyvumą, siekiant teikiamų paslaugų kokybę priartinti prie ES užimtumo tarnybų teikiamų paslaugų lygio) bei „Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra“ (projekto tikslas – skatinti bedarbius aktyviai dalyvauti darbo rinkoje, sudarant jiems galimybes įgyti darbo rinkos poreikius atitinkančias kvalifikacijas, ugdant verslumą bei plėtojant remiamąjį įdarbinimą). Projektų vykdytojas Lietuvos darbo birža. Visų šių projektų nauda buvo numatoma visiems Lietuvos regionams. Galima teigti, kad Utenos regionui ji turėjo labai didelę naudą, nes Utenos regione yra uždaroma IAE, kurioje ir kuriai dirba daug regiono gyventojų ir įmonių. Uždarant elektrinę, daug atleistų asmenų turėtų gebėti prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių, todėl Darbo birža rūpinasi tokių asmenų perkvalifikavimu, kvalifikacijos tobulinimu. Be to, pačių regiono darbo biržų atstovai turėtų efektyviai veikti šioje situacijoje, kad galėtų pasiūlyti daugiau galimybių asmenimis ieškantiems naujo darbo.

Pagal priemonę „2.2. Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“ Utenos regione buvo įgyvendinti 57 projektai, pagal priemonę „2.3. Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“ 40 projektų, pagal priemonę „2.4. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“ 70 projektų, kurių vertė sudarė 15,3 mln. Lt, iš jų 11 mln. Lt sudarė ES lėšos ir pagal priemonę „2.5. Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje“ įgyvendinta 10 projektų – nors nei vienam iš jų Utenos regiono organizacijos nebuvo vykdytojai tik partneriai.

Tokių būdų negalime teigti, kad BPD priemonės buvo tiesiogiai nukreipti į regionų darbo rinkų plėtrą, kai kuriuos priemonės turėjo įtaką darbo rinkai, bet poveikis regionui nebuvo būtinas reikalavimas, tuo tarpu 2007-2013 metų priemonėse yra skiriami papildomi vertinimo balai, jeigu projektas įgyvendinamas Regioniniame centre arba probleminėje zonoje.

Vertinant ES regioninės politikos priemonių įtaką Utenos regiono darbo rinkai, buvo bandoma išanalizuoti situacija, kai ES regioninės politikos priemonės buvo pradėtos diegti ir šiuolaikinė situacija. Kaip matome iš 7 paveikslo, nėra aiškaus atsakymo. Žiūrint į nedarbo lygio kaitą, matome, kad 2001 metais jis paaugo, nors priemonės jau buvo pradėtos įgyvendinti, 2003 metais vėl paaugo, bet aiškiai matome, kad nuo 2003 iki 2005 metų buvo žymus nedarbo lygio mažėjimas, ar tai siejama su tuo, kad 2004 metais Lietuva įstojo į ES ir pradėtos įgyvendinti BPD priemonės ar dėl to, kad daug bedarbių emigravo pasinaudojus judėjimo ir darbo ES laisve (Užimtumo lygis taip pat paaugo, bet darbo jėgos aktyvumo lygis sumažėjo). Iš ES regioninės politikos pozicijos tokia situacija yra įžiūrima kaip teigiamas poveikis šalies darbo rinkai, bet ne šalies ekonomikai, konkrečiai BVP, nes emigravus, bedarbiai „išvežė“ ne tik „nedarbą“ bet ir

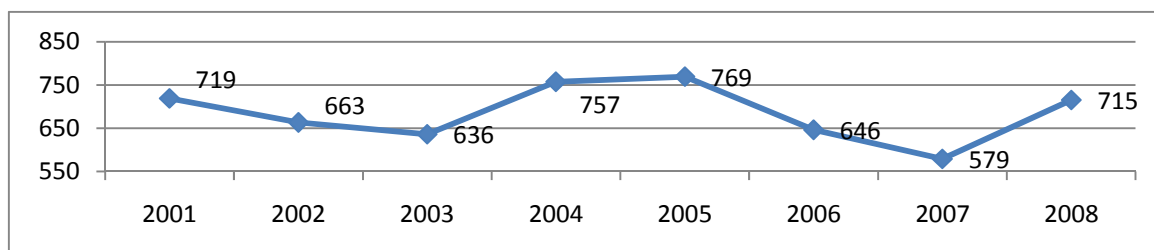
BVP. 2008 metais nedarbo lygio augimas susietas su ekonominiais sunkumais šalyje, kurie nėra stimuluoti ES regioninės politikos spragomis.

Šaltinis: Statistikos departamentas

7 pav. Darbo jėgos aktyvumo lygio, nedarbingumo bei užimtumo lygio pokyčiai Utenos regione 2000-2008 metais

Nagrinėjant Utenos regiono emigracijos mastus, matome, kad 2003-2004 padidėjo žmonių emigracija (žr. 8 pav.). Pagal Statistikos departamento duomenis, didžiausia emigracija buvo Visagino savivaldybėje, mažiausia Molėtų rajono savivaldybėje.

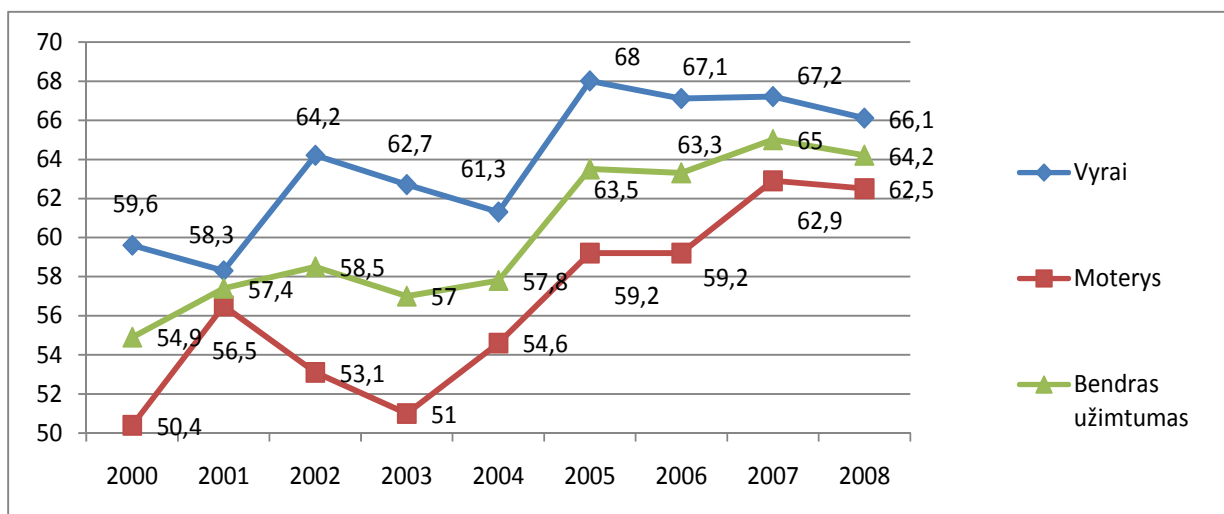
Šaltinis: Statistikos departamentas

8 pav. Tarptautinė migracija Utenos regione 2001-2008 metais

Pagal Užimtumo gaires⁹⁷, gairėje Nr. 17 „Įgyvendinti užimtumo politiką siekiant visiško užimtumo, gerinant darbo kokybę ir našumą bei stiprinant socialinę ir teritorinę sanglaudą“ nustatyta, kad vykdomomis politikomis Europos Sąjungoje turėtų būti siekiama 70 proc. bendro užimtumo lygio, ne mažiau kaip 60 proc. moterų užimtumo ir 50 proc. vyresniojo amžiaus darbuotojų (55-64 metų) užimtumo lygio iki 2010 m. bei sumažinti nedarbą ir neveiklumą. 9 paveiksle galime matyti Utenos regiono vyrų, moterų bei bendro užimtumo duomenis. Kaip matome, moterų užimtumas nuo 2003 metų pradėjo sparčiai didėti ir jas 2006-2007 metais pasiekė užsibrėžto tikslo, nustatyto Užimtumo gairėse. Bendras užimtumo lygis

⁹⁷ Commission of the European communities. Integrated guidelines for growth and jobs (2008-2010) P. 27// http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-report-integrated-guidelines_en.pdf; prisijungimas: 2009-12-01.

pradėjo sparčiai augti nuo 2004 metų, bet iki šiol nepasiekė užsibrėžto tikslo, kurio siekiama 70 proc. bendrojo užimtumo, Vyrų užimtumas smarkiai kilęs 2004-2005 metais, po 2005 pradėjo labai lėtai mažėti ir 2008 metams gerokai sumažėjo, tai siejama su statybos bumu pabaiga. Visi užimtumo lygiai 2008 metais mažėjo dėl ekonominės situacijos šalyje.

Šaltinis: Statistikos departamentas

9 pav. Utenos regiono vyrų, moterų ir bendras užimtumo lygis 2000-2008 metais

Statistikos departamento duomenimis, 55-64 metų gyventojų užimtumo lygis Lietuvoje auga, bet kol kas nepasiekė nustatyto tikslo, tokia pat situacija yra ir Utenos regione⁹⁸.

2.2.2. ES regioninė politikos priemonių Utenos regiono darbo rinkai plėsti analizė

Tyrimui buvo pasirinktas Utenos regionas, t. y. Utenos apskrities viešosios ir privačios organizacijos, kurios yra ES regioninės politikos esami arba potencialūs naudotojai: apskrities savivaldybių administracijos, verslo centrai, darbo biržos, privačios įmonės. Apklausoje dalyvavo: Utenos, Anykščių, Zarasų, Molėtų, Ignalinos rajonų bei Visagino savivaldybių administracijos, teritorinės darbo biržos, verslo centrai, privačios įmonės. Kiekybiniam įvertinimui buvo naudota Likerto skalė.

Apklausa, kuri pateikiama 9 priede, sudaro 3 dalys. Pirmoje dalyje respondentams pateikti bendri klausimai. Antroje dalyje pateikti teiginiai, charakterizuojantys darbo rinkos pokyčius, kuriuos galėjo sukelti ES regioninės politikos priemonės respondentų savivaldybėje ir prašoma įvertinti jų poveikį. Trečioje anketos dalyje pateikti ES 2007-2013 Struktūrinės paramos Lietuvai priemonių, skirtų regionų plėtrai bei ES 2007-2013 Lietuvai programų skirtų regionų bendradarbiavimui sąrašai ir prašoma įvertinti kiekvieno iš jų patirtą, esamą arba laukiamą poveikį respondentų savivaldybės darbo rinkai.

⁹⁸ Darbo jėga, užimtumas ir nedarbas 2004–2008. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės// http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/list/?cat_y=2&cat_id=3; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

Tyrimo duomenys buvo renkami 2009 m. spalio – lapkričio mėnesiais. Apklausoje sudalyvavo 72 respondentai. Iš jų: 19 Visagino savivaldybės atstovų, 17 Utenos rajono savivaldybės atstovų, 12 Ignalinos rajono savivaldybės atstovų, 10 Molėtų rajono savivaldybės atstovų, ir po 7 iš Zarasų ir Anykščių rajono savivaldybių atstovai. Taip pat respondentai buvo paskirstyti pagal organizacijas. Tokiu būdu, apklausoje dalyvavo 33 savivaldybių administracijų atstovai, 18 teritorinių darbo biržų atstovai, 13 regiono verslo centrų atstovai ir 8 regiono privačių įmonių atstovai.

Tyrimo rezultatai yra pateikti lentelėse. Pirmoje anketos dalyje buvo pateikti bendri klausimai. Apklausoje dalyvavo 19 Visagino savivaldybės atstovų, 17 Utenos rajono savivaldybės atstovų, 12 Ignalinos rajono savivaldybės atstovų, 10 Molėtų rajono savivaldybės atstovų, ir po 7 iš Zarasų ir Anykščių rajono savivaldybių atstovai. Taip pat respondentai buvo paskirstyti pagal organizacijas. Tokiu būdu, apklausoje dalyvavo 33 savivaldybių administracijų atstovai, 18 teritorinių darbo biržų atstovai, 13 regiono verslo centrų atstovai ir 8 regiono privačių įmonių atstovai.

Antroje anketos dalyje pateikti teiginiai, charakterizuojantis darbo rinkos pokyčius, kuriuos galėjo sukelti ES regioninės politikos priemonės respondentų savivaldybėje ir prašoma įvertinti jų poveikį. Kiekvieną teiginį galima buvo įvertinti skalėje, kur „1“ – visai neturėjo, neturi ar neturės įtakos, o „5“ – stipriai įtakuoja, įtakojama arba įtakos. Kiekvienai savivaldybei ir organizacijų grupei buvo apskaičiuoti darbo rinkos pokyčių dėl ES regioninės politikos charakterizuojančių teiginių rodikliai, t y. nuomonės „vidurkis“.

9 lentelėje matome respondentų nuomonę apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse. Respondentai buvo suskaidyti pagal teritorinį kriterijų, t. y. kokiais savivaldybei atstovauja. Taip pat pateiktas bendras viso regiono įvertinimas.

Kaip galime matyti, iš 9 lentelės, pagal respondentų nuomonę, labiausiai jie įvertino ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai pagal teiginį, kad dėka regioninės politikos dėka, regiono gyventojai tobulino kvalifikacijos lygį, taip pat jie pažymėjo, kad didėja užimtumas netiesiogiai sukuriant darbo vietas bei išplečiamos aktyviosios darbo rinkos priemonės (pvz., subsidijavimas įdarbinat).

Mažiausiai ES regioninė politika turėjo poveikį 55-64 metų gyventojų aktyvumui darbo rinkoje, profsajungų veiklai bei mažai įtakojama vidutinį darbo užmokestį. Pagal pirmus du rodiklius (55-64 metų gyventojų užimtumas ir profsajungų veikla) visos savivaldybės bei organizacijos buvo vieningos ir pažymėjo jos, kaip turėjusiais mažiausiai pokyčių dėl ES regioninės politikos. Profsajungų veiklos tobulinimas nors ir yra bendras darbo rinką charakterizuojantis rodiklis, bet nėra prioritetas ES regioninės politikos atžvilgiu, todėl toks respondentų įvertinimas nekelia susirūpinimo, o 55-64 metų gyventojų aktyvumas darbo rinkoje

kaip tik yra nurodytas Užimtumo gairėse⁹⁹ vienas iš ES užimtumo politikos tikslų regionuose. Todėl į tokį rodiklį turi būti atkreiptas dėmesys.

9 lentelė. Utenos regiono savivaldybių projektų vykdytojų nuomonė apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse

Teiginys	UR	AS	IS	MS	US	VS	ZS
Didėja užimtumo lygis tiesiogiai sukuriant darbo vietas	3,10	3,14	3,33	3,50	2,76	3,00	3,14
Didėja užimtumo lygis netiesiogiai sukuriant darbo vietas	3,32	3,14	3,50	3,40	3,18	3,37	3,29
Yra išsaugomos darbo vietos	3,19	2,86	3,42	2,70	3,41	3,26	3,14
Mažėja nedarbo lygis	3,00	3,00	3,25	3,00	2,88	3,11	2,57
Mažėja darbo emigracijos tempai	2,71	2,71	2,58	2,60	2,76	2,95	2,29
Didėja vidutinis darbo užmokestis	2,49	2,29	2,58	2,00	2,76	2,42	2,71
Gyventojai tobulina kvalifikacijos lygį	3,54	2,71	3,67	3,50	3,94	3,53	3,29
Didėja moterų aktyvumas darbo rinkoje	2,82	2,71	2,42	2,70	2,82	3,26	2,57
Didėja jaunimo aktyvumas darbo rinkoje	2,78	2,43	2,42	2,80	2,82	3,00	3,00
Didėja 55-64 m. amžiaus asmenų aktyvumas darbo rinkoje	1,26	1,15	1,23	1,28	1,56	1,64	1,23
Didėja žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumas darbo rinkoje	2,69	2,14	2,83	2,90	2,59	2,84	2,57
Didėja aukštos kvalifikacijos specialistų aktyvumas darbo rinkoje	2,97	2,71	3,17	2,50	3,24	3,05	2,71
Didėja žemos kvalifikacijos specialistų (darbininkų) aktyvumas darbo rinkoje	2,89	2,29	3,08	3,00	2,65	3,16	2,86
Didėja sektorinių praktinių mokymų galimybes gyventojams	3,11	2,71	3,17	3,00	3,35	3,05	3,14
Išplečiamas mokymų infrastruktūros tinklas (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos)	3,14	3,57	3,25	2,70	3,35	3,32	2,14
Išplečiamos aktyvias darbo rinkos priemonės (pvz. darbo vietų subsidijavimas)	3,21	2,86	3,33	3,20	3,35	3,32	2,71
Išplečiamos tarpininkavimo įdarbinant galimybes gyventojams	2,88	2,57	2,92	3,10	3,00	2,95	2,29
Stiprėja profsąjungų veiklos	2,03	2,14	1,75	1,90	2,18	2,37	1,29
Didėja gyventojų stažuočių galimybės	2,78	2,57	2,83	2,30	3,41	2,63	2,43
Didėja savarankiškai dirbančių asmenų skaičius	2,60	2,57	2,33	2,70	2,59	2,84	2,29
Didėja užimtumas gamybos sferoje	2,81	2,43	3,00	2,90	2,76	2,89	2,57
Didėja užimtumas paslaugų sferoje	2,93	2,71	3,50	3,00	2,71	3,05	2,29
Didėja užimtumas žuvininkystės, žemdirbystės sferoje	2,71	2,86	3,42	2,90	2,29	2,42	2,86
Didėja užimtumas viešajame sektoriuje	2,96	2,71	3,83	2,40	2,94	2,74	3,14

UR –Utenos regionas
AS – Anykščių rajono savivaldybė
IS – Ignalinos rajono savivaldybė
MS – Molėtų rajono savivaldybė
US – Utenos rajono savivaldybė
VS – Visagino savivaldybė
ZS – Zarasų rajono savivaldybė

Šaltinis: sudaryta autoriaus

⁹⁹ Commission of the European communities. Integrated guidelines for growth and jobs (2008-2010) P. 27// http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-report-integrated-guidelines_en.pdf; prisijungimas: 2009-12-01.

Anykščių rajono savivaldybės specialistai pažymėjo, kad ES regioninės politikos priemonės didžiausią poveikį turėjo mokymų infrastruktūros tinklo plėtrai (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos), užimtumo didėjimui tiesiogiai ir netiesiogiai sukuriant darbo vietas. Apart anksčiau aptartų bendrų rodiklių, kuriems respondentai vieningai suteikė mažiausiai balų, Anykščių rajono savivaldybės respondentai taip pat pažymėjo menką ES regioninės politikos įtaką žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumui darbo rinkoje.

Ignalinos rajono savivaldybės specialistai tarp didesnę poveikį turinčių charakteristikų pažymėjo užimtumą viešajame sektoriuje didėjimą, gyventojų kvalifikacijos tobulinimą, užimtumo netiesiogiai sukuriant darbo vietas didėjimą ir užimtumo paslaugų sferoje didėjimą. Tarp mažiausių – savarankiškai dirbančių asmenų skaičių didėjimui.

Molėtų rajono savivaldybės specialistai geriausiai įvertino gyventojų kvalifikacijos tobulinimą ir užimtumo didėjimą tiesiogiai ir netiesiogiai sukuriant darbo vietas. Blogiausiai respondentai įvertino ES regioninės politikos įtaką vidutiniam darbo užmokesčiui.

Utenos rajono savivaldybės respondentai kaip ir daugumą kitų savivaldybių pažymėjo tarp labiausiai įtakojamų charakteristikų gyventojų kvalifikacijos tobulinimo galimybę. Taip pat jie pažymėjo, kad politika gerai įtakoja išsaugotų darbo vietų skaičių bei stažuotų galimybę. Paskutinis teiginys tikriausia susietas su tuo, kad Utenoje yra aukštoji mokykla – Utenos kolegija, kurios studentai turėjo galimybę tobulinti savo įgūdžius, praktinius gebėjimus vykstant į stažuotes.

Visagino savivaldybės respondentai taip pat pažymėjo gerą situaciją gyventojų kvalifikacijos tobulinimo galimybėje, didėjančią aktyvumą darbo rinkoje netiesiogiai sukuriant darbo vietas, aktyviųjų darbo rinkos priemonių plėtrą bei mokymų infrastruktūros tinklo plėtrai (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos). Tarp mažiausią poveikį turintį pažymėjo užimtumo pokytį žuvininkystės, žemdirbystės sferoje ir vidutinio darbo užmokesčio didėjimą. Paskutiniai du teiginiai gerai atspindi situaciją Visagino darbo rinkoje, nes labai mažos, palyginus su kitomis savivaldybėmis, kaimo vietovės nesuteikia galimybės plėsti žemdirbystę.

Zarasų rajono savivaldybės respondentai taip pat pažymėjo ES regioninės politikos poveikį gyventojų kvalifikacijos tobulinimui į gerąją pusę ir užimtumo didėjimą netiesiogiai sukuriant darbo vietas tarp sėkmingiausių pasekmių, bet atvirksčiai negu Anykščių rajono ir Visagino savivaldybių respondentai jie pažymėjo mokymų infrastruktūros tinklo plėtrą (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos) kaip vieną iš nesėkmingų ES regioninės politikos poveikio padarinių.

10 lentelė. Utenos regiono organizacijų projektų vykdytoju nuomonė apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse

Teiginys	Administracijos	Darbo biržos	Verslo centrai	Privačios įmonės
Didėja užimtumo lygis tiesiogiai sukuriant darbo vietas	3,12	3,56	2,69	2,63
Didėja užimtumo lygis netiesiogiai sukuriant darbo vietas	3,61	3,17	3,31	2,50
Yra išsaugomos darbo vietos	3,48	3,00	3,23	2,38
Mažėja nedarbo lygis	3,03	3,17	2,92	2,63
Mažėja darbo emigracijos tempai	3,06	2,61	2,15	2,38
Didėja vidutinis darbo užmokestis	2,67	2,17	2,54	2,38
Gyventojai tobulina kvalifikacijos lygį	3,73	3,39	3,85	2,63
Didėja moterų aktyvumas darbo rinkoje	2,79	2,78	3,15	2,50
Didėja jaunimo aktyvumas darbo rinkoje	2,97	2,56	3,00	2,13
Didėja 55-64 m. amžiaus asmenų aktyvumas darbo rinkoje	1,47	1,32	1,10	1,00
Didėja žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumas darbo rinkoje	2,79	2,67	2,92	2,00
Didėja aukštos kvalifikacijos specialistų aktyvumas darbo rinkoje	3,33	2,56	2,92	2,50
Didėja žemos kvalifikacijos specialistų (darbininkų) aktyvumas darbo rinkoje	2,97	3,00	2,85	2,38
Didėja sektoriinių praktinių mokymų galimybes gyventojams	3,12	3,11	3,46	2,50
Išplečiamas mokymų infrastruktūros tinklas (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos)	3,18	3,22	3,17	2,63
Išplečiamos aktyvios darbo rinkos priemonės (pvz. darbo vietų subsidijavimas)	3,06	4,00	2,77	2,75
Išplečiamos tarpininkavimo įdarbinant galimybės gyventojams	2,67	3,78	2,46	2,38
Stiprėja profsąjungų veiklos	2,00	2,17	1,69	2,38
Didėja gyventojų stažuočių galimybės	3,00	2,39	2,92	2,38
Didėja savarankiškai dirbančių asmenų skaičius	2,67	2,72	2,38	2,38
Didėja užimtumas gamybos sferoje	2,97	2,78	2,77	2,25
Didėja užimtumas paslaugų sferoje	3,03	3,00	2,77	2,63
Didėja užimtumas žuvininkystės, žemdirbystės sferoje	2,70	2,83	2,69	2,50
Didėja užimtumas viešajame sektoriuje	3,15	2,78	3,08	2,38

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Regiono savivaldybių administracijos (Anykščių, Molėtų, Ignalinos, Utenos, Visagino, Zarasų) optimistiškiausiai vertina ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai palyginus su kitų organizacijų darbo rinkos charakterizuojančių teiginių įvertinimu. Administracijos, kaip labiausiai iš vykusių priemonių, išskiria gyventojų kvalifikacijos tobulino galimybių plėtrą, užimtumo didėjimą netiesiogiai sukuriant darbo vietas bei išsaugotų darbo vietų skaičių. Tai, kad savivaldybių administracijos pabrėžia užimtumo sukuriant netiesiogiai darbo vietas yra suprantama, nes administracijos yra didžiausias tokių vietų darbdavys, jie skelbia statybų, rekonstrukcijų, paslaugų pirkimo konkursus, kurių dėka ir atsiranda darbo vietos, tuo galima paaiškinti ir išsaugotų darbo vietų vertinimą. Iš mažiausiai sėkmingų pabrėžia 55-64 metų gyventojų užimtumą, profsąjungų veiklą, bei vienodai žemai įvertino savarankiškai dirbančių asmenų skaičiaus padidėjimą, vidutinio darbo užmokesčio padidėjimą bei tarpininkavimo įdarbinant galimybių plėtrą savivaldybėse, nors daugumoje savivaldybių buvo modernizuotos ar

pastatytos teritorinės darbo biržos, jų specialistai tobulino savo kvalifikaciją. Tai rodo, kad šios priemonės nebuvo tokios vykusios.

Atvirakščiai teritorinių darbo biržų specialistai labai gerai įvertino savo vaidmenį įgyvendinat ES regioninės politikos priemones. Jie pažymėjo, kad dėka šios politikos išsiplėtė aktyviosios darbo rinkos priemonės, išsiplėtė įdarbinimo tarpininkaujant galimybės bei yra tiesiogiai sukuriamos darbo vietos. Iš to galima suprasti, kad darbo biržos teigiamai įvertina tai, ką jie patys įgyvendina. Darbo biržų specialistai pažymėjo, kad ES regioninės politikos priemonės mažiausiai įtakoja 55-64 metų asmenų aktyvumą darbo rinkoje, profsąjungų veiklą bei vidutinį darbo užmokestį.

Verslo centrai irgi nieko nenustebino ir išskyrė jiems artimiausias problemas ir jų sprendimo sėkmingumą. Tarp sėkmingiausių jie pažymėjo gyventojų kvalifikacijos tobulinimo galimybių augimą, sektorinių praktinių mokymų galimybių augimą bei užimtumo didėjimą netiesiogiai sukuriant darbo vietas. Suprantama, kad pirmos dvi priemonės yra verslo centrų „duona“, įdomu, kad jie neaukštai įvertino mokymų infrastruktūros tinklo plėtrą (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos), nors dauguma iš esamų verslo centrų yra modernizuoti arba pastatyti dėka šios priemonės, remiamos iš ES lėšų.

Privačios įmonės nelabai aukštai vertina ES regioninių politikos įtaką darbo rinkai. Aukščiausias įvertinimo balas yra 2,75 iš 5. Taip jie įvertino aktyviųjų darbo rinkos priemonių plėtrą, taip pat iš sėkmingiausių pastebėjo gyventojų kvalifikacijos tobulinimo galimybių plėtrą bei mokymų infrastruktūros tinklo plėtrą (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigos), tai yra juo jie tiesiogiai galėjo naudotis ir jausti poveikį. Taip pat gerai jie įvertino nedarbo lygio mažėjimą, užimtumo didėjimą paslaugų sferoje bei užimtumo didėjimą tiesiogiai sukuriant darbo vietas. Iš mažiausiai pavykusių jie pastebėjo 55-64 m. asmenų užimtumą, jaunimo bei žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumą darbo rinkoje.

11 lentelėje matome Utenos regiono savivaldybių respondentų nuomonių nuokrypį nuo bendro regioninio apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse. Geriausiai ES regioninė politikos priemonių poveikį darbo rinkai įvertino Ignalinos rajono savivaldybės specialistai, pesimistiškiausiai nusiteikę yra Anykščių rajono savivaldybės specialistai.

Anykščių rajono savivaldybė mokymo infrastruktūros tinklo plėtros įvertinimo ir atitinkančios priemonės bendrojo regiono įvertinimo skirtumas buvo didžiausias „į gerą pusę“, o kvalifikacijos tobulinimo galimybės gyventojams galimybių plėtros įvertinimo skirtumas buvo didžiausias „į blogą pusę“.

11 lentelė. Utenos regiono savivaldybių projektų vykdytojų nuomonių nuokrypis nuo bendro regioninio apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse

Teiginys	AS	IS	MS	US	VS	ZS
Didėja užimtumo lygis tiesiogiai sukuriant darbo vietas	0,05	0,24	0,40	-0,33	-0,10	0,05
Didėja užimtumo lygis netiesiogiai sukuriant darbo vietas	-0,18	0,18	0,08	-0,14	0,05	-0,03
Yra išsaugomos darbo vietos	-0,34	0,22	-0,49	0,22	0,07	-0,05
Mažėja nedarbo lygis	0,00	0,25	0,00	-0,12	0,11	-0,43
Mažėja darbo emigracijos tempai	0,01	-0,13	-0,11	0,06	0,24	-0,42
Didėja vidutinis darbo užmokestis	-0,20	0,10	-0,49	0,28	-0,07	0,23
Gyventojai tobulina kvalifikacijos lygį	-0,83	0,13	-0,04	0,40	-0,02	-0,26
Didėja moterų aktyvumas darbo rinkoje	-0,11	-0,40	-0,12	0,00	0,44	-0,25
Didėja jaunimo aktyvumas darbo rinkoje	-0,35	-0,36	0,02	0,05	0,22	0,22
Didėja 55-64 m. amžiaus asmenų aktyvumas darbo rinkoje	-0,11	-0,03	0,02	0,30	0,38	-0,03
Didėja žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumas darbo rinkoje	-0,55	0,14	0,21	-0,11	0,15	-0,12
Didėja aukštos kvalifikacijos specialistų aktyvumas darbo rinkoje	-0,26	0,19	-0,47	0,26	0,08	-0,26
Didėja žemos kvalifikacijos specialistų (darbininkų) aktyvumas darbo rinkoje	-0,60	0,19	0,11	-0,24	0,27	-0,03
Didėja sektorialių praktinių mokymų galimybes gyventojams	-0,40	0,06	-0,11	0,24	-0,06	0,03
Išplečiamas mokymų infrastruktūros tinklas (slėniai, inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigas)	0,43	0,11	-0,44	0,21	0,18	-1,00
Išplečiamas aktyvūs darbo rinkos priemonės (pvz. darbo vietų subsidijavimas)	-0,35	0,13	-0,01	0,14	0,11	-0,49
Išplečiamas tarpininkavimo įdarbinant galimybės gyventojams	-0,30	0,04	0,23	0,13	0,07	-0,59
Stiprėja profsąjungų veiklos	0,12	-0,28	-0,13	0,15	0,34	-0,74
Didėja gyventojų stažuočių galimybės	-0,21	0,06	-0,48	0,63	-0,15	-0,35
Didėja savarankiškai dirbančių asmenų skaičius	-0,03	-0,26	0,10	-0,01	0,24	-0,31
Didėja užimtumas gamybos sferoje	-0,38	0,19	0,09	-0,04	0,09	-0,23
Didėja užimtumas paslaugų sferoje	-0,22	0,57	0,07	-0,22	0,12	-0,64
Didėja užimtumas žuvininkystės, žemdirbystės sferoje	0,15	0,71	0,19	-0,41	-0,29	0,15
Didėja užimtumas viešajame sektoriuje	-0,24	0,88	-0,56	-0,02	-0,22	0,18

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Ignalinos rajono savivaldybės specialistų įvertinime didžiausia teigiama spraga tarp savivaldybės ir bendro regiono buvo ES regioninės politikos įtakos viešojo sektoriaus užimtumo augimui įvertinimuose. Didžiausia neigiama spraga – ES regioninės politikos priemonių poveikyje moterų aktyvumo darbo rinkoje augimui.

Molėtų rajono savivaldybės atvirkščiai – didžiausią neigiama spraga buvo kaip tik ES regioninės politikos įtakos viešojo sektoriaus užimtumo augimui įvertinimuose, o teigiama – užimtumo didėjime tiesiogiai sukuriant darbo vietas.

Utenos rajono savivaldybė specialistų įvertinime didžiausia teigiama spraga tarp savivaldybės ir bendro regiono buvo ES regioninės politikos įtakos gyventojų stažuočių galimybių plėtroje, o didžiausia neigiama spraga poveikyje užimtumo didėjime žuvininkystės, žemdirbystės sferoje, nors Utenos rajonas turi pakankamai daug vandens bei žemės, skirtos žemės ūkio reikmėms resursų.

Visagino savivaldybės respondentai daug geriau negu visi regiono apklausos dalyviai įvertino ES regioninės politikos poveikį moterų užimtumo didėjimui. Tai yra logiška, ne būtent Visagine buvo įgyvendinta daug projektų skatinančių moters verslumą bei įtraukti į darbo rinką. Taip pat logiškas reiškinys, kad blogiau negu visi regionai bendrai Visagino savivaldybės specialistai įvertino poveikį užimtumui žuvininkystės ir žemdirbystės sferoje, nes Visaginas turi pakankamai ribotus resursus.

Zarasų rajono savivaldybės gyventojai su didžiausiu teigiamu skirtumu nuo bendro regiono įvertino politikos poveikį vidutiniam darbo užmokesčiui, o su didžiausiu neigiamu – mokymo infrastruktūros tinklo plėtrą.

12 lentelėje matome Utenos regiono organizacijų respondentų nuomonių nuokrypį nuo bendro regioninio apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse.

12 lentelė. Utenos regiono organizacijų projektų vykdytojų nuomonių nuokrypis nuo bendro regioninio apie ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai jų savivaldybėse

Teiginys	Administracijos	Darbo biržos	Verslo centrai	Privačios įmonės
Didėja užimtumo lygis tiesiogiai sukuriant darbo vietas	0,02	0,46	-0,40	-0,47
Didėja užimtumo lygis netiesiogiai sukuriant darbo vietas	0,29	-0,15	-0,01	-0,82
Yra išsaugomos darbo vietos	0,29	-0,19	0,04	-0,82
Mažėja nedarbo lygis	0,03	0,17	-0,08	-0,38
Mažėja darbo emigracijos tempai	0,35	-0,10	-0,55	-0,33
Didėja vidutinis darbo užmokestis	0,18	-0,32	0,05	-0,11
Gyventojai tobulina kvalifikacijos lygį	0,19	-0,15	0,30	-0,92
Didėja moterų aktyvumas darbo rinkoje	-0,03	-0,04	0,33	-0,32
Didėja jaunimo aktyvumas darbo rinkoje	0,19	-0,22	0,22	-0,65
Didėja 55-64 m. amžiaus asmenų aktyvumas darbo rinkoje	0,21	0,06	-0,16	-0,26
Didėja žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumas darbo rinkoje	0,09	-0,03	0,23	-0,69
Didėja aukštos kvalifikacijos specialistų aktyvumas darbo rinkoje	0,36	-0,42	-0,05	-0,47
Didėja žemos kvalifikacijos specialistų (darbininkų) aktyvumas darbo rinkoje	0,08	0,11	-0,04	-0,51
Didėja sektoriinių praktinių mokymų galimybes gyventojams	0,01	0,00	0,35	-0,61
Išplečiamas mokymų infrastruktūros tinklas (inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigas)	0,04	0,08	0,03	-0,51
Išplečiamos aktyvios darbo rinkos priemonės (pvz. darbo vietų subsidijavimas)	-0,15	0,79	-0,44	-0,46
Išplečiamos tarpininkavimo įdarbinant galimybes gyventojams	-0,21	0,90	-0,41	-0,50
Stiprėja profsąjungų veiklos	-0,03	0,14	-0,34	0,35
Didėja gyventojų stažuotių galimybės	0,22	-0,39	0,14	-0,40
Didėja savarankiškai dirbančių asmenų skaičius	0,07	0,13	-0,21	-0,22
Didėja užimtumas gamybos sferoje	0,16	-0,03	-0,04	-0,56
Didėja užimtumas paslaugų sferoje	0,10	0,07	-0,16	-0,31
Didėja užimtumas žuvininkystės, žemdirbystės sferoje	-0,01	0,13	-0,02	-0,21
Didėja užimtumas viešajame sektoriuje	0,19	-0,18	0,12	-0,58

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Geriausiai ES regioninė politikos priemonių poveikį darbo rinkai įvertino savivaldybių administracijos specialistai, pesimistiškiausiai nusiteikę yra privačių įmonių specialistai.

Įdomiai pasiskirstė savivaldybių administracijų ir teritorinių darbo biržų specialistų nuomonių nuokrypiai. Didžiausia teigiama spraga savivaldybių administracijos respondentų ir bendro regiono įvertinime yra ES regioninės politikos priemonių poveikio aukštos kvalifikacijos specialistų užimtumo didėjime, tuo tarpu teritorinėse darbo biržose tai yra didžiausia neigiama spraga. Didžiausia teigiama spraga tarp teritorinių darbo biržų specialistų ir bendro regiono respondentų įvertinime yra tarpininkavimo įdarbinant tinklo plėtroje, o savivaldybės administracijose toks teiginys yra įvertintas su didžiausia neigiama spraga nuo bendro regiono įvertinimo.

Verslo centrų ES regioninės politikos teigiamo poveikio sektoriinių praktinių mokymų plėtrai įvertinimas buvo daug geresnis negu už bendrą regioninį. O didžiausia neigiama spraga buvo mažėjančių emigracijos tempų sukeltų ES regioninės politikos įvertinime.

Privačios įmonės pasižymėjo tik viena teigiama spraga, tai profsajungų veiklos pokyčių įvertinime, visų kitų įvertinimų spragos buvo neigiamos ir didžiausia neigiama buvo gyventojų kvalifikacijos tobulinimo galimybių plėtroje.

Toliau trečioje anketos dalyje buvo aptartos konkrečios ES 2007-2013 metų Struktūrinės paramos veiksmų programos regioninio planavimo priemonės ir Tarptautinio bendradarbiavimo programos ir jų poveikis respondentų savivaldybių darbo rinkai.

13 lentelėje matome respondentų nuomonę apie ES 2007-2013 metų Struktūrinės paramos regioninio planavimo priemonių patirtą, esamą apie laukiamą poveikį respondentų savivaldybių darbo rinkai. Tarp labiausiai turinčių poveikį darbo rinkai respondentai pažymėjo „Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“, „Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ bei „Teritorijų planavimas priemonės, tarp mažiausiai turinčių poveikį“, tarp mažiausiai – „Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“, „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ bei „Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas“ priemonės.

Anykščio rajono savivaldybės respondentai daugiausiai balų skyrė „Elektroninė demokratija: regionai“ priemonei, mažiausiai – „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ priemonei.

13 lentelė. Utenos regiono savivaldybių organizacijų nuomonė apie 2007-2013 metų Struktūrinės paramos veikslių programos regioninio planavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai

Priemonė ¹⁰⁰	UR	AS	IS	MS	US	VS	ZS	Administracijos	Darbo biržos	Verslo centrai	Privačios įmonės
VP1-4.1-VRM-04-R	3,35	3,29	3,33	3,30	3,29	3,53	3,14	3,42	3,28	3,38	3,13
VP1-4.2-VRM-02-R	3,56	3,43	3,58	3,50	3,59	3,68	3,29	3,67	3,56	3,62	3,00
VP1-4.2-VRM-04-R	3,42	3,43	3,58	3,50	3,35	3,37	3,29	3,82	3,22	3,00	2,88
VP2-3.1-IVPK-05-R	3,08	3,86	3,00	2,90	3,24	3,16	2,14	3,67	2,78	2,31	2,63
VP2-3.1-IVPK-08-R	2,69	2,71	2,75	2,10	3,18	2,68	2,29	2,97	2,44	2,31	2,75
VP2-3.1-IVPK-11-R	2,68	2,86	2,75	1,90	2,82	3,05	2,14	3,30	2,39	1,69	2,38
VP2-4.4-SM-02-R	3,04	3,57	2,83	2,70	3,18	3,16	2,71	3,42	2,94	2,46	2,63
VP3-1.1-VRM-01-R	3,14	3,29	2,83	2,30	3,59	3,32	3,14	3,48	2,89	2,85	2,75
VP3-1.1-VRM-02-R	2,99	2,29	3,83	2,50	3,18	2,84	2,86	3,09	2,89	3,08	2,63
VP3-1.1-VRM-03-R	3,06	3,29	3,50	3,20	2,94	2,68	3,14	3,24	3,06	3,00	2,38
VP3-1.1-VRM-04-R	2,63	2,43	3,08	2,50	2,71	2,37	2,71	2,82	2,50	2,46	2,38
VP3-1.2-VRM-01-R	2,49	2,29	2,58	2,20	2,59	2,53	2,57	2,64	2,47	1,92	2,63
VP3-1.3-ŪM-05-R	3,44	3,43	3,67	3,00	3,65	3,21	3,86	3,70	3,39	3,08	3,13
VP3-1.4-AM-04-R	3,28	3,14	3,17	3,80	3,53	2,95	3,14	3,24	3,33	3,38	3,13
VP3-1.4-AM-06-R	2,88	3,14	3,00	2,50	3,18	2,79	2,43	2,97	3,06	2,31	3,00
VP3-2.1-SAM-08-R	2,85	3,29	2,92	2,60	2,82	2,68	3,14	3,03	3,06	2,23	2,63
VP3-2.1-SAM-11-R	2,75	2,71	2,83	2,60	2,94	2,53	3,00	3,09	2,50	2,46	2,38
VP3-2.2-ŠMM-04-R	2,67	3,00	2,58	3,00	2,71	2,26	3,00	2,82	2,89	2,15	2,38
VP3-2.2-ŠMM-06-R	2,44	3,00	2,42	2,20	2,47	2,32	2,57	2,52	2,78	1,85	2,38
VP3-2.2-ŠMM-09-R	3,07	3,29	2,50	2,90	3,12	3,58	2,57	3,52	3,06	2,15	2,75
VP3-2.4-SADM-01-R	2,75	3,00	2,75	2,40	2,65	2,95	2,71	3,06	2,83	1,85	2,75
VP3-3.4-ŪM-04-R	3,29	3,14	3,42	3,00	2,94	3,89	2,86	3,48	3,11	3,31	2,88

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Ignalinos rajono savivaldybės apklausos dalyviai tiki, kad „Probleminių teritorijų plėtra“ priemonė (iš viso Utenos regiono būtent Ignalinos rajono savivaldybės administracija ir yra priskirta prie probleminių zonų)¹⁰¹ daugiausiai teigiamai paveiks jų savivaldybės darbo rinką, o mažiausiai paveiks „Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“ priemonė.

¹⁰⁰ VP1-4.1-VRM-04-R Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas, VP1-4.2-VRM-02-R Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai, VP1-4.2-VRM-04-R Teritorijų planavimas, VP2-3.1-IVPK-05-R Elektroninė demokratija: regionai, VP2-3.1-IVPK-08-R Elektroninės valdžios paslaugos: regionai, VP2-3.1-IVPK-11-R Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai, VP2-4.4-SM-02-R Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra, VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra, VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą, VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas, VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas, VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose, VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas, VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas, VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas, VP3-2.1-SAM-09-R Krizių intervencijos centrų įkūrimas, VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra, VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalių daugiafunkčių centrų kaimo vietovėse steigimas, VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas, VP3-2.2-ŠMM-09-R Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas, VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra, VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu.

¹⁰¹ Probleminės teritorijos/<http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=216>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

Molėtų rajono savivaldybės specialistai daugiausiai vilčių darbo rinkos plėtrai teikia „Vandens telkinių būklės gerinimas priemonei“, o mažiausiai – „Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai“ priemonei.

Utenos rajono savivaldybės respondentai kaip didžiausią teigiamą poveikį laukiama išskyrė „Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ priemonei, o mažiausiai – „Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“ priemonei. Utenos miestas yra priskirtas prie regioninių centrų¹⁰², bet kaip matome, respondentai teikia daugiau vilčių kitai priemonei.

Zarasų rajono savivaldybės apklausos dalyviai nuomonę, „Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose“ priemonė turės didžiausią įtaką darbo rinkai, o „Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai“ priemonė – mažiausiai įtakos.

Vertinat respondentų nuomonę pagal priklausomybę organizacijoms, nustatyta, kad savivaldybių administracijų specialistai daugiausiai vilčių deda į „Teritorijų planavimas“, mažiausiai „Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“ priemonei. Darbo biržų specialistai labiausiai vertina „Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“ priemonę, o mažiausiai – „Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai“ priemonė. Privačių įmonių atstovai daugiausiai balų skyrė „Vandens telkinių būklės gerinimas“, mažiausiai „Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai“.

Nagrinėjant respondentų nuomonės nuokrypį nuo bendro regiono (žr. 14 lentelę), nustatyta, kad žemiausiai 2007-2013 metų Struktūrinės paramos veiksmų programos regioninio planavimo priemonių patirtą, esamą apie laukiamą poveikį darbo rinkai vertina Molėtų rajono savivaldybės respondentai ir verslo centrų specialistai, o geriausiai vertina Anykščių rajono savivaldybės respondentai ir savivaldybių administracijų atstovai.

14 lentelė. Utenos regiono savivaldybių organizacijų nuomonių nuokrypis nuo bendro regiono apie 2007-2013 metų Struktūrinės paramos veiksmų programos regioninio planavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai

Priemonė	AS	IS	MS	US	VS	ZS	Administracijos	Darbo biržos	Verslo centrai	Privačios įmonės
VP1-4.1-VRM-04-R	-0,06	-0,01	-0,05	-0,05	0,18	-0,20	0,08	-0,07	0,04	-0,22
VP1-4.2-VRM-02-R	-0,13	0,03	-0,06	0,03	0,13	-0,27	0,11	0,00	0,06	-0,56
VP1-4.2-VRM-04-R	0,01	0,17	0,08	-0,06	-0,05	-0,13	0,40	-0,19	-0,42	-0,54
VP2-3.1-IVPK-05-R	0,77	-0,08	-0,18	0,15	0,07	-0,94	0,58	-0,31	-0,78	-0,46
VP2-3.1-IVPK-08-R	0,02	0,06	-0,59	0,48	-0,01	-0,41	0,28	-0,25	-0,39	0,06
VP2-3.1-IVPK-11-R	0,18	0,07	-0,78	0,14	0,37	-0,54	0,62	-0,29	-0,99	-0,31
VP2-4.4-SM-02-R	0,53	-0,21	-0,34	0,13	0,12	-0,33	0,38	-0,10	-0,58	-0,42
VP3-1.1-VRM-01-R	0,15	-0,31	-0,84	0,45	0,18	0,00	0,35	-0,25	-0,29	-0,39
VP3-1.1-VRM-02-R	-0,70	0,85	-0,49	0,19	-0,14	-0,13	0,10	-0,10	0,09	-0,36
VP3-1.1-VRM-03-R	0,23	0,44	0,14	-0,11	-0,37	0,09	0,19	0,00	-0,06	-0,68

14 lentelės tęsinys kitame puslapyje

¹⁰²

Regioniniai centrai// <http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=208>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

VP3-1.1-VRM-04-R	-0,20	0,46	-0,13	0,08	-0,26	0,09	0,19	-0,13	-0,16	-0,25
VP3-1.2-VRM-01-R	-0,20	0,10	-0,29	0,10	0,04	0,09	0,15	-0,02	-0,56	0,14
VP3-1.3-ŪM-05-R	-0,02	0,22	-0,44	0,20	-0,23	0,41	0,25	-0,06	-0,37	-0,32
VP3-1.4-AM-04-R	-0,13	-0,11	0,52	0,25	-0,33	-0,13	-0,04	0,06	0,11	-0,15
VP3-1.4-AM-06-R	0,27	0,13	-0,38	0,30	-0,09	-0,45	0,09	0,18	-0,57	0,13
VP3-2.1-SAM-08-R	0,44	0,07	-0,25	-0,02	-0,16	0,30	0,18	0,21	-0,62	-0,22
VP3-2.1-SAM-11-R	-0,04	0,08	-0,15	0,19	-0,22	0,25	0,34	-0,25	-0,29	-0,38
VP3-2.2-ŠMM-04-R	0,33	-0,08	0,33	0,04	-0,40	0,33	0,15	0,22	-0,51	-0,29
VP3-2.2-ŠMM-06-R	0,56	-0,03	-0,24	0,03	-0,13	0,13	0,07	0,33	-0,60	-0,07
VP3-2.2-ŠMM-09-R	0,22	-0,57	-0,17	0,05	0,51	-0,50	0,45	-0,01	-0,92	-0,32
VP3-2.4-SADM-01-R	0,25	0,00	-0,35	-0,10	0,20	-0,04	0,31	0,08	-0,90	0,00
VP3-3.4-ŪM-04-R	-0,15	0,13	-0,29	-0,35	0,60	-0,43	0,19	-0,18	0,02	-0,42

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Vertinant Utenos regiono savivaldybių ir organizacijų nuomonę apie 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai, nustatyta, kad respondentai aukščiausiai vertina Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programą įgyvendinama pagal 2007–2013 m. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą, o žemiausiai – Baltijos jūros regiono tarpvalstybinio bendradarbiavimo programą (žr. 15 lentelę).

15 lentelė. Utenos regiono savivaldybių ir organizacijų nuomonė apie 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai

Priemonė	UR	AS	IS	MS	US	VS	ZS	Adminis- tracijos	Darbo biržos	Verslo centrai	Privačio s įmonės
Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė 2007-2013 m. bendradarbiavimo per sieną programa Latvija-Lietuva-Baltarusija	3,04	2,86	2,92	2,40	3,18	3,47	2,86	3,58	2,22	2,77	3,13
Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa įgyvendinama pagal 2007–2013 m. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą	3,40	3,71	2,67	2,80	3,53	3,89	3,57	4,00	2,44	3,31	3,25
Baltijos jūros regiono tarpvalstybinio bendradarbiavimo programa	2,60	2,14	2,08	2,20	3,00	2,89	2,71	2,67	2,28	2,46	3,25
Tarpregioninio bendradarbiavimo (INTERREG IVC) programa	2,92	3,00	2,50	2,30	3,24	3,21	2,86	3,18	2,17	3,08	3,25

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Utenos rajono savivaldybės ir Visagino savivaldybės administracijos geriausia vertina 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemones, nes faktiškai aktyviausiai jose dalyvauja. Blogiausia vertina Molėtų rajono savivaldybės administracija ir darbo biržų specialistai (žr. 16 lentelę).

16 lentelė. Utenos regiono savivaldybių organizacijų nuomonių nuokrypis nuo bendro regiono apie 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai

Priemonė	AS	IS	MS	US	VS	ZS	Administracijos	Darbo biržos	Verslo centrai	Privačios įmonės
Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė 2007-2013 m. bendradarbiavimo per sieną programa Latvija-Lietuva-Baltarusija	-0,18	-0,13	-0,64	0,13	0,43	-0,18	0,53	-0,82	-0,27	0,08
Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa įgyvendinama pagal 2007–2013 m. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą.	0,31	-0,74	-0,60	0,13	0,49	0,17	0,60	-0,96	-0,10	-0,15
Baltijos jūros regiono tarpvalstybinio bendradarbiavimo programa	-0,45	-0,51	-0,40	0,40	0,30	0,12	0,07	-0,32	-0,14	0,65
Tarpregioninio bendradarbiavimo (INTERREG IVC) programa	0,08	-0,42	-0,62	0,32	0,29	-0,06	0,27	-0,75	0,16	0,33

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Respondentai buvo paprašyti pateikti savo nuomonę apie ES regioninės politikos įtaką jų savivaldybės darbo rinkai bei kokias priemones jų manymu yra neveiksmingos, ką galėtų patarti taisyti ir koreguoti, kad politikos priemonės būtų efektyvesnės. Žemiau pateiktos cituojamos nuomonės.

Ignalinos darbo biržos specialistė Aldona Bagdonienė: „Daugiau dėmesio reikėtų skirti ilgalaikėms priemonėms, tai naujų darbo vietų kūrimui ir turizmo plėtrai. Neveiksmingos priemonės mano manymu yra mokymai, po kurių nėra rezultato.“

UAB „Specialus montažas - NTP“ konsultantas Putinas Kiminius: „Didžiulis nedarbo lygis parodo visų priemonių veiksmingumą, tuo viskas ir pasakyta. Didžiulė mašina dirba ir galima sakyti vos ne veltui. Tik dvejetui tokias priemones galiu įvertinti. Aš gi siūlau įkurti vienos dienos darbo punktus kiekviename mieste. Vietoje to, kad žmonės eitų vogti, pvz. narkomanai, kad jie turėtų galimybę nors vieną dieną gatves šluoti, paežeres tvarkyti ir už tai jiems būtų sumokėta, tai leistų žmogui išgyventi, nenumirti iš bado ir sumažintų nusikalstamumą. Kad galėtų tam kartui padirbėti net ir toks žmogus, kuris net ir jokių asmens dokumentų neturi.“

IAE regiono verslo inkubatoriaus vadybininkas Vladimir Morozov: „Projektai turi atitikti realius vietos poreikius, o ne būti vykdomi tik dėl to, kad jie būtų vykdomi.“

Visagino savivaldybės administracijos projektų konsultantė Natalija Jakubovskaja: „Kai kurios priemonė padeda kuriant Visagino savivaldybėje patrauklias ir harmoningas sąlygas

gyvento, ilsėtis bei palankią aplinką verslui vystyti po Ignalinos atominės uždarymo ir tai savo ruožtu įtakoje savivaldybės darbo rinkai.“

Ignalinos rajono savivaldybės administracijos specialistas: „Per ilgas kelias ir biurokratiniai barjerai, kol idėja tampa realybe. Per ilgas paraiškų priedų sąrašas. Bereikalingas galimybių studijų, investicinių projektų ir kitų pagrindimų rengimas, norint kaime nutiesti kelis metrus šaligatvio ar įrengti automobilių stovėjimo aikštelę.“

Ignalinos rajono savivaldybės administracijos, Strateginio planavimo ir investicijų skyriaus specialistė Rita Kardelienė: „Siekiant priemonių efektyvumo, manyčiau, svarbu priemonės taikyti tinkamai parinktas, kompleksiskai, subalansuotai.“

Zarasų verslo informacijos centro direktorė Daiva Kulienė: „Kuo daugiau europiniuose projektuose bus keliami reikalavimai verslininkams, norintiems teikti paraiškas, kuo daugiau bus įvairių apribojimų, „saugiklių“, tuo mažiau bus teikiama paraiškų, nes privačiam sektoriui, turio omeny smulkų ir vidutinį verslą, paprasčiausiai neapsimoka.“

Molėtų rajono savivaldybės mero pavaduotoja Rita Andreikėnienė: „Nepakankamai efektyvi ES regioninė politika, ypač mažiems rajonams. Neatsižvelgiama į rajono senėjimą, nedarbą, gyventojų pasiskirstymą.“

Anykščių rajono darbo biržos specialistas: „Daugiau lėšų reiktų skirti smulkiojo verslo išlaikymui bei jo plėtros skatinimui - tikslu kurti naujas darbo ir išlaikyti esamas.“

Zarasų verslo informacijos centro vadybininkas Evaldas Dumbravas: „Poveikio kol kas labai mažai, jį junta tik labai nedidelė grupė žmonių (kai kurie savivaldybės administracijos darbuotojai). Joks koregavimas nepadės. Darbo rinka ir jos stabilumas priklauso nuo vietinių darbdavių, o ES pinigai čia nepadės. Be to, jie dažniausiai tiesiog „pravalgomi“ rengiant visiškai bereikalingus mokymus ar kursus ir pan. Nors kai kurie tobulinimosi kursai tikrai naudingi, tačiau tik kai kurie.“

Zarasų rajono savivaldybės meras Arnoldas Abramavičius: „Infrastruktūros darbai (remontai, renovavimas) – paprastai sukuria darbo vietas tik projekto realizavimo metu. Atsakymai labai subjektyvūs, nes įvertinti poveiki darbo rinkai (tiek pasyvioms tiek aktyvioms priemonėms) reiktų faktiškai nagrinėti atskirai pagal kiekviena priemonę.“

VšĮ Utenos verslo informacijos centras, projektų administratorius Jeffrey Clarke: „Tiesą sakant, aukščiau pažymėti atsakymai yra pagrįsti tik asmenine patirtimi. Bendrauju su savivaldybės Ekonominės plėtros ir projektų valdymo skyriaus vedėju, tik tos pažinties dėka galiu atsakyti į klausimus. Sakyčiau, kad daugiau dėmesio turėtų būti skiriama viešinimui. Labai gali būti, kad ES regioninės politikos priemonės iš tiesų turi (turės) didelę įtaką, bet apie tai aš gaunu mažai informacijos. Formalios priemonės (pvz. lentos, laikraščio skelbimai ir pan.) – neveiksmingos. Reikia kryptingai ir kūrybiškai pateikti informacijos, kitaip žmonės lieka

neinformuoti. Kad būtų efektyvesni, siūlyčiau daugiau orientuotis į paprastus žmogelius. Labai dažnai paramos priemonės yra pritaikytos paramos priemonių administratorių patogumui, o ne galutiniam naudos gavėjui. Tai juo labiau sakytina apie darbo rinkai skirtas priemones. Reikia visų pirma žiūrėti į reikalą paprasto naudos gavėjo akimis, o ne iš aukščiau, kaip dažniausiai daroma. Reikėtų išsiaiškinti, ko reikia paprastiems žmonėms, o ne įstaigų vadovams. Vietoj grandiozinio projekto geriau daugybė mažų projektų. Tai jau būtų administracinis košmaras, bet nuo to būtų ženkliai daugiau naudos.“

Utenos rajono savivaldybės specialistas: „Didinti regiono administravimo kokybinį lygį, daugiau lėšų reikėtų skirti smulkiojo verslo išlaikymui bei skatinti jo plėtrą.“

Utenos apskrities viršininko administracijos spaudos atstovė Lolita Kaminskienė: „Užimtumą skatinančių programų poveikis yra minimalus, programa turėtų apimti platesnį gyventojų ratą. ES regioninės politikos įtaka darbo rinkai yra per menka. Vienas svarbiausių tikslų šiuo metu turėtų būti darbo vietų išsaugojimas ir naujų kūrimas.“

Utenos apskrities viršininko administracijos kultūros, sporto ir turizmo skyriaus vedėja Vyda Krasauskienė: „Reikia kiek galima suprastinti tvarką paramai gauti ir didesnio piliečio aktyvumo.“

Konkrečių priemonių analizė (tyrime buvo nagrinėti 2004-2006 metų ir 2007-2013 metų Struktūrinės paramos priemonės pagal Bendrąjį programavimo dokumentą ir Veiksmų programas) parodė, kad labai mažai priemonių ir tai ne konkrečiai, o pagal bendrus bruožus gali pretenduoti į regioninės politikos priemones darbo rinkai plėsti. Nors 2007-2013 metų Struktūrinės paramos Veiksmų programose išskirti Regioniniai centrai ir Probleminės teritorijos ir tai gali netiesiogiai įtakuoti darbo rinką, vis tiek nėra konkrečių priemonių darbo rinkai plėsti teikiant prioritetą regionams. Bandoma kreipti dėmesį į Užimtumo gairių numatytus tikslus atliekant paraiškų vertinimą, skiriami papildomi balai, jeigu projektuose dalyvauja žemos kvalifikacijos asmenys, asmenys virš 45 metų, projektas yra įgyvendinamas Regioniniame centre ar probleminėse teritorijose. Bet vėl galime pastebėti, kad projektai gali konkuruoti tarpusavyje, nes neaišku kas yra svarbiau ar vyresnių žmonių kvalifikacijos tobulinimas, ar projekto įgyvendinimas probleminėje teritorijoje, kur darbo vietos gali būti sukuriamos ir vyresnio amžiaus asmenims, ir moterims, taip daugiau prisidedant prie ES regioninės užimtumo politikos įgyvendinimo. Kadangi vertinimo metodų yra daug ir kaip buvo nustatyta pirmajame darbo skyriuje net kiekviena įgyvendinančioji institucija poveikį vertina kitaip, sunku nustatyti tikslų kiekybinį poveikį, bet įmanoma nustatyti bendrą kokybinį poveikį. Pagal mūsų atliktą tyrimą, nustatyta, kad Utenos regionui atiteko didžiausia paramos suma vienam apskrities gyventojui. Tai gali būti IAE uždarymo socialinių-ekonominių pasekmių mažinimo tikslų, bei santykinai nedideliame regiono gyventojų skaičiui. Be to, tai pat gali būti siejama su tuo, kad vieną iš

regiono savivaldybių (Visagino) turi labai didelį gyventojų tankį. Atlikus įgyvendintų Utenos regione projektų, skirtų darbo rinkos plėtrai, negalime teigti, kad BPD priemonės buvo tiesiogiai nukeipti į regionų darbo rinkų plėtrą, kitos priemonės turėjo įtaką darbo rinkai, bet poveikis konkrečiam regionui nebuvo būtinas reikalavimas, naudą gavo visi regionai nepriklausomai nuo konkretaus poreikio, nedarbo lygio ir kitų faktorių.

Apklausos rezultatai parodė, kad projektų vykdytojų ir ekspertų nuomonės yra subjektyvios, kartais net priešingos. Vieni respondentai kritiškiau, kiti optimistiškiau vertina pokyčius jų savivaldybės darbo rinkose. Savivaldybių administracijos yra geriau nusiteikę ir vertina ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai daugiau teigimai, negu neigiamai, privačių organizacijų atstovai turi ne itin gerą nuomonę. Nuomonių pasiskirstymą galima taisyti didinant respondentų skaičių, tam, kad nebūtų didelis nuokrypis, nors atlikus apklausą labai didelių nuokrypių nuo bendro regioninės nuomonės ir nebuvo. Be to, metodas leidžia identifikuoti konkrečios savivaldybės, ar konkrečios organizacijų grupės poreikius ir lūkesčius, konkretizuoja į ką turėtų būtų skirtas didesnis dėmesys tam, kad ES regioninė politika nukreipta darbo rinkas plėsti būtų efektyvi ir aktuali.

IŠVADOS

1. Egzistuoja kokybiniai ir kiekybiniai ES politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo metodai ir modeliai. Populiariausi yra makroekonominis modeliavimas (HERMIN, Litmod – apskaičiuota Lietuvai), antrinių šaltinių analizė, SMART metodika, ekspertų ir projektų vykdytojų apklausos, lyginamoji analizė, giluminiai interviu, vertinimas pagal horizontalius ir vertikalinius kriterijus.

2. ES Užimtumo gairėse nustatyta, kad regionuose turėtų būti siekiama 70 proc. bendro, ne mažiau kaip 60 proc. moterų ir 50 proc. vyresniojo amžiaus darbuotojų užimtumo lygio iki 2010 m. bei sumažintas nedarbas ir neveiklumas. Utenos regiono moterų užimtumas nuo 2003 m. pradėjo sparčiai didėti ir jau 2006-2007 metais pasiekė užsibrėžto tikslo (51 – 62,9 proc.). Bendras užimtumo lygis pradėjo sparčiai augti nuo 2004 metų, bet iki šiol nepasiekė užsibrėžto tikslo (57 – 65 proc.), 55-64 metų gyventojų užimtumo lygis auga, bet kol kas nepasiekė reikalaujamo minimumo. Nustatyta, kad Utenos regione nuo 2003 iki 2005 metų buvo žymus nedarbo lygio mažėjimas (15,3 – 6 proc.).

3. Utenos regiono respondentai labiausiai įvertino ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai dėl gyventojų tobulinimo kvalifikacijos lygio padidėjimo (3,54 iš 5), užimtumo netiesiogiai sukuriant darbo vietas padidėjimo (3,32) bei išplečiamų aktyvios darbo rinkos priemonių (3,21). Mažiausiai ES regioninė politika turėjo poveikį 55-64 metų gyventojų aktyvumui darbo rinkoje (1,26), profsajungų veiklai (2,03) bei mažai įtakojo vidutinį darbo užmokestį (2,49). Pagal pirmus du rodiklius (55-64 metų gyventojų užimtumas ir profsajungų veikla) visos savivaldybės bei organizacijos buvo vieningos ir pažymėjo juos, kaip turėjusius mažiausiai pokyčių dėl ES regioninės politikos. Geriausiai ES regioninės politikos priemonių poveikį darbo rinkai įvertino Ignalinos rajono savivaldybės specialistai ir savivaldybių administracijos specialistai, pesimistiškiausiai nusiteikę – Anykščių rajono savivaldybės ir privačių įmonių specialistai.

4. Anykščių respondentai geriausiai įvertino politikos poveikį darbo rinkai plečiant mokymų infrastruktūros tinklą (3,57), o blogiausiai - įtaką žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumui (2,15). Ignalinos rajono respondentai teigiamai įvertino užimtumą viešajame sektoriuje didėjimą (3,83), neigiamai – savarankiškai dirbančių asmenų skaičių didėjimui (2,33). Gyventojų kvalifikacijos tobulino galimybė buvo pažymėta tarp labiausiai pagerėjusių darbo rinkos rodiklių dėka ES regioninės politikos Molėtuose (3,50), Utenoje (3,94), Visagine (3,53), Zarasuose (3,29). Molėtuose blogiausiai įvertino ES regioninės politikos įtaką vidutiniam darbo užmokesčiui (2,00). Utenoje ir Visagine – užimtumą žuvininkystės ir žemdirbystės sferoje (2,29

ir 2,42). Zarasai mokymų infrastruktūros tinklo plėtrą pažymėjo kaip vieną iš nesėkmingų ES regioninės politikos poveikio padarinių (2,14).

5. Regiono savivaldybių administracijos optimistiškiausiai vertina ES regioninės politikos poveikį darbo rinkai. Administracijos ir verslo centrai kaip labiausiai iš įvykusių priemonių išskiria gyventojų kvalifikacijos tobulino galimybių plėtrą (3,73 ir 3,85). Darbo biržos ir privačios įmonės aukščiausiai įvertino aktyviųjų darbo rinkos priemonių plėtrą (4,00 ir 2,75). Iš mažiausiai pavykusių visos organizacijos pastebėjo 55-64 m. asmenų užimtumo didėjimą.

6. Tarp struktūrinės paramos regioninio planavimo priemonių patirtą, esamą arba laukiamą poveikį respondentų savivaldybių darbo rinkai, tarp labiausiai turinčių poveikį darbo rinkai, respondantai pažymėjo „Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“ (3,56) tarp mažiausiai turinčių poveikį – „Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas“ (2,44), žemiausiai 2007-2013 metų Struktūrinės paramos regioninio planavimo priemonių patirtą, esamą apie laukiamą poveikį darbo rinkai vertina Molėtų rajono savivaldybės respondantai ir verslo centrų specialistai, o geriausiai vertina Anykščių rajono savivaldybės respondantai ir savivaldybių administracijų atstovai.

7. Vertinant Utenos regiono savivaldybių ir organizacijų nuomonę apie 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemonių poveikį jų savivaldybių darbo rinkai, respondantai aukščiausiai vertina Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programą įgyvendinama pagal 2007–2013 m. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą, o žemiausiai – Baltijos jūros regiono tarpvalstybinio bendradarbiavimo programą. Utenos rajono savivaldybės ir Visagino savivaldybės administracijos geriausia vertina 2007-2013 metų teritorinio bendradarbiavimo priemones, nes faktiškai aktyviausiai jose dalyvauja. Blogiausia vertina Molėtų rajono savivaldybės administracija ir darbo biržų specialistai.

REKOMENDACIJOS

1. Turi būti numatytos konkrečios ES regioninės politikos priemonės darbo rinkai regionuose plėsti, vykdoma jų informacinė sklaida, jų įgyvendinimas neturi reikalauti papildomų išteklių. Priemonės negali konkuruoti tarpusavy liečiant tikslines grupes: turi būti nukreipti konkrečiai grupei konkrečioms problemoms spręsti.

2. Turi būti sukurta bendra visiems suprantama, prieinama ir vienodai reikalaujama ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai vertinimo metodologija: sąvokos, būdai, apibrėžiami turi būti vienodos įgyvendinančioms, tarpininkaujančioms ir kitoms institucijoms. Metodologijos taikymo priežiūrai ir sistematizavimui turi būti įsteigtas atskiras padalinys.

3. Kadangi kol kas kiti metodai neleidžia įvertinti ES regioninės politikos poveikį konkrečiam regiono darbo rinkai, siūloma taikyti projektų vykdytojų ir ekspertų apklausą. Metodas leidžia identifikuoti konkrečiam regiono, savivaldybės ar organizacijų grupės poreikius ir lūkesčius, konkretizuoja į ką turėtų būtų skirtas didesnis dėmesys tam, kad ES regioninė politika nukreipta darbo rinkas plėsti būtų efektyvi ir aktuali. Kad apklausos rezultatai būtų kokybiški ir atspindėtų tikrą situaciją, būtina kruopščiai atlikti respondentų atranką, pasirūpinti, kad klausimai būtų konkretūs, nedviprasmiški, kuo daugiau parinktų dalyvių atsakytų į klausimą.

4. Remiantis tyrimo rezultatais, rekomenduojama skirti daugiau dėmesio 55-64 metų amžiaus asmenų užimtumo didinimui, būtina kelti tarpininkavimo įdarbinant paslaugų efektyvumą.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Regioninės plėtros 2000 m. liepos 20 d. įstatymas Nr. VIII-1889// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298580; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
2. Lietuvos Respublikos Regioninės politikos įstatymas Nr. VIII-1889// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298580; prisijungimo laikas: 2009-12-01
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 9 d. nutarimas Nr. 725 „Dėl darbo jėgos migracijos šalies viduje skatinimo 2008–2010 metų programos patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=325071&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 416 „Dėl ekonominės migracijos reguliavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007–2008 metų plano patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=296517&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimas Nr. 575 “Dėl Lietuvos Regioninės politikos iki 2013 metų strategijos“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=256343&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 31 d. nutarimas Nr. 112 “Dėl probleminių teritorijų“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291746&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1269 “Dėl regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007–2010 metų programos“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=310272&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
8. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl profesinio mokymo regionuose infrastruktūros suaugusiems asmenims ir jaunimui plėtojimo koncepcijos patvirtinimo“// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=320812&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
9. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija Lietuvos mokslų akademija. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija// <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/VIRS/Ūkio%20strategija/galutine040121.doc>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
10. Background details and essential information about the European Union. Užimtumas// <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/lithuanian/C22/95/>; prisijungimo laikas: 2009-10-10.
11. Bagdonavičius J., Vaitelienė A. Statistikos metodai socialiniuose-ekonominiuose tyrimuose. - Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007. P.
12. Bagdzevičienė R., Krišpinovičius S., Rutkauskas A. V. ir kt. Regionų ekonomikos plėtotės strategija// <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/11.%20regionu%20ekonomikos%20pletotes%20strategija.doc>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

13. Bayar A. Study on the Economic Impacts of Convergence Interventions (2007-2013)// http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/lithuania_tfp_062007.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-10.
14. Bendras darbas regiono labui: 2007-2013 metų regioninė politika//http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-19.
15. Bilevičienė T. Statistika, teorinė medžiaga//http://tbilev.home.mruni.lt/?page_id=3; prisijungimo laikas 2009-10-18.
16. Blanchard O. Makroekonomika. - Vilnius: Tyto alba, 2007.
17. Bradley J. and etc. Analysis of the Impact of Cohesion Policy: A note explaining the HERMIN based simulations // http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/study_en.htm; prisijungimo laikas: 2009-11-05.
18. Brazas A. Europos Sąjungos Struktūriniai fondai ir regioninė politika. - Vilnius: Pradai, 1999.
19. Buckaitė I. Įsidarbinimo galimybių barometras Lietuvoje// <http://www.pmmc.lt/refernet/docs/Cedefop-Info-job-barometer-LT.doc>; prisijungimo laikas: 2009-10-18.
20. Commission of the European communities. Integrated guidelines for growth and jobs (2008-2010)// http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-report-integrated-guidelines_en.pdf; prisijungimas: 2009-12-01.
21. Dambrauskienė G., Mačernyte-Panomariovienė I. TDO ir Lietuva: Konvencijų priėmimas, ratifikavimas, vykdymas. - Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2001.
22. Darbo jėga, užimtumas ir nedarbas 2004–2008. Statistikos departamento leidinių katalogas// http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/list/?cat_y=2&cat_id=3; prisijungimo laikas: 2009-10-02.
23. EURES - tinklas, padedantis darbuotojams peržengti sienas//http://www.ldb.lt/eures/index.aspx?page=/lt/apie_eures/&menu_id=202; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
24. Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato informacija. EGF - Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas//<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=326&langId=lt&gclid=CNGx09zWxZ4CFQUUzAodPVxgqQ>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
25. Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato informacija. Programa PROGRESS//<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327&langId=lt>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
26. Europos Sąjungos Tarybos rekomendacija „Dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių atnaujinimo 2009 m. ir dėl valstybių narių užimtumo politikos įgyvendinimo“//<http://register.consilium.europa.eu/pdf/lt/09/st06/st06638.lt09.pdf>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
27. Europos Sąjungos portalas. Gerovės skirtumų mažinimas// http://europa.eu/pol/reg/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2009-10-02.
28. Europos Sąjungos portalas. Užimtumas ir socialiniai reikalai// http://europa.eu/pol/socio/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

29. Europos Sąjungos struktūrinė parama. BVP įgyvendinimo ataskaitos// http://www.esparama.lt/lt/bpd/BPD_ataskaitos/regionai; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
30. Europos Sąjungos struktūrinė parama. Projektų žemėlapis// <http://www.esparama.lt/lt/bpd/zemelapis>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
31. Europos Sąjungos struktūrinės paramos regioninės plėtros aspektas// <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/vykdytojams/vykdymas/regioninis>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
32. Grūmadas A. ES struktūrinė parama Lietuvai 2007-2013 m. regioninis aspektas// http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m._medis/renginiai/files/VRM.ppt; prisijungimo laikas: 2009-10-01.
33. Jakutis A., Petraškevičius V., Stepanovas A. ir kt. Ekonomikos teorijos pagrindai. - Kaunas: Smaltijos leidykla, 2000.
34. Jones C. Europos Sąjungos regionų komitetas. Skatinti verslumą: Regionų komitetas įsteigė Verslaus Europos regiono apdovanojimą//<http://www.cor.europa.eu/pages/PressTemplate.aspx?view=detail&id=51e25b26-7670-43cf-a90e-e110ce9c8037>; prisijungimo laikas: 2009-10-02.
35. Kilijonienė A., Simonavičienė Ž. Regioninės politikos įgyvendinimo vertinimo metodologija//http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_13923137.N_4_33.PG_11-18/DS.002.0.02.ARTIC; prisijungimo laikas: 2009-10-01.
36. Lietuvos darbo birža. Įgyvendinami Europos sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai// http://www.ldb.lt/Informacija/ESParama/Puslapiai/esf_projektai.aspx; prisijungimo laikas: 2009-10-03.
37. Lietuvos darbo biržos Darbo pasiūlos ir paklausos skyrius. Darbo rinkos prognozė 2009 metams//http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/metine_prognoze.aspx; prisijungimo laikas: 2009-10-20.
38. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Tyrimas „Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams“// http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/tyrimas_migracija_pagrindines_priezastys_ir_gaires_pokyciams/3324; prisijungimo laikas: 2009-10-11.
39. Mačys G. Regionų ekonomika, politika ir valdymas Lietuvoje. - Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2005.
40. Martinkus B, Sakalas A., Savanevičienė A. Darbo išteklių ekonomika ir valdymas. - Kaunas: Technologija, 2000.
41. Medaiskis T., Biliūnaitė L., Dobravolskas A. ir kt. Socialinės apsaugos plėtotės ir užimtumo ekonominių veiksnių strategija//, <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/14.%20socialines%20apsaugos%20pletotes%20ir%20uzimtumo%20ekonominiu%20veiksniu%20strategija.doc>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
42. Mileška A. Ką žinote apie darbo rinką, ir ar reikia ja domėtis?// <http://akademija.manager.lt/blog/category/darbo-rinka/page/3>; prisijungimo laikas: 2009-10-02.
43. Nacionalinė bendroji strategija: Lietuvos 2007–2013 metu Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti// http://www.esparama.lt/ES_Paramam/strukturines_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/Strategija_2007-03-30.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
44. Nakrošis V., Jarmalavičiūtė N, Burakienė D. Ką ir kaip mes vertiname? Trumpai apie Europos sąjungos finansuojamų programų vertinimą// http://www.esparama.lt/es_paramam/pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Leidiny_KA_KAIP_IR_KODEL_VERTINAME.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

45. Navickas V. Europos Sąjungos rinkų ypatumai. - Kaunas: Technologija, 2005.
46. Probleminės teritorijos//<http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=216>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
47. Regionai ir miestai siekia, kad ekonomika augtų, o užimtumas didėtų: 2007–2013 m. sanglaudos ir regioninės politikos reglamentų apžvalga// http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/memo_lt.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-02.
48. Regioniniai centrai// <http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=208>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
49. Regioninės plėtros planavimo dokumentai. Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programa//<http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=170>; prisijungimo laikas 2009-12-01.
50. Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo 2007-2010 metų programa. // <http://www.vrm.lt/nrp/index.php?id=170>; prisijungimo laikas: 2009-10-01.
51. Snieška V., Baublienė V., Bernatonytė D. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2002.
52. Snieška V., Baumilienė V., Čiburienė J. ir kt. Makroekonomika. - Kaunas: Technologija, 2005.
53. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinis pranešimas// <http://www.socmin.lt/index.php?132610553>; prisijungimo laikas 2009-12-01.
54. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvos regionų portretas// http://regionai.stat.gov.lt/start_lt.html; prisijungimas: 2009-12-01.
55. Strategijos, programos, studijos, Lisabonos strategijos įgyvendinimo klausimai// <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/lisabona.php>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
56. UAB „Ekonominė konsultacijos ir tyrimai“. Tyrimas „Integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikai 2002-2006 metais (ex-post) vertinimas“ galutinė ataskaita// http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/GALUTINE_ATASKAITA_ex_post_tyrimas.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-12.
57. UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“. Būsimų Europos Sąjungos Struktūrinių fondų paramos sričių vertinimo galutinė ataskaita// http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Busimu_paramos_sriciu_vertinimas.pdf; prisijungimo laikas 2009-10-19.
58. Utenos apskrities viršininko administracija. Regioninė projektų atranka 2007-2013 m.// [http://www.utena.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/ES%20parama%20regionui/REGIONINE%20PROJEKTU%20ATRANKA%20\(2007-2013\)\(12\).pdf](http://www.utena.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/ES%20parama%20regionui/REGIONINE%20PROJEKTU%20ATRANKA%20(2007-2013)(12).pdf); prisijungimo laikas 2009-12-01.
59. Utenos apskrities viršininko administracija. Utenos apskritis.// <http://www.utena.aps.lt/ava/selectPage.do;jsessionid=9968875A9B07687185F71E4EEC3BFE33?docLocator=08DCF0FE2E5711D999C8746164617373&inlanguage=lt&pathId=1>; prisijungimo laikas: 2009-12-01.
60. VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, Centre for Strategy & Evaluation Services. ES programų Lietuvoje priežiūros gaires Struktūrinių fondų intervencijų poveikį užimtumui tyrimas// http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/prieziuros_rodikliu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-18.

61. VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo

tyrimas//http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

62. VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. ES struktūrinės paramos vertinimo metodų gairės//http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Vertinimo_metodu_gaires.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

63. VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimas įsisavinant Europos Sąjungos struktūrinę paramą vertinimo ataskaita//http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/files/HP_ataskaita_2008.03.31_FINAL.pdf; prisijungimo laikas: 2009-12-01.

Ščiurova O. Europos Sąjungos regioninės politikos įtaka Utenos regiono darbo rinkai / Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. G. Kazėnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Strateginio valdymo ir politikos fakultetas, 2009. – 79 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe atlikta ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo problemos analizę ir remiantis tyrimo duomenimis pasiūlyti vertinimo metodai, pateiktos rekomendacijos. Pirmoje darbo dalyje pateikta Lietuvos bei užsienio autorių literatūros apžvalgą tiriamą temą, aptartos pagrindinės sąvokos, aprašytos ES ir Lietuvos regioninės politikos įgyvendinimo priemonės darbo rinkai, analizuojami ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo metodai ir modeliai, pasiūlyta problemos sprendimo metodiką. Antroje darbo dalyje atlikta ES regioninės politikos priemonių poveikis Utenos darbo rinkai analizė bei tyrimas tarp Utenos regiono savivaldybių administracijų, teritorinių darbo biržų, verslo centrų ir privačių įmonių, kuriuo metu buvo įvertinta ES regioninės politikos įtaka Utenos regiono darbo rinkai.

Pagrindinės sąvokos: darbo rinka, ES regioninė politika.

Ščiurova O. The influence of regional policy of European Union on Utena region labour market / Masters final paper in. Supervisor G. Kazėnas. – Vilnius: Faculty of Strategic management and policy, Mykolas Romeris University, 2009. - 79 p.

ANOTATION

Masters final paper defines EU regional policy to region labour market and describes a problem of influence evaluation. The paper is based on research data, recommendations are given. The first part presents the review of Lithuanian and foreign literature concerned with the issue. Main concepts are discussed; EU and Lithuanian regional policy implementation measures applicable to the labour market are described; methods and models used to assess EU regional policy influence on labour market are analyzed, the optimistic solution of influence evaluation is chosen. The second part presents the research which analyzed the EU regional policy influence on Utena labour market. Data was taken from Utena region municipal administrations, business centers and private organizations.

Key words: labour market, EU regional policy.

Ščiurova O. Europos Sąjungos regioninės politikos įtaka Utenos regiono darbo rinkai / Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. G. Kazėnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Strateginio valdymo ir politikos fakultetas, 2009. – 79 p.

SANTRAUKA

Tyrimo aktualumas. Skatinti augimą ir užimtumą visuose Europos Sąjungos regionuose – svarbiausias 2007–2013 m. sanglaudos politikos ir jos priemonių uždavinys.

Tyrimo problema. Dažnai yra sunku įvertinti ar tam tikri pokyčiai darbo rinkoje yra susiję su ES parama, ar tai yra natūralios ekonominės raidos rezultatas.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Europos Sąjungos regioninės politikos įtaką Utenos darbo rinkai remiantis kokybine ekspertų apklausa.

Tyrimo uždaviniai: išanalizuoti mokslinę literatūrą, nagrinėjančią ES regioninės politikos įtaką darbo rinkai, išanalizuoti teorinius ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo metodus ir modelius. Remiantis atlikta analize parinkti ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo metodiką, atlikti ES regioninės politikos įtakos Utenos regiono darbo rinkai analizę.

Tyrimo hipotezė – nedaugelis Europos Sąjungos regioninės politikos priemonių gali pretenduoti į konkrečias regioninės politikos priemones darbo rinkai plėsti, šios priemonės nėra specifinės ir aiškios, dėl to poveikis darbo rinkai sunkiai apibrėžiamas.

Tyrimo metodai – mokslinės literatūros analizė ir sintezė, palyginimas, apibendrinimas, statistinių duomenų analizė, kiekybinio apdorojimo metodai, anketavimas.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Nustatyta, kad darbe iškelta hipotezė yra pagrįsta, atsižvelgiant į realiąją situaciją. Remiantis atliktu tyrimu, paaiškėjo, kad nei vienas iš esamų metodų negali tiksliai atspindėti ES regioninės politikos poveikį regiono darbo rinkai, todėl turi būti numatytos konkrečios ES regioninės politikos priemonės darbo rinkai regionuose plėsti bei sukurta bendra visiems suprantama, prieinama ir vienodai reikalaujama ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai vertinimo metodologija.

Tyrimo struktūra. Pirmoje darbo dalyje pateikta Lietuvos bei užsienio autorių literatūros apžvalga tiriamą temą, aptartos pagrindinės sąvokos, aprašytos ES ir Lietuvos regioninės politikos įgyvendinimo priemonės darbo rinkai, analizuojami ES regioninės politikos poveikio darbo rinkai įvertinimo metodai ir modeliai, pasiūlyta problemos sprendimo metodika, o antroje darbo dalyje atliktas tyrimas, kuriuo metu buvo įvertinta ES regioninės politikos įtaka Utenos regiono darbo rinkai.

Pagrindinės sąvokos: darbo rinka, ES regioninė politika.

Ščiurova O. The influence of regional policy of European Union on Utena region labour market / Masters final paper in. Supervisor G. Kazėnas. – Vilnius: Faculty of Strategic management and policy, Mykolas Romeris University, 2009. - 79 p.

SUMMARY

Relevance of research. The most important objective of 2007-2013 cohesion policy and its adopted measures is to boost employment and encourage its growth.

Problem of research. It is often difficult to establish whether certain changes of the labour market should be attributed to the EU funding policies or whether they constitute the result of the natural economic development.

Target of research. To analyze the influence of European Union regional policy on Utena region labour market based on qualitative expert polls data.

Objectives of research. To review scientific literature dealing with EU regional politics affecting labour market; to analyze theoretical methods and models of assessment of such processes; on the basis of conducted survey to select the optimal model and to conduct analysis of EU regional politics influence on Utena labour market using that model.

Hypothesis of research. Few of the European Union's regional policy measures applied to specific regional policies to expand the labour market, they are not specific and clear, therefore the policy's effect on the labour market is difficult to define.

Methods of research. Analysis and synthesis of scientific literature, comparison, generalization, statistical data assessment, statistical data analysis, quantitative processing methods, public surveys and interviews.

Results and conclusions of Research. It has been established that the proposed hypothesis is partly justified with regard to the actual situation. According to the conducted research, none of the presently available methods can exactly reflect the influence of the EU regional policy on the regional labour market; therefore specific measures in the field have to be developed and established to enable the growth of the existing labour market in the region; a unified assessment technique to analyze EU regional policy influence on labour market should be created, a method fully understood to all, equally accessible and necessary.

Structure of Research. The first part presents the review of Lithuanian and foreign literature concerned with the issue. Main concepts are discussed, EU and Lithuanian regional policy implementation measures applicable to the labour market are described; methods and models used to assess EU regional policy influence on labour market are analyzed, deals with the

proposed solution technique. The second part presents the research which analyzed the EU regional policy influence on Utena labour market.

Key words: labour market, EU regional policy.

PRIEDAI

Regioninio planavimo priemonės

PRIEMONĖ "VP1-4.1-VRM-04-R Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas"
PRIEMONĖ "VP1-4.2-VRM-02-R Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai / trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai"
PRIEMONĖ "VP1-4.2-VRM-04-R Teritorijų planavimas"
PRIEMONĖ "VP2-3.1-IVPK-05-R Elektroninė demokratija: regionai"
PRIEMONĖ "VP2-3.1-IVPK-08-R Elektroninės valdžios paslaugos: regionai"
PRIEMONĖ "VP2-3.1-IVPK-11-R Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai"
PRIEMONĖ "VP2-4.4-SM-02-R Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra"
PRIEMONĖ "VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra"
PRIEMONĖ "VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra"
PRIEMONĖ "VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą"
PRIEMONĖ "VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas"
PRIEMONĖ "VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas"
PRIEMONĖ "VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose"
PRIEMONĖ "VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas"
PRIEMONĖ "VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas"
PRIEMONĖ "VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas"
PRIEMONĖ "VP3-2.1-SAM-09-R Krizių intervencijos centrų įkūrimas"
PRIEMONĖ "VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra"
PRIEMONĖ "VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalių daugiafunkcių centrų kaimo vietovėse steigimas"
PRIEMONĖ "VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas"
PRIEMONĖ "VP3-2.2-ŠMM-09-R Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas"
PRIEMONĖ "VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra"
PRIEMONĖ "VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu"

Šaltinis: Grūmadas, A., Vidaus reikalų ministerija.

2 PRIEDAS

Darbo rinką charakterizuojančių rodiklių prognozavimas pagal HERMIN metodiką

Metai	Rodiklis KTRNR_pdif – procentinis prieaugis žmogiškojo kapitalo rinkoje, kuris rodo kiek dėl ES SF lėšų padidės/sumažės rinką daugiau negu be paramos	Rodiklis L_pdif – užimtumo procentinis prieaugis, kuris rodo kiek dėl ES SF lėšų padidės/sumažės užimtumas daugiau negu be paramos	Rodiklis L_dif – užimtumo absoliutinis prieaugis, kuris rodo kiek dėl ES SF lėšų padidės/sumažės užimtumas daugiau negu be paramos, matuojamas tūkstančiais žmonių	Rodiklis UR_dif – nedarbo lygio procentinis padidėjimas/sumažėjimas, kuris rodo kiek dėl ES SF lėšų padidės/sumažės nedarbo lygis daugiau negu be paramos
Scenarijus A – visi ES SF pinigai bus įsisavinti iki 2013 metų.				
2003	0,00	0,00	0,00	0,00
2004	0,25	0,44	6,30	-0,39
2005	0,66	0,76	11,09	-0,70
2006	1,04	0,85	12,39	-0,78
2007	3,47	4,86	70,24	-4,41
2008	5,68	5,44	78,23	-4,91
2009	6,97	4,34	62,06	-3,89
2010	8,20	4,62	65,80	-4,13
2011	9,38	4,89	69,39	-4,35
2012	10,51	5,16	73,05	-4,58
2013	11,59	5,42	76,51	-4,80
2014	11,01	2,29	32,32	-2,03
2015	10,46	2,17	30,53	-1,92
2016	9,94	2,05	28,87	-1,81
2017	9,44	1,97	27,71	-1,74
2018	8,97	1,90	26,68	-1,67
2019	8,52	1,83	25,73	-1,61
2020	8,09	1,76	24,85	-1,56
Scenarijus B – kadangi ES SF paramos įsisavinimui galioja N+2 taisyklė, pinigai bus įsisavinti iki 2015 metų				
2003	0,00	0,00	0,00	0,00
2004	0,25	0,44	6,30	-0,39
2005	0,66	0,76	11,09	-0,70
2006	1,04	0,85	12,39	-0,78
2007	2,34	2,75	39,79	-2,50
2008	4,10	4,17	59,97	-3,76
2009	5,19	3,44	49,29	-3,09
2010	6,23	3,69	52,66	-3,30
2011	7,24	3,95	56,04	-3,52
2012	8,06	3,89	55,11	-3,46
2013	8,76	3,91	55,18	-3,46
2014	9,73	4,71	66,45	-4,17
2015	10,58	4,81	67,67	-4,25
2016	10,05	2,16	30,40	-1,91
2017	9,55	2,05	28,86	-1,81
2018	9,07	1,95	27,42	-1,72
2019	8,62	1,88	26,42	-1,66
2020	8,19	1,81	25,51	-1,60
Scenarijus C – panašus į A, tik numatoma, kad 2007-2013 metų programavimo periodo lėšos bus pradėtos įsisavinti nuo 2010 metų				
2003	0,00	0,00	0,00	0,00
2004	0,25	0,44	6,30	-0,39
2005	0,66	0,76	11,09	-0,70
2006	1,04	0,85	12,39	-0,78

2 PRIEDO TĘSINYS

2007	1,91	1,94	28,08	-1,76
2008	2,68	2,10	30,15	-1,89
2009	2,55	0,56	8,01	-0,50
2010	3,78	3,24	46,15	-2,90
2011	4,96	3,54	50,32	-3,16
2012	6,09	3,85	54,59	-3,42
2013	8,60	7,07	99,83	-6,26
2014	9,62	4,86	68,51	-4,30
2015	10,60	5,11	71,99	-4,52
2016	10,07	2,20	30,97	-1,94
2017	9,57	2,09	29,36	-1,84
2018	9,09	1,98	27,87	-1,75
2019	8,64	1,91	26,84	-1,68
2020	8,21	1,84	25,92	-1,63
Scenarijus D – pilnai remiamas N+2 taisykle, pinigai pradedami įsisavinti tik 2006 metais ir iki 2015 metų				
2003	0,00	0,00	0,00	0,00
2004	0,00	0,00	0,00	0,00
2005	0,00	0,00	0,00	0,00
2006	0,00	0,00	0,00	0,00
2007	0,44	0,83	12,03	-0,75
2008	1,46	2,14	30,76	-1,93
2009	2,70	2,93	41,88	-2,63
2010	3,88	3,23	46,01	-2,89
2011	5,02	3,53	50,11	-3,14
2012	5,96	3,50	49,61	-3,11
2013	6,78	3,54	50,04	-3,14
2014	7,86	4,38	61,68	-3,87
2015	8,81	4,49	63,19	-3,96
2016	8,37	1,85	26,02	-1,63
2017	7,95	1,75	24,64	-1,55
2018	7,55	1,66	23,35	-1,46
2019	7,18	1,60	22,47	-1,41
2020	6,82	1,54	21,68	-1,36

N+2 taisyklė taikoma metams pasibaigus: konkreitiems metams skirtos kiekvieno Europos Sąjungos struktūrinio fondo lėšos turi būti įsisavintos ir deklaruotos Europos Komisijai per einamuosius bei ateinančius dvejus metus

Visi rodikliai yra originalus pagal HERMIN modelį

Šaltinis: Analysis of the Impact of Cohesion Policy: A note explaining the HERMIN-based simulations

3 PRIEDAS

Darbo rinką charakterizuojančių rodiklių prognozavimas pagal ECOMOD metodiką

The “past profile scenario” assumes that structural and cohesion funds are spent following the average profile of six countries¹ that received funds during 2000-2006

Labour market effects	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
National employment	0.87	2.03	2.71	3.13	3.74	4.28	4.99	6.25	7.11	6.71	7.56	8.26	8.88	9.45
Number of unemployed	-5.06	-11.69	-15.51	-17.87	-21.28	-24.24	-28.13	-34.88	-39.40	-37.29	-41.71	-45.29	-48.37	-51.18
Active population	0.14	0.33	0.45	0.53	0.64	0.74	0.89	1.15	1.35	1.25	1.45	1.62	1.78	1.93
Unemployment rate (%)	11.76	10.91	10.43	10.13	9.70	9.32	8.83	7.98	7.41	7.68	7.12	6.68	6.29	5.94
Unemployment rate (% points difference with BAU)	-0.64	-1.49	-1.97	-2.27	-2.70	-3.08	-3.57	-4.42	-4.99	-4.72	-5.28	-5.72	-6.11	-6.46

The “worst case scenario” (n+3/n+2) is based on the programming prices expenditures but assumes that the structural and cohesion funds are spent with a delay during 2010-2015. Therefore, the annual expenditures profile is more ‘bunched’ than in the past profile of six countries scenario, reaching a peak in 2013.

Labour market effects	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
National employment	0.00	0.00	0.00	2.19	2.50	3.01	5.75	5.07	6.11	5.46	6.35	7.07	7.69	8.26
Number of unemployed	0.00	0.00	0.00	-12.55	-14.35	-17.17	-32.18	-28.55	-34.11	-30.66	-35.40	-39.18	-42.38	-45.27
Active population	0.00	0.00	0.00	0.36	0.41	0.50	1.04	0.90	1.12	0.98	1.17	1.34	1.48	1.62
Unemployment rate (%)	12.40	12.40	12.40	10.80	10.58	10.22	8.32	8.78	8.08	8.51	7.92	7.44	7.04	6.68
Unemployment rate (% points difference with BAU)	0.00	0.00	0.00	-1.60	-1.82	-2.18	-4.08	-3.62	-4.32	-3.89	-4.48	-4.96	-5.36	-5.72

The “programming prices scenario” assumes that the structural and cohesion funds are spent as planned, during 2007-2013.

Labour market effects	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
National employment	2.96	3.17	3.60	4.25	5.07	6.03	7.08	6.23	7.19	7.96	8.62	9.22	9.79	10.33
Number of unemployed	-16.94	-18.08	-20.50	-24.06	-28.55	-33.71	-39.25	-34.74	-39.77	-43.76	-47.10	-50.06	-52.80	-55.40
Active population	0.50	0.53	0.61	0.74	0.90	1.10	1.34	1.15	1.36	1.55	1.71	1.87	2.02	2.18
Unemployment rate (%)	10.25	10.10	9.80	9.35	8.78	8.13	7.43	8.00	7.37	6.87	6.45	6.08	5.74	5.41
Unemployment rate (% points difference with BAU)	-2.15	-2.30	-2.60	-3.05	-3.62	-4.27	-4.97	-4.40	-5.03	-5.53	-5.95	-6.32	-6.66	-6.99

The “Lisbon scenario” assumes that the annual use of the funds follow the same pattern as the past profile scenario. However, the allocation of the structural funds between fields of intervention is different (see Table 6). A part of the expenditures on infrastructure is shifted to the productive environment and human resources.

Labour market effects	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
National employment	0.87	2.03	2.71	3.12	3.73	4.26	4.96	6.21	7.06	6.65	7.49	8.18	8.80	9.36
Number of unemployed	-5.06	-11.68	-15.48	-17.80	-21.18	-24.10	-27.94	-34.65	-39.14	-36.95	-41.34	-44.89	-47.95	-50.74
Active population	0.14	0.33	0.45	0.52	0.64	0.74	0.88	1.14	1.33	1.24	1.43	1.60	1.76	1.91
Unemployment rate (%)	11.76	10.92	10.43	10.14	9.71	9.34	8.86	8.01	7.45	7.72	7.17	6.73	6.34	5.99
Unemployment rate (% points difference with BAU)	-0.64	-1.48	-1.97	-2.26	-2.69	-3.06	-3.54	-4.39	-4.95	-4.68	-5.23	-5.67	-6.06	-6.41

The “co-financing scenario” assumes the same annual expenditure profile as the past profile scenario. The co-financing rate is assumed to be 25 per cent. The co-financing of

structural and cohesion funds is financed through an increase in the personal income taxes. The budget deficit to the GDP ratio is kept at the same level as in the past profile scenario. The allocation between the fields of intervention is the same as in the past profile scenario.

Labour market effects	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
National employment	0.95	2.22	3.01	3.55	4.30	4.98	5.84	7.26	8.29	8.12	9.08	9.86	10.53	11.14
Number of unemployed	-6.24	-14.47	-19.30	-22.22	-26.29	-29.70	-34.14	-41.94	-46.96	-44.10	-48.93	-52.74	-55.93	-58.76
Active population	0.06	0.15	0.25	0.35	0.50	0.68	0.89	1.16	1.44	1.64	1.89	2.10	2.29	2.47
Unemployment rate (%)	11.62	10.59	9.98	9.61	9.09	8.66	8.09	7.12	6.48	6.82	6.22	5.74	5.34	4.99
Unemployment rate (% points difference with BAU)	-0.78	-1.81	-2.42	-2.79	-3.31	-3.74	-4.31	-5.28	-5.92	-5.58	-6.18	-6.66	-7.06	-7.41

Šaltinis: Study on the Economic Impacts of Convergence Interventions (2007-2013)

4 PRIEDAS

Užimtumo rodiklių skaičiavimo metodika pagal įgyvendinančias institucijas

<p>Centrinė projektų valdymo agentūra – CPVA</p>	<p>Viena detaliausiai apibrėžusi užimtumo rodiklius įgyvendinanti institucija. Paramos gavėjams rodikliai buvo aiškinami daugiausiai per mokymus, taip pat pateikiant bendrai sukurtą darbo vietų rodiklio pagrindimo lentelę prie tarpinės ir galutinės ataskaitos. Bendrai sukurtos darbo vietos CPVA administruojamų projektų atveju buvo suskirstytos į tris grupes: darbo vieta pagal rangos sutartį, darbo vieta pagal paslaugų sutartį ir projektą administruojantys darbuotojai. Skaičiuojant rodiklį registruojamas šių darbuotojų skaičius bei darbo valandos. Jei darbo valandų suskaičiuoti negalima (pvz., audito sutartis sudaryta ne valandinio įkainio principu), tuomet fiksuojama paslaugų sutarties trukmė. Viena nuolatinė bendrai sukurta darbo vieta yra ≥ 1040 val. darbo, arba taikant 40 val. per savaitę laiką ≥ 26 darbo savaitių darbo. Esant trumpesniam darbo laikui, laikinos darbo vietos konvertuojamos į nuolatinės darbo vietas su trupmenine dalimi (pvz., 520 val. darbo sudaro 0,5 bendrai sukurtos darbo vietos). 5. Papildomos darbo vietos apibrėžiamos kaip darbo vietos, sukurtos vykdytojo organizacijoje po projekto. Jos taip pat yra skaičiuojamos išdirbto laiko pagrindu pagal aukščiau aprašytą taisyklę.</p>
<p>Aplinkos projektų valdymo agentūra</p>	<p>APVA bendrai sukurtų darbo vietų rodiklį detalizavo pagal Finansų ministro įsakymą. Šis įsakymas buvo tiesiogiai siunčiamas BPD projektų vadovams, tačiau labiau nedetalizuotas. Paramos gavėjai rodiklių skaičiavimo klausimais daugiausiai konsultuojami telefonu. Užimtumo rodikliai APVA pateikiami su tarpine ir galutine projekto vykdymo ataskaita. Užimtumo rodikliai pagrindžiami ataskaitose arba mokėjimų prašymuose tekstu, kurio privaloma struktūra nenumatyta. Pateiktų rodiklių patikimumo kontrolė atskirai nevykdoma, ji yra bendros projekto priežiūros, kurią atlieka APVA projektų vadovai, dalis. Į bendrai sukurtų darbo vietų rodiklį, skaičiuojamą APVA, paprastai įeina projektą administruojantis personalas (jei projektas buvo administruojamas iš struktūrinių fondų), paslaugų teikėjai, rangovai, subrangovai. Jų darbo laikas skaičiuojamas valandiniu pagrindu, kaip ir CPVA - 1040 darbo valandų sudaro vieną darbo vietą. Nepaisant to, kad APVA rodiklis buvo skaičiuojamas Finansų ministro įsakymo pagrindu, praktikoje atsirado naujų sukurtų papildomų darbo vietų interpretacijų. Papildomai sukurtoms darbo vietoms priskiriamos tos darbo vietos, kurios buvo sukurtos neplanuotai.</p>
<p>Lietuvos verslo paramos agentūra</p>	<p>LVPA užimtumo rodiklius skaičiavo taip pat Finansų ministro įsakymo pagrindu. Darbo vietų rodikliai yra renkami vieną kartą metuose su papildoma ataskaita. Rodikliai pagrindžiami įrodančiais dokumentais nebuvo, kokybės kontrolė – nevykdoma. Duomenys apie darbo vietas iš projektų yra renkami 5 metus po projekto pabaigos (kai kuriais atvejais, po sutarties pasirašymo). Konsultacijos dėl rodiklių vyksta dažniausiai telefonu. LVPA į Finansų ministro įsakyme pateikiamą papildomų darbo vietų rodiklio aiškinimą įtrauk. papildomą sąlygą - „projekto vykdytojo surinktais duomenimis projekto įgyvendinimo metu ne projekto vykdytojai, dalyvavę įgyvendinant projektą, t.y. rangovai, tiekėjai, konsultantai, auditoriai ir pan.“ Taigi, priešingai nei CPVA, LVPA pagal paslaugų ir rangos sutartis dirbančius asmenis skaičiuoja kaip sukurtų papildomų darbo vietų rodiklį. Bendrai sukurtas darbo vietas sudaro tik tos vietos, kurios yra sukurtos specialiai projektui administruoti arba vykdyti. Jei projektą administruojanti ar vykdanči komanda nebuvo specialiai samdoma arba naujai įdarbinama, tai šios darbo vietos yra priskiriamos išsaugotoms darbo vietoms. Išsaugotos darbo vietos nei prie rezultato, nei prie poveikio lygmens rodiklių nėra priskiriamos. Darbo vietos daugeliu atveju apvalinamos iki vieneto ir jų skaičiavimui dažniausiai nėra taikomas išdirbto laiko principas, nors jis ir nurodytas papildomos ataskaitos pildymo instrukcijose</p>

4 PRIEDO TĘSINYS

<p>Nacionalinė. mokėjimo agentūra</p>	<p>NMA skaičiuodama sukurtas darbo vietas nesivadovavo Finansų ministro įsakymu. Užimtumo rodiklių skaičiavimo pagrindas yra Žemės ūkio ministerijos išaiškinimas. Pirmą kartą užimtumo rodikliai suskaičiuojami po galutinės projekto vykdymo ataskaitos pateikimo. Projektų duomenys, susiję su darbo vietomis, teikiami penkerius metus po sutarties pasirašymo. Vadinasi, nebaigtiems projektams sukurtų darbo vietų rodikliai nėra skaičiuojami. Darbo vietų pagrindimai pateikiami tik tais atvejais, kai už darbo vietas BPD priemonei buvo skiriami papildomi balai. Atskira rodiklių kokybės kontrolė nevykdoma. Priešingai nei kitų įgyvendinančių institucijų atveju, NMA administruojamų BPD priemonių paramos gavėjai darbo vietų rodiklių patys neskaičiavo. Šie rodikliai buvo apskaičiuojami agentūroje pagal paramos gavėjų pateiktus duomenis. NMA bendrai sukurtų (t. y. sukurtų/išlaikytų) darbo vietų rodiklį skaičiuoja kaip darbo vietų skaičių projekto vykdytojo organizacijoje teikiant projekto paraišką. Papildomų (t. y. sukurtų/išlaikytų papildomų) darbo vietų rodiklis vertinamas kaip skirtumas tarp projekto vykdytojo organizacijoje arba ūkyje esančių darbo vietų skaičiaus teikiant paraišką ir darbo vietų skaičiaus projektui pasibaigus, arba tiksliau, praėjus penkeriems metams po projekto sutarties pasirašymo. Taigi pareiškėjo organizacijoje arba ūkyje dirbantys asmenys yra išlaikytos darbo vietos, o po paraiškos pateikimo naujai priimti darbuotojai – sukurtos. Projektą administruojantis personalas, rangovai, paslaugų teikėjai buvo neįskaičiuojami. Skaičiuojant darbo vietas buvo galimas neigiamas darbo vietų balansas – organizacijoje arba ūkyje per penkerius metus po projekto sutarties pasirašymo panaikinus darbo vietas. Tokiu atveju užimtumo rodikliai yra lygus neigiamam skaičiui, o nuliui.</p>
<p>Transporto investicijų direkcija</p>	<p>TID renka ir skaičiuoja tik bendrai sukurtų darbo vietų rodiklį. Sukurtų papildomų darbo vietų skaičiavimas buvo atliktas Susisiekimo ministerijos iniciatyva. Bendrai sukurtų darbo vietų aiškinimas remiasi Finansų ministro įsakymu. Rodiklį paramos gavėjai pateikia su galutine projekto vykdymo ataskaita. Taigi nebaigti projektai nefiksuoja tarpinio rodiklio pasiekimo. TID paramos gavėjus dėl rodiklio skaičiavimo konsultavo daugiausiai telefonu, institucija atskirų rodiklio aiškinimo instrukcijų nėra parengusi. Rodiklio kokybės kontrolė nebuvo vykdoma, todėl šio rodiklio skaičiavimas buvo gana neformalus. TID bendrai sukurtų darbo vietų rodiklio išaiškinimą detalizavo tokiu apibrėžimu - „žmonių, susijusių su projekto įgyvendinimu skaičius (už projekto priežiūrą atsakingi asmenys, rangovai, paslaugų teikėjai, prekių teikėjai)“. Taigi į bendrai sukurtas darbo vietas buvo įtraukiami visi darbuotojai, bet kuriuo būdu prisidėję prie projekto įgyvendinimo. Rodiklio skaičiavimas nebuvo pagrįstas išdirbtų valandų pagrindu.</p>

Šaltinis: Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas

5 PRIEDAS

Sukurtų darbo vietų skaičiavimo palyginimas ES šalyse

Kriterijai	Prancūzija	Italija	Airija	Lietuva	Švedija	Ispanija
Rodikliai	Daugiau rezultato lygio , nuolatinės ir laikinos darbo vietos, išsaugotos darbo vietos. Poveikio labai robotai , sukurtos darbo vietos.	Daugiau rezultato lygio , nuolatinės ir laikinos darbo vietos, išsaugotos darbo vietos. Poveikio labai ribotai , sukurtos darbo vietos	Rezultato lygio , nuolatinės ir laikinos darbo vietos, išsaugotos darbo vietos.	Rezultato lygio , sukurtos darbo vietos. Poveikio lygio , sukurtos darbo vietos	Rezultato lygio , nuolatinės ir laikinos darbo vietos, išsaugotos darbo vietos.	Rezultato lygio , sukurtos, išsaugotos darbo vietos.
Metodai	Iš apačios į viršų – renka užimtumo rodiklius iš projektų vykdytojų Iš viršaus į apačią – darbo vietų skaičių apskaičiuoja pagal darbo vietos kainą, t.y. pagal gaires (Benchmarks)	Iš apačios į viršų – renka užimtumo rodiklius iš projektų vykdytojų Iš viršaus į apačią – darbo vietoms apskaičiuoti taikomas ekonometrinis modelis.	Iš apačios į viršų – renka užimtumo rodiklius iš projektų vykdytojų	Iš apačios į viršų – renka užimtumo rodiklius iš projektų vykdytojų Iš viršaus į apačią – darbo vietoms apskaičiuoti taikomas ekonometrinis modelis.	Iš apačios į viršų – renka užimtumo rodiklius iš projektų vykdytojų	Iš viršaus į apačią – darbo vietoms apskaičiuoti taikomas ekonometrinis modelis.
Problemos	Ne visada atskiriami tiesioginiai ir netiesioginiai poveikiai, skirtingas rodiklių interpretavimas, nesisteminis duomenų suvedimas	Dėl personalo kaitos sunku rasti asmenis, kurie suteiktų reikiamos informacijos, ne visada atskiriami tiesioginiai ir netiesioginiai poveikiai	Kyla abejonių dėl duomenų objektyvumo, neskiriamas SF ir Vyriausybės paramos poveikis užimtumui	Ne visada atskiriami tiesioginiai ir netiesioginiai poveikiai, skirtingas rodiklių interpretavimas	Kyla abejonių dėl duomenų objektyvumo, kelis kartus įskaičiuojami rodikliai, povertinamas poveikis	Povertinamas poveikis
Pagrindiniai duomenų šaltiniai	Stebėsenos sistema, Benchmark analizė	Stebėsenos sistema, ekonometrinis modelis	Stebėsenos sistema	Stebėsenos sistema, ekonometrinis tyrimas	Stebėsenos sistema, ekonometrinis tyrimas	Ekonometrinis modelis
Kontroliniai duomenų šaltiniai	Tyrimas su naudos gavėjų apklausa	Atvejo studijos, akis į akį rodiklių patikros/patikslinimai, įmonių statistika	Nėra	Nėra	Interviu su projektų vykdytojais	Papildomi teminiai tyrimai.
Kokybiniai darbo vietų rodikliai	Paramos gavėjų klausiami – teigiamą ar neigiamą įtaką turėjo užimtumui), tyrimo metu apie kokybę	Kokybė darbo vietų nevertinama.	Pagal lytį.	Pagal lytį.	Pagal lytį. Papildomi rodikliai, susiję su finansuojamais mokymais.	-

Šaltinis: Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas

Remiantis analizės rezultatais ir vertinimo išvadamis suformuluotos rekomendacijos 2007 - 2013 m. ES struktūrinės paramos administravimo laikotarpiui užimtumui vertinti

Nr.	Rekomendacija	Institucija, kuriai skiriama rekomendacija	Priemonės rekomendacijai įgyvendinti	Numatomas pasiekti rezultatas/ poveikis	Pastabos
	Rekomendacijos ES struktūrinės paramos programų įgyvendinimo lankstumo tobulinimui				
1.	Aktyviai naudoti priemones, leidžiančias peržiūrėti ir koreguoti ES struktūrinės paramos 2007-2013 m. veiksmų programų uždavinius, investicijų kryptis, rodiklius bei lėšų pasiskirstymą programų įgyvendinimo laikotarpiu, pvz. įvykus didesnio masto socialiniams-ekonominiams pokyčiams, siekiant geriau arba kitaip atsižvelgti į nacionalinių arba Europos Bendrijos prioritetų pokyčius, atsižvelgiant į įgyvendinimo sunkumus ir kitais aktualiais atvejais.	Koordinuojančioji institucija, tarpinės institucijos savo atsakomybės srityse.	a) Ateityje planuojant užimtumo didinimo rodiklius (pvz. sukurtas naujas darbo vietas) ar jų reikšmes, naudoti vertinimo ataskaitos rezultatus, pvz. vidutines darbo vietų kainas (pritaikius korekcijas dėl infliacijos) bei kitą informaciją, susijusią su skirtingų investicijų kryptių poveikiu užimtumui (pvz. teigiamu ar neigiamu, ilgalaikiu ar greitu, didžiausiu ar mažesniu); b) iki 2009 m. liepos mėn. 1 d. priimti sprendimą dėl veiksmų programų vidurio laikotarpio vertinimo taikymo 2010 metų viduryje.	Geresnis programos planavimas. Įgyvendinamų viešosios politikos priemonių derinys ir paramos teikimo sąlygos išliks aktualios ir visiškai arba dalinai pasikeitus jų įgyvendinimo kontekstui.	Sprendimas dėl vidurio laikotarpio vertinimo taikymo turėtų būti priimamas atsižvelgiant į tai, ar nuo veiksmų programos/-ų planavimo laikotarpio įvyko esminių socialinių-ekonominių pokyčių (pvz. itin išaugo nedarbas, labai sulėtėjo ekonominis augimas ar atskirų ūkio sektorių plėtra).
	Rekomendacijos ES struktūrinės paramos programų užimtumo rodiklių matavimo ir stebėsenos sistemos tobulinimui				
2.	a) Sukurtų darbo vietų rodiklį taikyti tik toms priemonėms, kurių vienas iš tikslų yra darbo vietų kūrimas.	Vadovaujančioji institucija ir tarpinės institucijos savo	a) Peržiūrėti 2007-2013 m. veiksmų programų priemonių tikslus ir rodiklius, apsvarstyti tarp atsakingų institucijų galimybę rinkti tikslingai	Pigesnė ir patikimesnė programos stebėseną,	

6 PRIEDO TĘSINYS

Nr.	Rekomendacija	Institucija, kuriai skiriama rekomendacija	Priemonės rekomendacijai įgyvendinti	Numatomas pasiekti rezultatas/ poveikis	Pastabos
	<p>b) Šį rodiklį vadinti „Tikslingai sukurtos darbo vietos“ - tai yra naujos darbo vietos, tikslingai sukurtos projekto įgyvendinimo metu ir per metus nuo projekto pabaigos. Užtikrinti skirtingose priemonėse taikomų, tačiau tapačią prasmę turinčių rodiklių skaičiavimo metodikų suderinimą.</p> <p>c) Užtikrinti detalų ir savalaikį užimtumo didinimo rodiklių išaiškinimą, potencialius paramos gavėjus apie užimtumo rodiklių turinį informuojant paraiškų teikimo etape. „Tikslingai sukurtų darbo vietų“ rodiklių turinui taikyti šiuos kriterijus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rodikliui priskiriamos tik <i>naujos</i> darbo vietos, t.y. darbo vietos, kurių nebuvo iki projekto įgyvendinimo pradžios. 2. Rodikliui priskiriamos tik <i>tikslingai</i> sukurtos darbo vietos, t.y. tokios darbo vietos, kurių sukūrimas yra projekto tikslas. Darbo vietos, kurios yra skirtos projekto produktams ir rezultatams kurti (rangovų, paslaugų teikėjų darbo vietos), projektui administruoti - neįskaičiuojamos. 3. Rodikliui priskiriamos tik <i>nuolatinės</i> darbo vietos, kurios nebus panaikintos per nustatytą laikotarpį projektui pasibaigus. Rekomenduojamas laikotarpis – vieneri metai po projekto pabaigos. 4. Viso etato darbo vieta sudaro vieneta. Viso etato yra tokios darbo vietos, kurios trunka ne mažiau kaip 40 val. per savaitę, išskyrus tam tikrų profesijų (pedagogų, medikų ir kt.), kurių darbo laiką nustato specialūs Vyriausybės teisės aktai, darbą. 5. Nepilnos dienos darbo vietos konvertuojamos į pilnos dienos darbo vietas. 	atsakomybės srityse.	<p>sukurtų darbo vietų rodiklį tose priemonėse, kuriose yra keliami darbo vietų kūrimo tikslai.</p> <p>b) Rodiklio apibrėžimas pateikiamas šioje ataskaitoje. Jei šį rodiklį bus nutarta taikyti – paviešinti apibrėžimą.</p> <p>c) Ankstyvos informavimo priemonės apie rodiklių turinį.</p> <p>d) Planuotas rodiklio reikšmės galima būtų nustatyti naudojantis apskaičiuotomis vidutinėmis vienos papildomos darbo vietos sukūrimo kainomis pateikiamomis šios ataskaitos 21 lentelėje. Planuojamas tikslingai sukurti darbo vietų skaičius galėtų būti šiek tiek mažesnis (pvz., iki 10%), nei skaičius, kuris būtų gautas padalinus naujo laikotarpio intervencijai turimą sumą iš analogiškos BPD intervencijos vienai papildomai sukurtai darbo vietai tekusios sumos.</p>	mažesnis atsiskaitymo krūvis projektų vykdytojams	
3.	Planuoti tarpines užimtumo rodiklių (kaip ir kitų rodiklių) pasiekimo reikšmės priemonių lygiu, tai yra, suplanuoti kiekvieno rodiklio tarpinį pasiekimą kiekvieniems metams iki paramos pabaigos.	Vadovaujančioji institucija, tarpinės institucijos savo atsakomybės	Tobulinti SFMIS. Planuojamas rodiklių reikšmės galima būtų nustatyti pagal BPD analogus, atsižvelgiant į tai, kiek skirtingose BPD intervencijose buvo sukurta papildomų darbo vietų per	Efektyvesnė programos stebėseną	SFMIS duomenų bazė turėtų rodyti kiekvienų metų tarpinį pasiekimą procentais.

6 PRIEDO TĖSINYS

Nr.	Rekomendacija	Institucija, kuriai skiriama rekomendacija	Priemonės rekomendacijai įgyvendinti	Numatomas pasiekti rezultatas/ poveikis	Pastabos
		sirtyse.	tam tikrą laiko vieneta ir išleidus tam tikrą lėšų kiekį. Šių planuojamų rodiklių reikšmių nustatymui reiktų atlikti papildomus skaičiavimus.		
4.	2007 – 2013 m. veiksmų programų poveikį užimtumui vertinti centralizuotai, nesiremiant tik projektų vykdytojų apklausos būdu surinktais duomenimis. Poveikiui užimtumui vertinti naudoti vertinimą, besiremiantį ekonometrinio modeliu, sukurtu Lietuvos 2004-2006 m. Bendrojo programavimo dokumento poveikiui užimtumui įvertinti.	Koordinuojančioji institucija	Ekonometrinio modelio taikymas veiksmų programų poveikiui vertinti.	Būtų užtikrinama aukšta vertinimo kokybė ir išvadų naudingumas tolesniam viešosios politikos tobulinimui.	
5.	Užtikrinti patikimus duomenis, susijusius su visų 2007-2013 m. veiksmų programų priemonių ir tame tarpe priemonių, kurios neturi darbo vietų kūrimo tikslų, įgyvendinimu, reikalingus nustatyti šių priemonių bendrą (tiesioginį ir netiesioginį) poveikį užimtumui. Vertinimui reikalingi duomenys: <ol style="list-style-type: none"> <i>pirkimo data</i> - sutarties su geriausią pasiūlymą pateikusių juridiniu asmeniu pasirašymo data. Jei sutartis sudaryta su fiziniu asmeniu - informacijos pateikti nereikia; <i>pirkimo rūšis</i> - darbai, paslaugos ar prekės; <i>pirkimo suma</i> - pirkimo suma (litalis su PVM), nurodyta sutartyje su pirkimą laimėjusiu juridiniu asmeniu. Jei laimėjo fizinis asmuo - informacijos apie pirkimą pateikti nereikia; <i>laimėjusios organizacijos kodas</i> - juridinio asmens, su kuriuo buvo sudaryta pirkimo sutartis, kodas. Jei sutartis sudaryta su fiziniu asmeniu - informacijos apie pirkimą pateikti nereikia; <i>pirkimo nelaimėjusių organizacijų kodai</i> - visų juridinių asmenų, kurie oficialiai varžėsi dėl pirkimo sutarties, tačiau jos nelaimėjo, kodai. Jei varžėsi tik fiziniai asmenys - informacijos apie pirkimą pateikti nereikia. 	Vadovaujančioji institucija	Galimos priemonės: <ol style="list-style-type: none"> tobulinti pirkimų modulį SFMIS, ir kaupti detalius pirkimų duomenis SFMIS, juos renkant programų stebėsenos metu iš projektų vykdytojų; papildyti projektų vykdymo sutartis su projektų vykdytojais, įtraukiant įsipareigojimą kaupti detalius pirkimų duomenis ir juos pateikti pagal pareikalavimą; SFMIS duomenų bazėje kaupti pirkimo numerius bei pasirašyti sutartį su Viešųjų pirkimų tarnyba, kad duomenys apie pirkimus būtų pateikti pagal pareikalavimą, pateikus pirkimo numerių sąrašą. 	Aukšta poveikio vertinimo kokybė ir nauda politikos formavimui.	Būtina apsvarstyti priemones, labiausiai tinkamas rekomendacijai įgyvendinti.

Šaltinis: Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas

ES intervencijų įtakos darbo rinkai vertinimo metodikų taikymas Utenos regiono atveju galimybių analizė

Metodas	Galimybė taikyti ES regioninės politikos įtakos konkretaus regiono darbo rinkai vertinimui	Pritaikymo tiriant Utenos regioną galimybės	Duomenų šaltinis
Pagal vertinimo kriterijus	Tinkamumo kriterijus ES regioninės politikos kontekste, tai priemonių skirtų darbo rinkai plėsti konkrečiam regione atitikimas svarbiausiems ES ir Lietuvos dokumentams skirtiems regionų plėtrai: Nacionalinė ilgalaikė strategija, Regioninės plėtros įstatymas, LR regioninės plėtros iki 2013 m. strategija ir kiti. Be to, jie neturi prieštarauti ir bendrai Europos užimtumo strategijai. Priemonės turi atitikti tikslinių grupių poreikiui (socialinės grupės, regionai, sektoriai). Priemonių įgyvendinimo rodikliai turėtų atitikti priemonių uždaviniams.	Galima taikyti nagrinėjant <u>tik</u> konkrečias priemones, kurios tiesiogiai yra nukreiptos darbo rinkai plėsti Utenos regione	Utenos regiono ir regiono savivaldybių plėtros planai, veikos planai, bendrieji planai., ES paramos regioninio planavimo lėšų paskirstymo planai
	Rezultatyvumo vertinimui naudojami tokie rodikliai kaip naujai sukurtų darbo vietų skaičius, išlaikytų vietų skaičius, kvalifikacija tobulinančių asmenų skaičius ir t. t.	Galima taikyti iš dalies, nagrinėjant <u>tik</u> konkrečias priemones, kurios tiesiogiai yra nukreiptos darbo rinkai plėsti Utenos regione. Taip galima nustatyti tik tos naudos gavėjus, kurioms ES regioninės politikos priemonės darbo rinkai plėsti buvo nukreiptos tiesiogiai.	Igyvendinamų regione projektų nukreiptų darbo rinkai plėsti apžvalga, statistiniai duomenis iš ES regioninės politikos priemonės įgyvendinančių įstaigų (regiono savivaldybės administracijos, darbo biržos, verslo centrai, privatus asmenys)
	Poveikis apima visus tiesioginius ir netiesioginius programos įgyvendinimo padarinius. Šioje poveikio dalyje pateikiamos visuminį (grynąjį) poveikį nusakančios iš viso sukurtos ar išsaugotos darbo vietos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šios darbo vietos analizuojamos rezultatyvumo vertinime kaip papildomos darbo vietos, tačiau rezultatyvumo požiūriu, t. y., siekiant nustatyti, kiek įvertintas papildomų darbo vietų skaičius atitiko planuotą papildomai sukurtų darbo vietų skaičių. Poveikį ir ypač ilgalaikį, geriau atitinka sukurtos nuolatinės papildomos darbo vietos, kadangi laikinų darbo vietų nutrūkimas projekto finansavimui nebelieka. ¹⁰³	Galima taikyti iš dalies. Lengva suskaičiuoti tiesiogiai sukurtų darbo vietų skaičių, bet neįmanoma suskaičiuoti kiek darbo vietų buvo sukurta netiesiogiai. Be to, kiti priemonės skirti regiono plėtrai gali atvirkščiai, sumažinti darbo vietų skaičių, pvz., įvedant naujas technologijas, optimizuojant veiklą.	Igyvendinami regione projektai ir priemonės nukreiptos tiesiogiai regionui, konkrečioms tikslinėms grupėms bei atitinkantis tų grupių specifinius poreikius

¹⁰³ Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 76// http://www.esparama.lt/ES_Paramas/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvandinimo_vertinimas/files/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

	<p>Efektyvumo kriterijus tradiciškai suprantamas kaip ryšys tarp sąnaudų ir rezultatų, kurį šiuo atveju atspindi visų papildomai sukurtų darbo vietų kaina. Efektyvumo vertinimas, kuris remiasi ekonometrinio modeliavimo rezultatais, apima abiejų tipų darbo vietos sukūrimo kainas¹⁰⁴.</p>	<p>Sunkiai įgyvendinama Įvertinti darbo vietų kokybę nėra lengva. Egzistuoja įvairūs sukurtos darbo vietos kokybę vertinantys metodai. Pvz., sukurta darbo vieta gali būti vertinama pagal darbui atlikti reikiamas kvalifikacijas, žinias, pasitenkinimą darbu ir sukurtos pareigybės atlyginimo dydį. Šis būdas yra imlus laikui bei duomenims ir negali būti taikomas šio vertinimo atveju. Kitas būdas yra išskirti darbo vietas, sukurtas sektoriuose, itin svarbiuose šalies ekonomikos konkurencingumui ilguoju laikotarpiu (pvz. žinioms imlūs sektoriai, ar sektoriai, turintys didelį eksporto ar ilgalaikės plėtros potencialą).</p>	
<p>Ekonometrinis modelio vimas</p>	<p>Ekonometrinis modeliavimas yra vienas iš sunkiausių vertinimo metodų, kuris gali tik kiekybiškai įvertinti paramos poveikį darbo rinkai. Labai sunku taikyti jį kalbant apie finansiniais ES paramos poveikį regionų darbo rinkai. Reikalingi dideli finansiniai ištekliai – tai didžiausias šio metodo trūkumas. Be to jis te lieka modeliu, tai yra bandymu atsiriboti nuo kitų veiksmų, veikiančių darbo rinką. Negalima nesutikti, kad kitos nacionalinės užimtumo politikos priemonės generuoja kitus veiksmus, kurie gali įtakoti geresnę ES paramos poveikį. Be to, jis neįvertina dabartinių ekonominių santykių. Nors metoduose operuojama tik dėka paramos gaunamasi rodikliais, skirtinguose regionuose skirtingai jie įgyvendinami ir apskaičiuojami.</p>	<p>Sunkiai įgyvendinama Ne visada projektas, kuris įgyvendinamas viename regione, sudaro BVP tame pačiame regione ir mažina nedarbingumą tame pačiame regione. Pavyzdžiui, taikant viešųjų pirkimų sistemą: projektas įgyvendinamas viename regione, pavyzdžiui pastato renovacija, o darbuotojai jame dirba iš kito regiono – kadangi jie laimėjo pagal konkursą, ir BVP „iškeliauja“ į kitą regioną.</p>	<p>Statistikos departamento, Eurostat duomenys</p>

¹⁰⁴ Įdomu, kad vidutiniškai vienai dėl ES struktūrinės paramos poveikio sukurtai darbo vietai (laikinei ir nuolatinei) Lietuvoje tenka apie 114,3 tūkst. Lt. Tiesiogiai sukuriama darbo vietų (bendro darbo vietų skaičiaus) vidutinė kaina yra apie 151,7 tūkst. Lt, o nuolatinės darbo vietos vidutinė sukūrimo kaina sudaro apie 233,6 tūkst. Lt. Šie rezultatai panašūs į kitų panašių ES šalių (pvz. Čekijos, Latvijos, Lenkijos) rezultatus: pagal visų (laikinių ir nuolatinių) darbo vietų kūrimo kainą Lietuva yra artimesnė apatiniam kitų šalių rėžiui, pagal nuolatinės darbo vietos – viršutiniam. Tačiau lyginimas yra labiau keblus dėl skirtingose šalyse atliekamų tyrimų metodologinių skirtumų. VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas. Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio užimtumui įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą vertinimo tyrimas. P. 90
//http://www.esparama.lt/ES_Paramam/bpd_2004_2006m._medis/administravimo_sistema/bpd_igyvendinimo_vertinimas/fil/es/Uzimtumo_vertinimo_ataskaita.pdf; prisijungimo laikas: 2009-11-05.

7 PRIEDO TĘSINYS

<p>Antrinių šaltinių analizė</p>	<p>Vertinimo metu išanalizuoti įvairūs antriniai šaltiniai, tarp jų svarbiausi ES regioninės politikos tiriamojo laikotarpio dokumentai, Lietuvos teisės aktai ir strateginiai dokumentai, ankstesnių vertinimų ataskaitos, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, EUROSTAT bei kiti oficialūs statistiniai duomenys, ekonominės teorijos literatūra, su vertinimu susijusiose srityse atlikti taikomieji tyrimai bei kiti antriniai informacijos šaltiniai. Taip pat atlikta priežiūros duomenų ir rodiklių analizė.</p>	<p>Galima taikyti, bet ne kaip pagrindini, o tiesiog kaip bendrai aprašanti situaciją.</p> <p>Bet sunku tiksliai įvertinti ar priemonės darbo rinkai plėsti buvo nukreiptos tiesiogiai konkrečiam regionui, metodas naudojama vertinat pagal tinkamumo kriterijų.</p> <p>Nagrinėjant statistinius duomenys ir lyginant su atitinkamo laikotarpio priemonės, ieškant priežastinių ryšių, galima koreliacinė duomenų analizė tam, kad galima būtų teigti ar reiškiniai tarpusavyje priklauso. Pavyzdžiui, atitinkamo laikotarpio kada Lietuvos gyventojams buvo suteikta darbo judėjimo teisė (t.y. padidėjo tarptautinė migracija) ir nedaras lygio mažėjimas.</p>	<p>Tyrimai, statistiniai duomenys, Įgyvendinami regione projektai ir priemonės nukreiptos tiesiogiai regionui darbo rinkai plėsti, konkrečioms tikslinėms grupėms bei atitinkantis tų grupių specifinius poreikius</p>
<p>SMART metodika</p>	<p>Šis metodas gali būti taikomas ES regioninės politikos poveikiui regionų darbo rinkai tirti. Tai yra nagrinėjama ar ES ir Lietuvos regioninės politikos priemonės skirtos darbo rinkai yra specifiniai (ar jie tinka tik regionams ir nukreipti tik jiems), ar išmatuojami (kiek pagerinsim situaciją darbo rinkoje konkrečiai, kiek pasikeis nedarbo lygis, kiek asmenų tobulins kvalifikaciją, kiek sumažės migraciją ir t. t.), ar pasiekiami, ar patikimi ir savalaikiški (ar konkrečiam regionui reikia tos priemonės dabar).</p>	<p>Galima taikyti</p> <p>Turi būti nagrinėjama: ar ES regioninės politikos priemonės Utenos regiono darbo rinkai plėsti yra specifiški (tik Utenos regionui), ar išmatuojami (kiek pasikeis nedarbo lygis sumažės migraciją ir t.t.) Utenos regione, pasiekiami (ar tiksliai realus, ar pakankama institucinė sistema Utenos regione), patikimi ir savalaikiški (ar Utenos regionui reikia šių priemonių dabar)</p>	<p>Tyrimai, statistiniai duomenys, Įgyvendinami regione projektai ir priemonės nukreiptos tiesiogiai regionui darbo rinkai plėsti, konkrečioms tikslinėms grupėms bei atitinkantis tų grupių specifinius poreikius</p> <p>ES regioninės politikos priemonės įgyvendinančių įstaigų (regiono savivaldybės administracijos, darbo biržos, verslo centrai, privatus asmenys) informacija</p>
<p>Projektų vykdytojų ir ekspertų apklausa</p>	<p>Vykdytojai gali pagal savo nuomonę, vertinti ekonominę situaciją jų regione ir žinant įgyvendinamas priemones įvertinti poveikį darbo rinkai. Prie tokių ekspertų gali būtų priskiriami teritorini darbo biržų specialistai, savivaldybių administracijos specialistai, verslo centrų specialistai, kurie atsakingi už ES regioninės politikos darbo rinkai skirtų priemonių įgyvendinimą regionuose bes</p>	<p>Galima taikyti</p> <p>Nagrinėjant Utenos regiono savivaldybių administracijos, teritorinių darbo biržų, verslo centrų bei privačių įstaigų nuomonę</p> <p>Šis metodas vienas iš optimaliausių vertinimo metodų, jis gali būti taikomas bet kuriam regionui.</p>	<p>Anketinės apklausos metodas – numato duomenų rinkimą naudojant anketos blanką</p>

7 PRIEDO TĘSINYS

	<p>savivaldybėse ir patys darbdaviai – privatus juridiniai asmenys. Pasirinkti ekspertai ir projektų vykdytojai turi būti pripažinti analizuojamos srities žinovai, nešališki ir nepriklausomi, nominuojami asmeniniu pagrindu</p>	<p>Turi būti parinkti konkretus ES regioninės politikos įtakos Utenos regiono darbo rinkai vertinimo rodikliai, charakterizuojantys darbo rinką. Galiama vertinti ir konkrečių ES priemonių efektyvumą Utenos darbo rinkai.</p> <p>Taip pat įmanomi atviri klausimai, kurių atsakymai padėtų suprasti kaip respondentai vertina ES regioninės politikos poveikį Utenos darbo rinkai remiantys savo patirtimi, įvertinant esamą ekonominę-socialinę situaciją.</p>	
Lyginamoji analizė	<p>Kalbant apie ES regioninės politikos priemones darbo rinkai, galima vertinti regiono savivaldybių situaciją tarp pačių savivaldybių, lyginant su situacija šalyje arba bendra situacija regiono darbo rinkoje.</p> <p>Kaip vienas iš galimų paramos efektyvumo apskaičiavimo metodų gali būti ir ekonominės situacijos šalyje iki paramos įsisavinimo pradžios ir įsisavinimui pasibaigus.</p>	<p>Galima taikyti Aišku, labai sunku tiksliai įvertinti pokyčius darbo rinkoje esant didelei migracijai, nes pagal statistinius duomenis, daugiausiai išvažiuoja ne kvalifikuota darbo jėga.</p> <p>Lyginant Utenos regiono savivaldybių organizacijas, vertinimui galima naudoti matavimo skales (Likerto skalė), kad įmanoma būtų kiekybiškai atlikti analizę ir nustatyti ES regioninės politikos priemonių Utenos darbo rinkai efektyvumo rodiklius</p>	<p>Statistikos departamento duomenys, anketinė apklausa, tyrimai</p>

Šaltinis: sudaryta autoriaus

8 PRIEDAS

Regioninė projektų atranka 2007-2013 m. (252 502 209 Lt)

Eil. Nr.	PRIORITETAS/ uždavinys/ priemonė	Tarpinė institucija	Įgyvendinančioji institucija	Skirta lėšų ūtenos apskrčiai, litais	Priemonės aprašymas	Specialieji projektų atrankos kriterijai	Projektų finansavimo sąlygų aprašas
1	2	3	4	5	6	7	8
ŽMONIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTROS VEIKSMŲ PROGRAMA (6 099 000 LT)							
	4. ADMINISTRACINIŲ GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO EFEKTYVUMO DIDINIMAS	VRM		6 099 000	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.789		
	<i>4.1. Tobulinti žmogiškųjų išteklių valdymą bei stiprinti administracinius gebėjimus valstybės tarnyboje</i>						
	VP1-4.1-VRM-04-R Savivaldybių institucijų ir įstaigų dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas		ESFA	1 177 000	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.789 LRV nutarimas 2009-09-30 Nr.1234	2008-04-03 SK nutarimas Nr.4 (6.)	2009-02-13 VRM įsak Nr.IV-58 2009-09-14 VRM įsak. Nr.IV-495
	<i>4.2. Gerinti veiklos valdymą, geriau įgyvendinti ES politikas, tobulinti viešojo administravimo struktūrą</i>						
	VP1-4.2-VRM-02-R Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai/trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai		ESFA	1 070 000	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.789	2008-01-25 SK nutarimas Nr.2 (6.3.)	2008-11-27 VRM įsak. Nr.IV-420
	VP1-4.2-VRM-04-R Teritorijų planavimas		ESFA	3 852 000	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.789 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.219 LRV nutarimas 2009-09-30 Nr.1234	2008-04-03 SK nutarimas Nr.4 (6.)	2008-11-27 VRM įsak. Nr.IV-419 2009-04-21 VRM įsak. Nr.IV-144

Eil. Nr.	PRIORITETAS/ uždavinys/ priemonė	Tarpinė institucija	Įgyvendinančioji institucija	Lėšos, litais	Priemonės aprašymas	Specialieji projektų atrankos kriterijai	Projektų finansavimo sąlygų aprašas
1	2	3	4	5	6	7	8
EKONOMIKOS AUGIMO VEIKSMŲ PROGRAMA (37 312 762 LT)							
	3. INFORMACINĖ VISUOMENĖ VISIEMS	IVPK		5 335 185	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.788		
	<i>3.1. Plėtoti elektroninius sprendimus, didinant viešojo sektoriaus institucijų efektyvumą ir skatinti elektroninio verslo iniciatyvas šalyje</i>						
	VP2-3.1-IVPK-08-R Elektroninės valdžios paslaugos: regionai		CPVA	2 988 589	LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.221 2009-06-17 Nr.651	2009-04-07 SK nutarimas Nr.14 (25.) 2009-05-29 SK nutarimas Nr.16 (7.)	
	VP2-3.1-IVPK-11-R Elektroninės sveikatos paslaugos: regionai		CPVA	1 461 088	LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.221		
	VP2-3.1-IVPK-05-R Elektroninė demokratija: regionai		CPVA	885 508	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.788 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.221 LRV nutarimas 2009-04-01 Nr.232	2008-05-28 SK nutarimas Nr.5 (5.)	2009-04-16 IVPK įsak. Nr.T-29 2009-08-24 IVPK įsak. Nr.T-85
	4. ESMINĖ EKONOMINĖ INFRASTRUKTŪRA (TRANSPORTO TINKLAS)	SM					
	<i>4.4. Valstybinės ir regioninės reikšmės transporto infrastruktūros techninių parametrų gerinimas</i>						
	VP2-4.4-SM-02-R Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra		TID	31 977 577	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.788	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (7.3.)	2008-09-15 SM įsak Nr.3-331 2009-07-28 SM įsak. Nr.3-351

8 PRIEDO TĘSINYS

Eil. Nr.	PRIORITETAS/ uždavinys/priemonė	Tarpinė institucija	Įgyvendinanti institucija	Lėšos, litais	Priemonės aprašymas	Spec. projektų atrankos kriterijai	Projektų finansavimo sąlygų aprašas
1	2	3	4	5	6	7	8
SANGLAUDOS SKATINIMO VEIKSMŲ PROGRAMA (209 090 447 LT)							
	1. VIETINĖ IR URBANISTINĖ PLĖTRA, KULTŪROS PAVELDO IR GAMTOS IŠSAUGOJIMAS BEI PRITAIKYMAS TURIZMO PLĖTRAI	VRM		171 480 228	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787		
	<i>1.1. Sumažinti pagrindinių ir likusių šalies miestų gyvenimo aplinkos ir kokybės skirtumus ypatingą dėmesį skiriant būsto sąlygų pagerinimui probleminėse vietovėse</i>	VRM		105 779 737			
	VP3-1.1-VRM-01-R Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra (Utena/Visaginas)		CPVA	91 717 848 49 265 112 42 452 736	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (9.1.)	2008-09-29 VRM įsak Nr. 1V-345
	VP3-1.1-VRM-02-R Probleminių teritorijų plėtra		CPVA	5 312 101	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.220 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (9.2.)	2008-11-06 VRM įsak Nr.1V-396
	VP3-1.1-VRM-03-R Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausiai didinant jų energijos vartojimo efektyvumą		CPVA	6 996 561	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.220	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (9.3.) 2009-02-24 SK nutarimas Nr.12 2009-04-07 SK nutarimas Nr.14 (26.)	2009-05-20 VRM įsak Nr.1V-209 2009-07-31 VRM įsak Nr.1V-430
	VP3-1.1-VRM-04-R Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas		CPVA	1 753 227	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.220	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (9.4.)	2009-04-30 VRM įsak Nr.1V-177

	<i>1.2. Sudaryti prielaidas spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse</i>	VRM					
	VP3-1.2-VRM-01-R Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas		CPVA	47 869 276	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.220	2008-01-25 SK nutarimas Nr.2 (18.)	2008-12-09 VRM įsak Nr.1V-446
	<i>1.3. Skatinti atvykstamąjį ir vietos turizmą tinkamai išnaudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą bei sukūriant palankesnes sąlygas aktyviam poilsiui</i>	ŪM					
	VP3-1.3-ŪM-05-R Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose		LVPA	7 000 000	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2008-01-25 SK nutarimas Nr.2 (13.5.)	2008-11-25 ŪM įsak Nr.4-578 2009-05-25 ŪM įsak Nr.4-251
	<i>1.4. Paskatinti gamtos išteklių (visų pirma vandens išteklių bei kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės) išsaugojimą, sudarant sąlygas efektyviam jų pritaikymui gyventojų ir ūkio reikmėms</i>	AM		10 831 215			
	VP3-1.4-AM-04-R Vandens telkinių būklės gerinimas		APVA	7 460 919	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (10.2)	2008-11-14 AM įsak Nr.D1-611 2009-01-05 AM įsak Nr.D1-1 2009-04-06 AM įsak Nr.D1-141 2009-10-27 AM įsak Nr.D1-628
	VP3-1.4-AM-06-R Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas		APVA	3 370 296	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (10.5.)	2008-11-17 AM įsak Nr.D1-615 2009-03-26 AM įsak Nr.D1-119 2009-10-27 AM įsak Nr.D1-629

8 PRIEDO TĘSINYS

1	2	3	4	5	6	7	8
	2. VIEŠŪJŲ PASLAUGŲ KOKYBĖ IR PRIEINAMUMAS: SVEIKATOS, ŠVIETIMO IR SOCIALINĖ INFRASTRUKTŪRA	SAM, ŠMM, SADM		<u>24 820 011</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787		
	<i>2.1. Teikti kokybiškas ir prieinamas sveikatos priežiūros paslaugas</i>	SAM		3 700 000			
	VP3-2.1-SAM-08-R Psichikos dienos stacionarų (centrų) įkūrimas		CPVA	<u>2 550 000</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2008-12-03 Nr.1280 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.220	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (17.6)	2009-02-23 SAM įsak. Nr.V-134 2009-06-29 SAM įsak. Nr.V-527
	VP3-2.1-SAM-11-R Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybėse plėtra		CPVA	<u>1 150 000</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787	2008-04-03 SK nutarimas Nr.4 (15.)	2009-05-14 SAM įsak. Nr.V-350 2009-11-10 SAM įsak. Nr.V-918
	<i>2.2. Užtikrinti aukštesnę švietimo ir studijų sistemos paslaugų kokybę bei prieinamumą, gerinant visų amžiaus grupių asmenų dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą sistemoje</i>	ŠMM		12 643 440	Švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2007-12-03 Nr.ISAK-2331 „Dėl mokyklų tobulinimo programos plius patvirtinimo“		
	VP3-2.2-ŠMM-04-R Universalų daugiafunkcinių centrų kaimo vietovėse steigimas		CPVA	<u>5 160 040</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2008-01-25 SK nutarimas Nr.2 (14.1.), (MTP+ 27 priedas)	
	VP3-2.2-ŠMM-06-R Investicijos į ikimokyklinio ugdymo įstaigas		CPVA	<u>7 483 400</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2008-01-25 SK nutarimas Nr.2 (14.6)	2009-05-27 ŠMM įsak. Nr.ISAK-1121 2009-11-02 ŠMM įsak. Nr.ISAK-2180
	<i>2.4. Paskatinti socialinės rizikos asmenų bei socialinę atskirtį patiriančių asmenų ir jų šeimų narių geresnę integraciją į visuomenę ir darbo rinką</i>	SADM					

1	2	3	4	5	6	7	8
	VP3-2.4-SADM-01-R Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra		CPVA	<u>6 776 571</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787 LRV nutarimas 2009-03-18 Nr.220 LRV nutarimas 2009-08-26 Nr.969	2007-12-21 SK nutarimas Nr.1 (18.1.)	2008-07-14 SADM įsak. Nr.A1-248; 2009-04-17 SADM įsak. Nr.A1-264
3. APLINKA IR DARNUS VYSTYMASIS ŪM							
	<i>3.4. Energijos gamybos ir vartojimo efektyvumo bei atsinaujinančių energijos išteklių vartojimo didinimas</i>						
	VP3-3.4-ŪM-04-R Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu.		LVPA	<u>14 490 208</u>	LRV nutarimas 2008-07-23 Nr.787	2008-08-11 SK nutarimas (protokolas Nr.7)	2008-06-25 ŪM įsak.Nr.4-265 2008-11-26 ŪM įsak. Nr.4-582 2009-02-19 ŪM įsak. Nr.4-54 2009-04-30 ŪM įsak. Nr.4-191 2009-09-04 ŪM įsak. Nr.4-445

Saltinis: Utenos apskrities viršininko administracija

Apklausa apie Europos Sąjungos regioninės politikos įtaką Utenos regiono darbo rinkai

APKLAUSA

Gerb. respondentai,

Ši apklausa yra skirta Europos Sąjungos regioninės politikos įtakos Utenos regiono darbo rinkai analizei. Tikslas: Įvertinti Europos Sąjungos regioninės politikos įtaką Utenos regiono darbo rinkai. Gauti duomenys bus panaudoti rašant diplominį darbą. Anketos pildymas užims apie 15 min.

I dalis

Šioje anketos dalyje prašome pateikti atsakymus į bendrus klausimus. Galima pateikti tik vieną atsakymą.

1. Kuria savivaldybę Jus atstovaujate?

- Utena rajono
- Zarasų rajono
- Anykščių rajono
- Molėtų rajono
- Ignalinos rajono
- Visagino

2. Kokią instituciją Jus atstovaujate?

- Savivaldybės administracija
- Teritorinė darbo birža
- Verslo centras
- Privati įmonė

3. Europa remia savo regionus ir miestus regioninės politikos priemonėmis. Ar žinote, kad jūsų miestas ar regionas gauna ES regioninės politikos paramą?

- Taip
- Ne (ačiū už anketos pildymą)

II dalis

Žemiau yra pateikti teiginiai, charakterizuojantis darbo rinkos pokyčius, kuriuos galėjo sukelti ES regioninės politikos priemonės Jūsų savivaldybėje. Įvertinkit kiekvieną iš jų nuo „1“ – visai neturėjo, neturi ar neturės įtakos, o „5“ – stipriai įtakojo, įtakoja arba įtakos

Teiginys	Įvertinimas				
	1	2	3	4	5
1. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės užimtumo lygį tiesiogiai sukuriant darbo vietas					
2. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės užimtumo lygį netiesiogiai sukuriant darbo vietas					
3. ES regioninės politikos priemonių dėka Jūsų savivaldybėje yra išsaugomos darbo vietos					
4. ES regioninės politikos priemonės mažina Jūsų savivaldybės nedarbo lygį					
5. ES regioninės politikos priemonės mažina Jūsų savivaldybės darbo emigracijos tempus					
6. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės vidutinį darbo užmokestį					
7. ES regioninės politikos priemonių dėka Jūsų savivaldybės gyventojai tobulina kvalifikacijos lygį					
8. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės moterų aktyvumą darbo rinkoje					
9. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės jaunimo aktyvumą darbo rinkoje					
10. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės 55-64 m. amžiaus asmenų aktyvumą darbo rinkoje					
11. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės žmonių su specialiaisiais poreikiais aktyvumą darbo rinkoje					
12. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės aukštos kvalifikacijos specialistų aktyvumą darbo rinkoje					
13. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės žemos kvalifikacijos specialistų (darbininkų) aktyvumą darbo rinkoje					
14. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės sektorinių praktinių mokymų galimybes gyventojams					
15. ES regioninės politikos priemonės išplečia Jūsų savivaldybės mokymų infrastruktūros tinklą (slėniai, inkubatoriai, mokymų centrai, kolegijos ir kt. profesinės, kvalifikaciją suteikiančias ar tobulinančias mokymo įstaigas)					
16. ES regioninės politikos priemonės išplečia Jūsų savivaldybės aktyvias darbo rinkos priemones (pvz. darbo vietų subsidijavimas)					
17. ES regioninės politikos priemonės išplečia tarpininkavimo įdarbinant galimybes Jūsų savivaldybės gyventojams					
18. ES regioninės politikos priemonės stiprina Jūsų savivaldybės profsąjungų veiklas					
19. ES regioninės politikos priemonės didina Jūsų savivaldybės gyventojų stažuočių galimybes					
20. ES regioninės politikos priemonių dėka Jūsų savivaldybėje didėja savarankiškai dirbančių asmenų skaičius					
21. ES regioninės politikos priemonių dėka Jūsų savivaldybėje didėja užimtumas gamybos sferoje					
22. ES regioninės politikos priemonių dėka Jūsų savivaldybėje didėja užimtumas paslaugų sferoje					
23. ES regioninės politikos dėka Jūsų savivaldybėje didėja užimtumas žuvininkystės, žemdirbystės sferoje					
24. ES regioninės politikos dėka Jūsų savivaldybėje didėja užimtumas viešajame sektoriuje					

III dalis

Žemiau yra pateikti ES 2007-2013 Struktūrinės paramos Lietuvai priemonių, skirtų regionų plėtrai sąrašas. Įvertinkit kiekvieno iš jų patirtą, esamą arba laukiamą poveikį Jūsų savivaldybės darbo rinkai. Nuo „1“ – visiškai neturėjo/neturi/neturės įtakos iki „5“ – turėjo didelę/turi didelę/turės didelę įtaką.

Priemonė	Įvertinimas				
	1	2	3	4	5
1. Mokymas, kvalifikacijos kėlimas pagal bendrąsias kompetencijas (neprioritetinėse srityse), pagal specialiąsias kompetencijas (vietos savivaldos lygiu)					
2. Regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai/trumpalaikiai) planai, regioninės plėtros tobulinimas					
3. Teritorijų planavimas					
4. Elektroninės valdžios paslaugos					
5. Elektroninės sveikatos paslaugos					
6. Elektroninė demokratija					
7. Savivaldos transporto infrastruktūros modernizavimas ir plėtra					
8. Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra					
9. Probleminių teritorijų plėtra					
10. Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas					
11. Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausiai didinant jų energijos vartojimo efektyvumą					
12. Socialinio būsto plėtra ir jo kokybės gerinimas					
13. Viešosios turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtra regionuose					
14. Vandens telkinių būklės gerinimas					
15. Praeityje pažeistų ir užterštų teritorijų tvarkymas					
16. Dienos centrų kūrimas, vykdant lanksčių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų tinklo plėtrą					
17. Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų kūrimas					
18. Bendrojo lavinimo įstaigų ir kitų nenaudojamų patalpų infrastruktūros pritaikymas universalių centrų kaimo vietovėse funkcijoms atlikti (nacionalinių programų pagrindu)					
19. Specialiųjų mokyklų vietose besikuriančių metodinių centrų infrastruktūros pritaikymas bei atnaujinimas (nacionalinių programų pagrindu)					
20. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūros atnaujinimas					
21. Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra (socialinių paslaugų įstaigų, skirtų asmenims, piktnaudžiaujantiems narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, kūrimas)					
22. Viešosios paskirties pastatų renovavimas regioniniu lygiu					

Žemiau yra pateikti ES 2007-2013 Lietuvai programų skirtų regionų bendradarbiavimui sąrašas. Įvertinkit kiekvieno iš jų patirtą, esamą arba laukiamą poveikį Jūsų savivaldybės darbo rinkai. Nuo „1“ – visiškai neturėjo/neturi/neturės įtakos iki „5“ – turėjo didelę/turi didelę/turės didelę įtaką.

Programa	Įvertinimas				
	1	2	3	4	5
Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė 2007-2013 bendradarbiavimo per sieną programa Latvija-Lietuva-Baltarusija					
Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa įgyvendinama pagal 2007–2013 m. Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą.					
Baltijos jūros regiono tarpvalstybinio bendradarbiavimo programa					
Tarpreregioninio bendradarbiavimo (INTERREG IVC) programa					

Ačiū Jums už atsakymus. Žemiau prašome pateikti Jūsų nuomonę apie ES regioninės politikos įtaką Jūsų savivaldybės darbo rinkai. Kokias priemones Jūsų manymu yra neveiksmingos, ką galėtumėte patarti taisyti ir koreguoti, kad politikos priemonės būtų efektyvesnės.

Prašome prisistatyti, kad Jūsų išreikštą nuomonę, būtų galima cituoti diplominiame darbe.

Vardas, Pavardė _____

Darbovietė ir pareigos _____

Dėkojame už atsakymus!